

Nr. 25 · September 2013 · 14. årgang

Pilgrimmen

De første mærker sættes op. Bjarne Halgreen i gang med værktøjet.

Foto: Hanne Olsen

Pilgrimmen

Udgives af:

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Redaktør (ansvh.)

Henrik Friediger

Agernvej 27

2830 Virum

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

mail: redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Redaktionsmedlemmer:

Henrik Tarp

tlf.: 2879 0433 & +34 6205 14597

henriktarp@ofir.dk

Erik Staffeldt, tlf.: 2835 1772

erikstaffeldt@gmail.com

Peter Glunz, Mobil: 2040 1131

peter@glunz.dk

Niels Henrik Lieberkind, tlf.: 4731 5626

nh.lieberkind@get2net.dk

Troels Beck, Mobil: 2066 2649

troelsbeck@mail.dk

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres

til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:

Glunz Consulting, Køge, tlf.: 2040 1131

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske

Santiagopilgrimme

c/o Sekretariat, Christina Lucas

H.P. Hansens Vej 9 · 4100 Ringsted

Mobil: 3022 5688

mail: sekretariat@santiagopilgrimme.dk

www.santiagopilgrimme.dk

Bestyrelsen:

Henrik Friediger, formand

og ansvarshavende redaktør

tlf.: 4585 0088 Mobil: 2892 1632

Vibeke Mørdrup, næstformand

Mobil: 2615 7173

Niels Henrik Lieberkind, sekretær

tlf.: 4731 5626

kontakt til udenlandske søsterforeninger

Carina Glunz, kasserer

Mobil: 4042 9515

Troels Beck, bestyrelsesmedlem

tlf.: Mobil: 2066 2649

Anette Foged Schultz, bestyrelses-

medlem mobil: 3059 5002

Erik Staffeldt, bestyrelsesmedlem

Mobil: 2835 1772

Hanne Olsen, suppleant

Mobil: 2345 4518

Peter Glunz, suppleant

Mobil: 2040 1131

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korte uddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion.

Copyright tilhører forfatterne ligeledes med fotos, der, hvis ikke andet er angivet, er taget af og tilhører forfatterne.

Side: Indhold:

2	Kolofon
3	Indholdsfortegnelse
4	Afmærkningen af pilgrimsvejene gennem Danmark begyndt <i>af Henrik Friediger</i>
5 - 6	Så kom vi endelig i gang <i>af Ove Wichmann</i>
6 - 7	Nyt fra ”sti-gruppen” på Sjælland <i>af Vibeke Mørdrup</i>
7	Sekretariatet på nye hænder <i>af foreningen</i>
8 - 16	Camino Primitivo i august 2012 <i>af Carsten Maegaard</i>
17 - 20	Kystruten på Cykel <i>af Torben Heeris</i>
21 - 27	Vejen til indre styrke - del 2 <i>af Marianne Uhr Pedersen</i>
28 - 34	Lyst til at gå... <i>af Anette Riis</i>
35 - 40	Ak hvor forandret <i>af Henrik Friediger</i>
41 - 45	Gensyn med Caminoen <i>af James Heimann</i>
46 - 55	Caminoen med tegneblokken <i>af Agnete Holck</i>
56	Rejsebrev fra caminoen <i>af Jørgen Haffgaard</i>
57 - 60	Hospitalero i Astorga <i>af Benny Holm Jensen</i>
61 - 66	Herberget, et nødvendigt ophold på vandringen <i>af Finn Buhl</i>
67 - 69	Skal vi have væggelus-sporhunde med? <i>af Erik Staffeldt</i>
70 - 72	Pilgrimsvandring i Det Hellige Land før og nu <i>af Gitta Bechshøft</i>
73 - 74	Pilgrimme i kø foran apoteket <i>af Lilian Cadan Glahn og Erik Staffeldt</i>
75 - 84	Intern. pilgrimsvandring Hamborg-Viborg-Trondheim <i>af Anette Foged Schultz</i>
85 - 87	Carracedo de Compludo <i>af Henrik Friediger</i>
88 - 89	La Calzada Romana – den romerske vej <i>anmeldelse af Hans Peter Olsen</i>
90 - 91	Slaget ved Clavijo eller hvordan Jakob fik tilnavnet Maurerdræber <i>af Henrik Tarp</i>
92 - 96	Santiago Mataindios – apostlen som indianerdræber <i>af Henrik Friediger</i>
97 - 98	Codex Calixtinus - stjålet og genfundet <i>af Niels Henrik Lieberkind</i>
99-100	Codex Calixtinus - nu i svensk udgave <i>af Niels Henrik Lieberkind</i>
101-102	Foreningen og Facebook <i>af Erik Staffeldt</i>
103	Videre ad vejen over Sjælland <i>af Henrik Friediger</i>
104	Petrus Dictus Kællere er stadig et godt aktiv for pilgrimsvandring <i>af Emil Jespersen</i>
105	Fyn i pinsen 2013 – fra Nyborg til Odense <i>af Emil Jespersen og Niels Erik Søndergård</i>
106-107	Caminoforedrag i Spejdersports butikker <i>af Niels Henrik Lieberkind</i>
108-110	Drømmen om vejen <i>Filmanmeldelse af Eivind Luthen, oversat af Henrik Friediger</i>
110	Krog på Caminoen <i>af Jørn Holm Bendtsen</i>
112-113	Vandretur rundt om Ivösjön 2014 <i>Annoncering</i>
114-115	Årsmødet 2013 v. Kolding fjord - lørdag den 2. november

Afmærkningen af pilgrimsvejene gennem Danmark begyndt

Det er et af foreningens hovedformål, at fastlægge de historiske pilgrimsruter mod Santiago, gennem såvel Sjælland og øerne som Jylland, således at vi kunne fungere som et transitland fra Norge og Sverige og videre til Tyskland. Vi har derfor etableret et samarbejde med vore søsterorganisationer i nabolandene. Og den tilhørende drøm har været at afmærke ruterne med muslingskaller og gule pile, så Danmark kommer fuldgældigt med på vandrekortet over Camino de Santiago.

Nu er dette arbejde så småt kommet i gang og på de første sider her i Pilgrimmen nr. 25 vil vi i tekst og billeder fejre den første opsætning af det internationale Santiagopilgrimsmærke.

I snart mange år, har man kunnet hente kort og beskrivelser af vejene gennem Danmark – de første blev lagt ud på foreningens hjemmeside i 2007 – og nu kan man finde alle de danske Santiagoveje på foreningens hjemmeside med kort og beskrivelser.

Den fysiske opsætning af mærker er startet på Sjælland, som du kan læse om og se billeder på i det følgende.

På Fyn regner vi med at komme i gang her i efteråret, idet vi har fået tilladelse til at sætte skilte op i Odense og Nyborg kommuner.

Vi venter endnu på en mere generel tilladelse fra Vejdirektoratet – det er for nu at sige det lige ud en smule kompliceret at opnå de fornødne tilladelser i vores gennemorganiserede fædreland.

På Hærvejen er vi også i gang – foreløbig med at skabe det fornødne samarbejde med de forskellige interessenter dér. En åbning har vist sig ved, at nordmændene er interesserede i at få Hærvejen afmærket nordpå med deres mærke, der angiver at vejen er en Olavsvej, der fører til Nidaros, Trondheim. Her kan vi så benytte de samme pæle til at sætte muslingsymbolet op på vejen, der går sydpå – til Santiago de Compostela.

Ove Wichmann, der har skrevet den følgende artikel, er én af pionererne med at få lagt de danske Santiago-ruter.

Artiklen fortæller lidt om den sidste nye udvikling, hvor vi har fået taget hul på afmærkningen. Det er et stort arbejde, som vil involvere mange af foreningens medlemmer – dels at sætte afmærkningen op, dels at holde den vedlige.

Så kom vi endelig i gang

af Ove Wichmann

Efter at det blev vedtaget på et årsmøde at pilgrimsvejene gennem Danmark skulle mærkes op, blev der nedsat en gruppe som skulle arbejde med dette.

I 2011 blev de indledende møder så holdt og de forskellige delstrækninger blev fordelt, der var heldigvis en del som gerne ville deltage.

Der blev sendt ansøgninger ud til de berørte kommuner, hvor pilgrimsvejen går igennem, med beskrivelse af hvad der ville blive sat op og hvor. Så nu var det bare at vente på de nødvendige kommunale tilladelser. Det viste sig at kunne vare længe. De fleste kommuner svarede slet ikke, og af de, som svarede, var de fleste negative, de ville ikke have skilteskove i kommunen. Det viser hvor lidt de havde forstået. Det var lidt af en nedtur.

Der kom dog også positive svar, blandt andre fra Allerød og Ishøj. Dem holdt vi så møder med, hvor vi viste ruteforløb og opmærkningsmateriale. Allerød meldte hurtigt tilbage med et ja, HURRA. Kort tid efter kom så Ishøj, også her var det et ja, hvis bare vi ville ændre ruten, så den fulgte allerede opmærkede vandruter. Dette måtte vi så gøre, det betyder, at der kommer flere ændringer på den rute som ligger på hjemmesiden i dag. Der er også flere af grupperne som har fundet bedre og kønnere veje.

I maj måned 2013 kom så endelig dagen hvor de første mærker blev sat op, det var gennem Allerød, hvor man var meget positiv og endda deltog, så gruppen havde en herlig dag.

Senere kom så turen til Ishøj kommune, hvor vi startede fra Ishøj Vandrerhjem og nåede til Ishøj Landsby inden skiltene slap op. Vi har senere fået tilladelse fra Køge Bugt Strandpark og Hvidovre Kommune, hvis bare vi kun benytter Vandrelaugets pæle, dette har vi fået lov til. Så vi har nu sat op fra Kalvebodbroen til Reerslev, i Ishøj Landsby måtte vi ændre ruten så den går uden om golfbanen, dette har så gjort at den er blevet lidt længere, men også kønnere, i tilgift kommer vi så forbi klubhuset hvor der er en restaurant.

Det næste stykke fra Reerslev må vente, for Høje Taastrup kommune vil ikke have mærker op, de synes skam at ideen er god, bare der ikke kommer mærker i deres kommune og det er jo lidt ærgerligt da begge ruter går gennem kommunen. Der bliver brug for mere forhandling.

Ruten fra Helsingør er kommet videre. Helsingør og Gribskov kommuner er positive, i Esrum påtænker man endda at lave et overnatningssted, det lyder fint, for der er langt fra Helsingør til Hillerød.

Det ser også ud til, at vi kan få tilladelse til at lægge en muslingeskal ned i fortovet foran Helsingør Station, hvor ruten starter. Vi synes selv at skiltene er pæne, og vi er optimistiske med hensyn til den videre færd, selvom det vil kræve tålmodighed. Men det skal nok lykkes.

Det næste, vi skal finde ud af, er så, hvor tit og af hvem ruterne skal efterses og vedligeholdes. Det bliver nok noget med en tur en eller to gange om året.

Nyt fra ”sti-gruppen” på Sjælland

I 2011 på vores generalforsamling var der flere folk, der meldte sig til at være med til at afmærke vores veje igennem Danmark.

Vi opdelte os i grupper, efter der hvor vi boede. Vi gik ud fra de ruter Ove og Kirsten Wichmann, allerede havde lagt, og som i de seneste seks år har kunnet findes på vores hjemmeside.

Der blev sendt breve ud til alle de kommuner, hvor "vejen" går igennem. Vi har holdt flere hyggelige møder nede på Roskilde Bibliotek, hvor vi har samlet op på, hvor langt vi var kommet.

Og heldigvis er der flere kommuner, der har givet deres tilladelse, men vi mangler stadig nogle.

Vi har brug flere folk, der har lyst til at være med i vores gruppe.

Der er en masse arbejde, der forestår - der skal sættes mærker op, og det skal holdes ved lige.

Vi har det rigtig hyggeligt sammen, når vi er ude og vandre sammen, da alle har det samme mål – vejen til Santiago.

Men vi vil meget gerne have flere med.

Så er det noget for dig/er – er du/I meget velkommen.

Vi holder vores næste møde 1. oktober på Roskilde Bibliotek 17- 19, alle er velkommen, men send lige en mail til Vibeke Mørdrup hvis I/du er interesserede i at høre mere.

Mail : v.moerdrup@mail.tdcadsl.dk

Sekretariatet på nye hænder

Efter Carina og Peter Glunz har taget sig af foreningens sekretariat siden november 2009, har Christina Lucas overtaget sekretariatet fra 1. Maj og adressen er flyttet til H.P. Hansens vej 9 i 4100 Ringsted.

Christina fik interesse for Caminoen da hun engang læste om Caminoen i et "Det Bedste" blad. Det gav hende lyst til at tage rejsen, men først i 2000 fik hun lokket sin mand med. De gik fra Roncesvalles til Santiago. Nu venter de på, at deres 3 børn får en størrelse, så de kan vandre længere ture.

Sekretariatet står for registrering af medlemskaber, udsendelse af velkomstpakker og pilgrims-pas samt bogføring af alle ind- og udbetalinger.

Christina er meget interesseret i skovhaver og biavl.

Hun er 37 år og uddannet bandagist.

Christina kan træffes på **tlf: 3022 5688**
Samtidig har foreningen skiftet bank til **Jyske Bank** i Ringsted med nyt konto-nr:
5069 - 133 20 63

Vi ønsker Christina held og lykke og god arbejdslyst – der er nok at se til med foreningens over 1.400 medlemmer og over 2.500 ekspederede pilgrims-pas per år!

Camino Primitivo i august 2012

Fra den 21. August 2012 og i 13 dage gik forfatteren til denne artikel ad Camino Primitivo fra Oviedo til Santiago. En stor naturoplevelse. Her følger beretningen om hans oplevelser, suppleret med praktiske erfaringer, der kan være til nytte for dig, der selv får mod på at begive dig ud på 'den primitive'

af Carsten Maegaard

Derned

Den billigste og nemmeste måde at rejse til Oviedo på, når man bor i Midtjylland, er at tage fra Billund med Ryan Air til London Stansted. Vente nogle timer og derpå videre med Ryan Air til Santander på Spaniens nordkyst. Efter en overnatning er der fine busforbindelser de 150 km til Oviedo.

(Alternativt kan man flyve til Aeropuerto de Asturias, hvorfra der går busser til Oviedo eller tage bussen fra Madrids lufthavn Barajas, hvorfra der går busser direkte til Oviedo – en tur, der tager omkring 6 timer. Red.)

Om Caminoen

Camino Primitivo er en vandring gennem grønne bakker og bjerge, små landsbyer og kun to større byer, Oviedo og Lugo. Der er stigninger og nedstigninger på ca. 700 meter et par gange om dagen på det midterste stykke, og der er ikke nær så mange pilgrimme som på den franske rute. På intet tidspunkt var der optaget i de, ofte selvbetjente, herberger. Gennemsnitsprisen er 5 euro.

Første dag. Oviedo – Esclaplero, 13 km

Det tager med lynbussen fra Santander godt et par timer, så der er god tid til at kigge på Oviedo inden 1. etape begynder. Undervejs passerer man pilgrimme på Camino del

Norte, der desværre må traske i vejsiden en del kilometer.

Oviedo er opdelt i en nyere, stort anlagt bydel med butiksstrøg, pladser og parker – og en bevaret gammel bydel omkring katedralen. Jeg troede, jeg kunne få mit første credencial på herberget, så jeg gik gennem Calle St. Ana lige ved katedralen, gennem den gamle bydel til den lokale pilgrimsforenings albergue. Men de åbner først kl. 17, så jeg var blot lige henne og se stedet og gik, efter et besøg i katedralen, til turistkontoret og fik mit første stempel. En kvinde i køen, der hørte at jeg skulle på Camino Primitivo, spurgte mig om, jeg ikke nok ville overtage hendes vandrestav og bringe den videre til Santiago, for hun måtte afslutte sin Camino del Norte i Oviedo. Jeg sagde naturligvis tak, og sagde at jeg ville tage mig af hasselkæppen.

Fra turistkontoret er der afmærket en rute ud af byen, men det er en god idé at få et bykort med sig, for afmærkningen er ikke helt konsekvent. Man forlader Oviedo i en nybygget forstad, La Florida, og går det sidste stykke på nyanlagte gader med fortove, fodgængerfelter og det hele, men uden ét hus. Ja, krisen er tydelig over alt i Spanien.

Men snart er man ude i det grønne bakke-land oven for byen. Her går man mest ad småveje jævnt op ad til man kommer til Escamplero. Her betaler man 4 euro i den lokale restaurant og går ca. 600 meter videre til herberget. Det er som de fleste herberger i Astrurien indrettet i en tidligere landsbyskole bygget i begyndelsen af 1960'erne. Der er ikke megen luksus, men ok. En sovesal med 12 sovepladser, to baderum med varmt vand og et lille køkken. Her lavede jeg mad sammen med Paula og Andrea fra Italien, Ewan og Monica fra Californien, men bospiddende i Barcelona som lærere, Alberto fra Barcelona samt Filip og hans far fra Sevilla. Søde mennesker som for de flestes vedkommende skulle blive min "familie" resten af Camino Primitivo.

Anden dag. Esclampero – Cornellana, 24 km

Jeg har gjort det til en vane at vente med at gå, til de andre har forladt herberget. Jeg synes at de to pilgrimsord: Langsommelighed og eftertænksomhed giver mening for mig. Vejret var fint til at vandre i, let skyet og 24 grader. Det går op ad gennem småskove, langs stengærder og igen ned til floden Nalón. Der krydses før byen Grado, hvor der var markedsdag og hele den lille by virkede som om folk var til fest og fridag (en onsdag). Landskabet er grønt og afvekslende. Et stykke går man ad en sti langs floden, hvor det tydeligt kunne ses på træer og buske at vandstanden i Nalón havde været ca. 5 meter over daglig vande i foråret.

Når man kommer til Cornellana krydser man sidefloden til Nalón, Rio Narcéa. Den er helt klar og man kan se store ørreder fra broen. Lige over broen går der en sti "tilbage" nogle hundrede meter hen til det mest betagende herberg man kan forestille sig. Klosteret San Salvador. Klosteret, der er i barok og fra 1700 tallet, er delvist i forfald – ubeboet. Men en fløj bag kirken er holdt ved lige, og her er der herberg. Jeg har aldrig

sovet så "fyrsteligt" i et pilgrimsherberg. Der er kun fire køjesenge i hver af de ca. 4 meter høje sale man sover i. I en lav bygning ved siden af er der indrettet et dejligt køkken, hvor man bliver modtaget af den hjertelige kvindelige hospitalera. Den lille by har dog også et par restauranter. Vi var nogle stykker der gik ned til floden og badede i det meget friske vand (ca. 17 grader).

Tredje dag. Cornellana – Tieneo, 31 km

Fra Cornellana går det ad markveje langs stendiger de 12 km til Salas. Her bør man gøre et stop og kigge på den spændende lille by. Det var her at storinkvisitoren Francesco Valdres stammede fra. Han var

en hård hund og sendte mange mennesker på bålet som kættere i 1400 tallet. Her følte han sig i sikkerhed, men lod dog opføre et imponerende palads med tykke mure midt i byen. I Salas var der tidligere et miserabelt herberg. Det er nu blevet istandsat og siges at være ok. Fra Salas går det forholdsvis stejlt op langs den lille flod Rio Nonaya, der efterhånden som man stiger ca. 600 meter op gennem dalen bliver til en bæk. Vejen, som nærmest er en skovsti, er gammel. Det kan man se på de broer der krydser sidebækkene. De er mindst fra middelalderen og vejen må have haft en ret stor betydning den gang. Til sidst kommer man op i et mere åbent terræn med græssende kvæg og spredte gårde. Her gjorde vi holdt ved det lille herberg Bodenaya. Det var om formiddagen, så det var lukket og vi kunne ikke komme til at hilse på værtsparret. De sluttede for nogle år siden et liv som taxichauffør i Madrid og købte stedet, og har gjort det til et meget hyggeligt herberg, hvor man både får aftensmad og morgenmad.

Men vi fortsatte og kunne snart se udkanten af Tineo. Men vi gik og gik oppe i højderne og kunne ikke forstå at vi ikke kom ned til byen. Det er fordi den ligger slynget uden om en ås, og først på den anden side ser man byen rigtigt. Det første man møder er byens stadion. Her skal man være omhyggelig at følge en lille vej ned umiddelbart ved hovedindgangen. Så kommer man ned til et kommunalt herberg. Det var det eneste sted hvor vi traf mange nye pilgrimme. Jeg tror at en del starter deres vandring her. De 32 sengepladser blev hurtigt fyldt, men der var madrasser til resten. Desværre kun to toiletter. Helt i bymidten, på torvet, ligger der en dejlig restaurant, hvor vi spiste en glimrende pilgrimsmenu for 8 euro med flot udsigt over dalen.

Fjerde dag. Tineo – Borres, 16 km

Før dagens etape havde vi købt ind både til frokost og aftensmad, da denne del af turen er ret øde uden butikker og restauranter. Vi skulle kun gå de 16 km til Borres, da det er det sidste herberg før den helt store ”kongetape” op over Hospitales.

Derfor ankom vi ret tidligt til det lille ubetjente herberg et godt stykke fra nærmeste landsby. Sovesalen var fyldt med fluer, så nogle spanske mænd, der kom til herberget sagde, at det skulle de nok gøre noget ved. Så de fremdrog en kæmpestor spray med fluegift og begyndte at lukke vinduerne. Jeg skal love for at jeg fik min seng ryddet for lagen- og sovepose i en fart, inden de spredte skyer af gift ud over hele salen. Men det hjalp på fluerne. Sidst på dagen gik folk i bad, men pludselig stoppede vandtilførslen, så et par stykker, der var ved at vaske hår måtte låne vandflasker at skylle shampooen ud med. Så var der pludselig mange der skulle hen og hente vand i landsbykilden. Til gengæld så vi aldrig en hospitalero og overnattede gratis.

Femte dag. Borres – Berducedo, 25 km

Spiste brød og ost med kildevand til. Det var tåget med store vanddråber og 13 grader. Folk gik gruppevis, for de fleste ville

op over Alto El Palo ad den såkaldte ”Hospitalero-rute”, hvor man går ca. 17 km uden mennesker og læ. Alternativt kan man gå ned i dalen til landsbyen Pola de Allande, evt. overnatte, og derfra op til El Palo og videre ad samme sti som Hospitaleruten.

Få kilometer efter Borres er de to ruter tydeligt skiltet. Vores lille ”familie” gik op til højre mod Hospitales. Man kommer først op gennem græsgange med stengærder. Så gennem fyrreskov og til sidst åbne vidder med græs. De eneste vi mødte var nogle kvier og halvvilde heste, der dog ikke tog særlig notits af os, selvom vi nu var udstyret med blafrende ponchoer. Det var skiftevis tåget, klart eller regnede, så det var trygt at være nogle stykker sammen. Ruten er godt afmærket med ca. 50 cm høje pæle med gul pil for hver ca. 80 meter, så man ikke (så let) farer vild i tågen. Når tågen lettede åbenbaredes en fantastisk udsigt 360 grader rundt. Vi var oppe i 1.100 meter. Her kunne vi ved selvsyn forstå navnet på ruten. Der er ruiner efter hele tre herberger (hospitaler), som blev drevet til slutningen af middelalderen.

Tankevækkende hvad næstekærlighed kan være.

Vel oppe i El Palo passet går det bare ned mod dagens mål, landsbyen Berducedo. Undervejs må man dog ind og have en café con leche i den første bar i landsbyen Lago.

Herberget i Berducedo er, som de andre kommunalt. Her var der dog rent, 10 sengepladser, to wc'er, dusche med masser af varmt vand samt en ordentlig hospitalero, der gjorde rent, indkasserede de 3 euro (!) og fortalte hvor der var indkøb og bar. I byen er der to butikker, tre barer og en restaurant.

Sjette dag. Berducedo – Grandas de Salime, 25 km

Næste morgen stod solen op mens vi gik op ad bjerget. Efter 4 km passerer man det lille herberge La Mesa (også i en tidligere skole fra 60'erne) med 12 senge, køkken, bad og wc, ubetjent. Herfra er der en ret stejl stigning over et par km, før man er oppe på en bjergkam, hvorfra det går ned og ned, mere end 800 meter over 10 km. Den morgen strålede solen, men allerede et par hundrede meter længere nede gik jeg ind i tågen. Heldigvis var stien nem at følge, fordi man samtidig kom ned i fyrreskoven. En meget smuk vandring i skov og stejle skråninger – og pludselig får man det første glimt af vandkraftsøen Embalse de Salime. Det er en stor opdæmning af flere floder. Kraftværket blev indviet af selveste general Franco i 1954, og der er en udsigtsplatform lige før dæmningen, hvor man har kunnet overse hele herligheden – og vi med. På den

modsatte side ligger der et lille hotel med restaurant, hvor det gør godt at få en forfriskning og klø den enorme, godmodige, hyrdehund bag øret. Herfra går det op igen,

ca. 400 meter mod byen Grandas de Salime. Først ad den stille landevej med hårnålesving. Siden er der skiltet en vandresti stejlt op til venstre de sidste par kilometer. Grandas de Salime er en by der blev bygget som afløser for byen, der blev oversvømmet da man lavede dæmningen. Det er en meget

vellykket byplan og byen virker hyggelig. Herberget er fint og rent. De to hospitaleros er venlige og med styr over tingene. Den ene tilbyder massage for 10 euro for 30 minutter. Dejligt!

Syvende dag. Grandas de Sami-me – Padron, 29 km

Efter 7 km passerer caminoen det private herberg Castro, som er er indrettet i et gammelt og fint restaureret stenhus i to etager. Man kan købe både aftensmad og morgenmad i den hyggelige spisestue. Alle var gået så jeg fik min morgenmad i fred og ro.

Herfra stiger det jævnt op mod El Acebo i 1130 meter ad asfaltveje og stier. Jeg gik helt op på toppen blandt vindmøller og nød udsigten mod vest, og kunne i det fjerne se byen Fonsagrada.

I passet neden for toppen forlader man Astrurien og går ind i Galicien. Her er der en lille kaffebar. Bemærk at muslingeskallen på vejvisningen nu vender modsat. Der hersker i det hele taget stor forvirring om hvordan man skal skilte pilgrimsruterne. Nye skilte viser en vandringsmand med stav og muslingeskal under eller ved siden af. Godt nok i de klare blå og gule farver, men muslingeskallen vender som vinden blæser. Hele ideen med at den viser hvilken retning man skal følge, alt efter hvordan den vender, er gået fløjten i den nye grafikers verden. Ærgerligt, da det jo er en såre simpel måde at vise vejen på.

Fonsagrada ligger flot oppe på en bjergkam, men det er en halvgrim by med dårligt vedligeholdte huse blandet med nye, der ikke passer til de gamle. Til gengæld ligger der en Pulpo-restaurant, der serverer de herligste stegte blæksprutearme med lidt chili samt stegte pepperoni. Der var ikke noget herberg i byen, men rygtet sagde at der kommer et (?). Derfor gik vi tre km. videre til Padron. En lille flække med et privat herberg. Det var udmærket og værtinden kunne også vaske ens tøj for 5 euro. Bemærk at der ikke er herberger de 22 km. mellem Castro og Padron.

Ottende dag. Padron – O Cadabo, 24 km

De første kilometer går jævnt op gennem skov med bregner langs de smalle stier. Efter ca. 14 km dukker der pludseligt den lille bar, Casa Meson op, hvor man kan få sig en tiltrængt kop kaffe og en bocadillo samt høre gammel 60'er rock. Herefter går det

ret stejlt op over 4 km. Jeg havde stadig min hasselstok fra Oviedo, og jeg havde suppleret med én til, så jeg nu rigtig kunne mærke hvor meget tilskud et par stokke kan give, når det går opad. Det er jo præcis som i fjeldet på ski. Ned ad synes jeg også det giver støtte med et par stokke/stave, mens jeg på lige vej helst er dem foruden. Efter en del op og ned – to gange over 1000 meter med

stigninger og fald på omkring 300 meter, ankom vi til O Cadabo, hvor der ligger et flot nyt herberg, bygget i minimalistisk stil. Bemærk at der ikke er herberger på dagens etape mellem Padron og O Cadabo. Der er butik og restaurant i O Cadabo, men vi lavede nu spaghetti på herberget og nød en god flaske Rioja til.

Niende dag. O Cadavo – Lugo, 31 km

Nu er man over bjergene, og det går det nedad gennem skov og agerland med de evige stengærder, mod den store by. Lugo er en dejlig by med en velbevaret ringmur omkring bymidten. Man kan stadig aflæse det retvinklede gademønster i den 2000 år gamle romerske fæstningsby.

Herberget ligger lige inden for bymuren og er ret nyt. Der er en stor sovesal på hver af de tre etager, gode badefaciliteter, men dårlige tørremuligheder for nyvasket tøj. Byen har en smuk gotisk katedral og kvarteret her omkring er livligt med mange cafeer og restauranter.

Tiende dag. Lugo – A Seixas, 32 km

Inden man fortsætter fra Lugo skal man beslutte hvilken af to veje man vil gå. Der er sydruten, der munder ud i Camino Francés i Melide, og der er den nordruten, der munder ud i Arzúa. Syd-ruten er den bedst afmærkede, og der er de seneste år sket en

vældig opgradering af antal herberger og deres standard. Det er tydeligt at myndighederne satser på denne rute.

Nordruten er landskabeligt den smukkeste. Den er ca. 25 km længere end sydruten. Der er ikke så mange herberger og man bør nok satse på at overnatte i landsbyen Friol (ca. 30 km), hvor der er et godt privat herberge. Herefter i det pittoreske Cistercienserkloster Sobrado dos Monxes (ca. 26 km) og Arzúa (ca. 22 km). Oplysninger herom har jeg fra Outdoor guidebogen, se nederst.

Vi fulgte sydruten.

Landskabet er småbakket med skov og ager, snoede veje og stier – dejligt afvekslende terræn. Vi startede som oftest dagen hver for sig i stilhed gjorde formiddagspause i flækken San Roman da Retorta, hvor ”familien” efterhånden samledes. Lidt senere ude i ”in the middle of nowhere” sad der en ung fyr midt på vejen. Ham faldt jeg i snak med, mens de andre fortsatte – han talte nemlig helst kun østrigsk. Johannes, som han hed, havde vandret i 7 måneder fra Innsbruck til Santiago, tilbage til Bilbao, så ad Camino del Norte, og nu Camino Primitivo. Jeg har aldrig set så langt et credential, som det forlængede han havde. Lidt en enspændertype, der var søgende efter noget han ikke havde fundet endnu. Jeg gik videre alene.

Noget af denne vej er en gammel romersk vej med broer over bække og småfloder. Hen på eftermiddagen ankom jeg til det kommunale herberg i A Seixas. Det er et af de smukkeste herberger jeg har oplevet. Det er nyindrettet i et gammelt hus. Fantastisk materialebrug af glas til trappe og rækværk i hall'en, dybe vinduesnicher, som man kan sidde i, en lækker sovesal og dejlige badeværelser. Køkkenet mangler bare noget af det mest basale grej, som man oplever mange steder – desværre (folk tager det vidst med sig).

Ellevte dag. A Seixas – Ribadiso, 25 km

Sidste etape med noget der ligner et bjerg. Vejen fører os op over Sierra de Careón i ca. 1000 meters højde. Men snart derefter kan man se de 15 km ned til Melide på den franske rute. Det var egentlig overraskende at støde til den. Vi havde ventet en flod af pilgrimme, men det var nu meget afdæmpet her den 31. august (kradser krisen også blandt pilgrimmene?). Vi gik videre til Ribadiso og indlogerede os i det udmærkede private herberg til 10 euro, vis a vis det kommunale, der var lukket på grund af istandsættelse. Ribadiso ligger ved en lille flod og der er både en ældgammel bro og et vadested. Der fik vi kølet vores fødder, spist og drukket.

Tolvte dag. Ribadiso – Pedrouzo, 22km

I den tidlige morgenstund gik vi ved fuld-måne vestpå. Dét er der nu noget særligt over, når man på Caminoen oplever fuld-

måne. Op ad formiddagen indhentede vi et par hvor jeg spottede foreningmærket af Danske Santiagopilgrimme på rygsækken af en temmelig lille pilgrim. Det viste sig af være 12-årige Clara og hendes mor Pia, der var startet i Leon! Hatten af! Jeg mødte dem senere i Finisterre. Dagens etape sluttede i Pedrouso, der er en lille by med store ejendomme og mange herberger. Så selvfølgelig kommer der mange pilgrimme her forbi. Det virkede bare ikke så voldsomt som på mine tidligere caminovandringer. Vi fik plads i det kommunale, lige hvor byen begynder.

Trettende dag. Perdrouso – Santiago de Compostela, 21 km

I dag stod jeg tidlig op, for at nå til middagsmessen i Santiago. Så det var igen med fuldmåne i mørket ind mod vandringens mål. Vi var nu i god tid, og vi var nogle af de første på pilgrimskontoret, så der var ingen kø. Jeg fik mit Compostela, puttede det i lommen og mødtes med de andre til en formiddags café con leche. Og så ellers til middagsmessen. Her oplevede jeg for første gang, at der kom gang i el Botafumeiro. Jeg har fået fortalt at rebet to gange i historien er knækket og hele herligheden er suset ud gennem den tunge egetræsdør i sideskibet. Derfor stillede jeg mig lidt i læ af en søjle. Da forestillingen sluttede oplevede jeg også

at hele menigheden klappede (!?) Altså, de katolikker... Men spektakulært er det da.

Dejligt at være fremme, og endda have tid, inden flyet hjem, til at fortsætte til Finisterre. Det er faktisk en af de allersmukkeste strækninger. Men det er en anden historie.

Konklusion

Camino Primitivo er kun ca. 320 km og kan med en rimelig kondition gøres på 13 dage, plus rejse til og fra. Der er noget længere mellem større byer end på den franske rute og der er markant færre pilgrimme. Der er ofte langt mellem herbergerne og derfor bør man tilrettelægge sine etaper omhyggeligt. Der er storslåede naturoplevelser undervejs, heraf fire dage i egentlige bjerge. Vejret er præget af nordkystens tempererede og ofte regnfulde klima, samt af bjergenes højder. Det var ikke varmere end omkring 25 grader og oftest omkring de 17 grader. En dejlig vandreroplevelse i stor natur!

Den bedste guidebog er OUTDOOR Verlag, Handbuch, Band 141 "Camino Primitivo". Den findes kun på tysk, men er ajourført og (meget) omhyggelig i sin vejbeskrivelse. Kan bestilles over nettet.

Og hasselkæppen blev pænt stillet i a Seixas til en mere trængende.

Kystruten på Cykel

En fornøjelig beretning om en caminotur på cykel ad Camino del Norte. Hvis man har staminaen i orden, er lidt overvægt ikke det store problem – og den bliver mindre som turen skrider frem, ikke mindst fordi langt den meste tid går med at køre opad.

af Torben Heeris

Grundet trælse omstændigheder, lovede jeg, at hvis jeg nogensinde kom ud på den rigtige side, ville jeg foretage en cykeltur til katedralen i Santiago de Compostela ad en af de ældgamle pilgrimsruter i Nordspanien og sige tak for livet og pas godt på min datter til Sankt Jakob, uagtet at jeg er inkarneret ateist.

Hvorfor det lige netop skulle være denne katedral, erindrer jeg ikke, det kunne ligeså godt have været domkirken i Nr. Nebel, men nu blev det altså Santiago. Så medio 2012 besluttede jeg, at nu skulle det være, pudsede min gamle Kildemoes Dingo (7 indvendige gear) af og drog ind til Arnfreds Cykler i Varde for at få den gjort lidt up-to-date. Her blev jeg i en alder af tres, pladask forelsket i en dér stående KOGA World Traveller trekking bike, som jeg efter en del palaver om inflation, fattigdom, profitmaksimering etc. nølende købte på stedet. Så hjem til Nr. Nebel med Dingoen uafpudset, bestyrket i min tro på, at man aldrig bliver

for gammel til forelskelse og adskillige kilo mindre på kreditkortet.

Jeg undersøgte herefter overalt, eller rettere forsøgte derpå, hvorledes man fik sig selv plus KOGA til Irun ved den fransk-spanske grænse, samt informationer om den valgte rute kaldet Ruta de la Costa, eller kystruten. Se, jeg er hverken ørn eller nørd, så det lykkedes ikke for mig at finde nogen brugbare oplysninger om noget som helst overhovedet nogen steder!

Da sådant selvsagt ikke kan slå en gammel dragon ud af sadlen, hægtede jeg frustreret bicicletaen på Suzukien, smed det akkumulerede grej ind i samme, og kørte mod syd kun bevæbnet med et manuelt kompas, et kort over Spanien fra 1994 og 14 dages cykeltræning! - Jeg havde jo lovet det!

Her begyndte så mit turbulente livs mest besværlige, uplanlagte og uigennemtænkte projekt: Jeg var kun tres år, blot 20 kilo overvægtig, ikke ret sur og vranten og kun knap helt ude af form, plus tyve kilo overvægt på bicien, der i sig selv med gadgets også sneg sig op på tyve kilo! Og det er i det lys, at denne fortælling skal ses!

Medio August 2012 kom vi (Suzuki, bicicleta og Deres ærbødige), til en campingplads i Irun, hvor jeg havde via email fået lov, mod betaling, til at parkere Suzuki-san, medens bicien og jeg drog mod vest uden

forbindelse til omverdenen, idet min iPhone fejlagtigt ikke var anmeldt til udenlands mode.

Jeg er fra mine ture til Irak, gennem Borneo, Grønland o.m.a. "vant" til temperaturer både over og under, hvad normalen er i Klinting Herred, men selvfølgelig landede jeg midt i den varmeste sommer i Nordspanien i mands minde, og midt i de lokale campisters favorittid. De af jer, der har prøvet at campere i Spanien, vil vide, at lydniveauet på en spansk campingplads kan sammenlignes med en rock-koncert, samt at "ro på pladsen"-tidspunktet tolkes ret liberalt, forskellige kulturer som det ikke tilkommer mig at ændre på!

Så næste morgen, lettere ør, pakkede jeg bicien, låste bilen, hængte Thorshammeren og Hundetegnet om halsen, og tog vest på uden brugbare informationer fra ejerne af campingpladsen eller andre, ud på en ordentlig forskrækkelse!

Jeg troede fejlagtigt, at når noget hed Kyst-ruten, ja så kunne det vel bedst sammenlignes med en tur ad Strandvejen fra Charlottenlund til Gilleleje, lidt længere måske (42 gange afstanden til horisonten faktisk), men no problemo! Jeg havde også valgt Kystruten, fordi den prosaisk lød til at være mere

pittoresk end den mere traditionelle travetur fra St. Jean Pied de Port op over højsletten uden i øvrigt at forklejne travernes strabadser! Men som alt andet her i livet: sådan hang virkeligheden slet ikke sammen. På langs af Nordspanien går en bjergkæde lidt inde fra kysten, en forlængelse af Pyrenæerne, og fra denne bjergkæde syd til nord udgår som ved andre kæder utallige udløbere ud til kysten. Og det er disse udløbere, som man skal op og nedad, mest opad.

Det siges lidt floskelagtigt vedrørende disse pilgrimsruter, at det er vejen, der er målet, dvs at punkterne a (Irun) og b (Santiago) er irelevante, det er selve turen og den forbundne spiritualitet, der er vigtigst! For mig var selve turen som sådan ligegyldig, for mig var målet b (Santiago), for det og kun det indgik i mit løfte. Jeg lærte over de næste 11 dage, at afstanden mellem a og b (i dette tilfælde sølle 856 km) er forholdsvis ligegyldig, det er tiden, du på cykel i 40 graders varme bruger på at cykle opad, der er vigtig!

Jeg brugte ca. 90% af min effektive cykletid på at kravle opad! Jeg lærte på den hårde måde, at de to store klinger er ren overvægt på sådan en tur: fra brat nedad skiftede terrænet til brat opad så hurtigt, at man ikke kunne nå at geare ned, og overgangen fra brat opad til brat nedad skete så hurtigt, at man ikke kunne nå at geare op, ligeud i form af vandret fandtes ganske enkelt ikke! I én uendelighed! Jeg overdriber nok lidt, men sådan følte jeg det, da jeg sad i suppedas til drøblen!

I parantes bemærket, blev jeg efter hjemkomst bl.a. konfronteret med: "Aha, den pågældende dag, kørte rytterne i Vuelta de Espana med en gennemsnitsfart på 42.56

kph!” Til dette volapyk (ordenes totale uforståelighed for de uindviede) kan jeg kun resignere: jamen det gjorde disse toptunede professionelle uden ét overflødeligt gram fedt på kroppen og med cykler, der vejer præcist 6.7 kilo, jo ikke med en ekstra passager siddende bagpå (vægten af min personlige overvægt, oppakning og cykel). For de interesserede kan jeg oplyse, at årets Vueltas iøvrigt særdeles seværdige etaper 14-17, ja der cyklede vi! Jeg skal ikke trætte jer med Werthers Lidelser eller Dantes Inferno, ej heller vil jeg citere Saxo vedr. Regnar Lodbrog: ”Grynte ville grise, om de kendte galtens kval”.

Men jeg nåede til Santiago, og jeg knælede ved St. Jakobs Grav bag bagerste stolerække og sagde tak for livet, og pas godt på min datter, skjulende Thorshammeren inde under den salte T-shirt for ikke unødigt at vende Ham i graven. Jeg opfyldte mit løfte!

Det mest fantastiske ved turen var, at intet faktisk gik galt. Suzukien punkterede ikke, den bragte mig frem og tilbage som en mis. Jeg væltede ikke, blev ikke overfaldet, intet blev mig frarøvet, ingen hedeslag eller dehydrering, jeg kom frem sund og rask dog

tolv kilo lettere. Jeg mødte en masse venlige spansktalende (og kun spansktalende!) spaniere i et terræn, der er karakteriseret ved en total mangel på skiltning, uden ledige hotelværelser og restauranter åbne i besøgstiden, med campingpladserne liggende oppe eller nede ad lange 20% stigninger, med totalt 15000 højdemeter, ihukommende at Mt. Everest er ca. 8600 m. Jeg var også heldig, idet jeg hverken stødte ind i regn eller modvind, selv om begge dele kunne have kølet mig lidt ned!

Jeg lærte at sætte pris på en god ven nemlig KOGA'en, min bicicleta, som heller ikke punkterede, væltede, knækkede kæden eller noget som helst andet, den bragte mig lydefrit frem til b, og når det gik værst for sig, tillod den også min datter at ride med, så vi sammen kunne grine af den næste bakke, og det er sandt! Jeg kan dog ikke sige mig fri for at fornemme, at den måske følte sig lidt intimideret af mine trusler om, at hvis den ikke fik mig hen over halvvejsmærket, ville den ende som skrot, til gengæld lovede jeg den, at såfremt den fik mig ind over 50 km strengen, ja så ville jeg bære den over målstrengen om nødvendigt!

Udover min lidet soldateragtige tåre ved graven, måtte jeg knibe endnu en, nemlig da jeg sagde au revoir til bicien i Santiago, da det viste sig ikke at være muligt at medtage den derfra, og at den eneste måde at gense den på, var at sende den med fly via transportfirmaet, der praktisk nok ligger dør om dør med det nonprofitable pilgrimskontor, hvor mit pilgrimsbevis blev udstedt! Jeg havde selvfølgelig ikke medbragt hverken stelnummer eller låsenummer til sådant, men en mail til Arnfred i Varde bragte omgående svar derpå! Sådan er der så meget!

Ingen historie uden lessons learned: Man skal passe ganske alvorligt på, hvad man kommer til at love! Hvis jeg havde vidst, hvad jeg gik ind til, var jeg ikke kommet af sted, hvis man har ønske om at se ud over Valby Bakke, ja så afgang! Jeg for vild vel et par hundred gange, så næste gang (!) sidder der en gps på styret, og sidste nye kort vil ikke være at foragte heller.

Hvis man absolut vil gøre sådan tur alene, kan man med fordel huske at sørge for, at ens telefon virker! Hvis man ikke kan køkkenspansk bør man tage til et anglosaxisk land i stedet!

Man skal have styr på sin indtagelse af kulhydrater, at tro at lokale bespisninger er åbne, når man har behov for det, duer ganske enkelt ikke! På kysstruten er det nødvendigt at medbringe telt, såfremt man fravælger som jeg at overnatte på pilgrimshostels! Uanset ens ordforråd skal man kunne skrue helt op for charmen, charme er et internationalt sprog! Brug mere tid på at forevige turen via kamera, iphone o.a. ikke mindst for jeres egen skyld, og undlad samtidig ørepropper med musik, for så kan man nemlig registrere bagfra kommende lastbiler!

Denne tur er ikke for de uøvede eller let øvede, den er svær. Den allervigtigste lektion er, at uden stamina (evnen til at udføre noget ubehageligt og krævende psykisk som fysisk og uden at brokke sig stå op næste morgen og gøre det en gang til osv.) bør man blive hjemme og avle kaniner (uden i øvrigt at forklejne kaninavlere)!

Til de af jer der måtte mene, at når en sur, gammel, overvægtig, utrænnet mand kan gøre det, jamen så kan det jo ikke være svært, vil jeg bare sige: afgang, så kan jeg sidde her og gnække, og ønske at en af jer evt. via Kickstarter finder en god ide til, hvordan vi og vores cykler kommer frem til a! I mellemtiden glæder KOGAen, som har vist sig som en yderst ligeværdig partner, og jeg os til næste tur, og farer dagligt rundt i det bjergrige terræn i og omkring Blaabjerg Klitplantage, for næste gang må det ikke skorte på træningen!

Nærmere oplysninger om turen, fotos, pakkelister, diverse anekdoter, anvendt grej o.a. kan fås ved henvendelse til Torben Heeris, **torbenheeris@gmail.com**

Vejen til indre styrke - del 2

En kollegas fortælling om hendes Camino per bus plantede et sandkorn hos forfatteren til denne artikel. Sandkornet blev til en smuk perle - ligesom i en østers. Marianne Uhr Pedersen blev - som lyn fra en klar himmel - ramt af en uforklarlig og måske dødelig sygdom. Hun tænkte: "hvis jeg skal dø, vil jeg have levet først". Så gik turen til Caminoen via Bilbao. Beretningen begyndte i Pilgrimmen nr. 24. Hér kommer fortsættelsen.

af Marianne Uhr Pedersen

Efter at være kommet velbeholden ud af skoven hvor der blev advaret mod vildsvin, og efter at være kommet ud af vinmarken, har min vandring nu ført mig frem til Vilamayor de Monjardin.

Jeg møder igen den unge svenske mand, og vi bliver enige om at finde en bar. Han præsenterer sig som Mats og jeg præsenterer mig som Marianne... og det var så DEN samtale. Han får et glas øl og jeg en kop kaffe, og så sidder vi der i stilhed, ikke fordi stemningen er dårlig, eller fordi vi ikke kan finde noget at tale om, det er bare ikke nødvendigt. Vi deler en oplevelse og en stemning. Tavshed kan nogle gange sige mere end tusind ord.

Jeg har fundet min seng for natten i et refugium, der tidligere har været beboet af munke. Det er gammelt og har tykke mure, så der er lidt koldt, det er mørkt og der er ikke voldsomt meget plads. Men skråt over for "min" seng har det franske par Anne Marie og Charles slået sig ned, og ved siden af dem har Mats fundet SIN plads.

Og ja... så føler jeg mig omgivet af venner.

Aftensmaden indtages ved langborde i refugiet, og på min højre side sidder en lyshåret kvinde.

Jackie

Vi er ikke kommet langt ind i måltidet før hun vender sig mod mig og præsenterer sig som "Jackie, healer fra Canada", hvorefter hun i næsten samme åndedrag siger "Jeg MÅ simpelthen fortælle dig hvad JEG har oplevet i dag", og hun fortæller nu at hun denne dag har vandret sammen med en portugisisk kvinde.

På et tidspunkt går denne kvinde ud til siden for at træde af på naturens vegne MED rygsækken på. Længere ude af vejen kommer trangen over Jackie, og med den tidligere oplevelse for sit indre øje træder hun ud til siden og får sig sat på hug, også HUN med rygsækken på.

MEN AK!!! Jackie vælter bagover og ned i et brombærkrat, og som en anden skildpadde ligger hun nu der på ryggen, med benene i vejret, bukserne nede om hælene og kan ikke komme nogen vegne.

Hun hører stemmer oppe på vejen og ser ingen anden udvej end at råbe ”HELP!!! HELP!!!”.

Den portugisiske kvinde har taget nogle billeder af Jackies ryg, og det fremgår at hun faktisk er blevet voldsomt forrevet på ryggen. Ingen spøg når man skal gå med en rygsæk.

Hendes historie udløser imidlertid en hjertelig latter ved bordet, og alle sidder vi vel og

tænker: JEG skal NOK huske at tage rygsækken af.

Efter spisningen sidder vi en større gruppe samlet ude foran refugiet i en skøn blanding af mange nationaliteter. Mænd og kvinder i forskellige aldre. Men latter er international og rækker ud over alle skel og barrierer, og vi ler meget denne aften...den eneste aften hvor jeg bliver SENDT i seng.

Og før jeg lægger mig til at sove, udveksler jeg et ”godnat” med Anne Marie, Charles og Mats. - Jeg er i godt selskab.

Rigtig mange gange i løbet af den tid, der HAR været, og hvor jeg har kæmpet med

det kaos der opstod i mit hoved, og de fysiske konsekvenser af behandlingen mod brystkræften, er der dukket oplevelser og billeder op i min hukommelse fra Caminoen. Erindringsbilleder af tanker, følelser og erfaringer jeg, eller andre, har gjort.

Når jeg tænker på Jackie's oplevelse, rammer den ind i min egen fornemmelse af det, jeg har været igennem, hvor jeg tænker, at som hun faldt jeg ned af en skrænt med en tung byrde, der holdt mig nede, alene klarede jeg det ikke, men ved andres hjælp kom jeg op igen, og selv om jeg blev slemt forrevet...

Så går jeg videre.

Det er MEGET tidlig morgen, og det er stadig bulder mørkt, da jeg bliver vækket af et spyd af lys, som trænger gennem mine øjenlåg og borer sig ind i min hjerne.

Jeg vågner med et sæt blot for at konstatere at det er en anden pilgrim som roder rundt i mørket for at pakke sin rygsæk, på hans pande befinder der sig en tændt pandelampe. Han er ganske givet ikke opmærksom på, at når han bevæger hovedet fejer lyskeglen ukontrolleret ud i rummet og rammer i flæng.

Jeg værner mig hen af vejen til den raslen der følger med når der bliver pakket rygsæk, hos nogle mere end hos andre. Det er en forstyrrende, men mere blød lyd. Min reaktion på pandelamperne er imidlertid den samme HVER gang, min hjerne bliver SPIDDET, og jeg vågner med et forskrækket sæt.

Jeg gik ofte og funderede over, hvad det var der drev de pilgrimme, der stod op, i mine øjne midt om natten, for ofte oplevede jeg, når jeg fandt hvile efter dagens vandring, at

de lå og sov. Hvorfor gå i mørke når man ikke kan nyde synet af verden omkring sig? Var det MIN begærlighed efter at ville SE, der fik mig til at gå som en af de sidste, stort set hver dag. En higen efter ikke at gå glip af en detalje af den skønhed mit øje fangede i dagens lys? Eller var det måske bare fordi sengen er så dejlig varm om morgenen?

Nå! Op og ud i bad.... "I did it my way", står jeg og nynner mens vandet skyller forskrækkelse og nattens søvn af min krop. Jeg har BRUG for dette morgenritual, der for mig føles som en genfødsel. Jeg konstaterer hen ad vejen, at jeg er én ud af meget få, der har det sådan...og her gik jeg og troede, jeg var helt normal.

Britta

Da jeg kommer ud i dagens lys, ser jeg flere pilgrimme, der er ved at gøre klar til dagens vandring, specielt lægger jeg mærke til en ung kvinde, der er ser ud til at hvile meget i sig selv. Hun går før mig og jeg følger hende med øjnene.

Kæk og nysgerrig efter hvad vejen vil åbnebære for mig denne dag, begiver jeg mig afsted. Jeg er kommet et godt stykke ud ad vejen, da jeg ude i horisonten får øje på den unge kvinde; hun er stoppet op og begynder at gå over markerne ud til højre, og mens jeg går videre ser jeg, at hun har retning mod en ruin og tænker, at den vil hun nok kigge lidt nærmere på.

Jeg passerer stedet og går et stykke videre, da jeg kommer til at tænke på Jackie... TÆNK nu hvis det samme er sket for den unge kvinde...så KAN jeg da ikke bare gå videre...så jeg stopper op og venter. Endelig kommer hun tilbage og når op på siden af mig, og vi begynder at følges.

Det skulle blive indledningen til et dybt venskab, der består den dag i dag.

Britta er på Caminoen sammen med to veninder, som denne dag er gået forud. Britta er høj og har lange ben, så hun går hurtigere end jeg, men denne dag følges vi både fysisk og psykisk.

Vi er to hjerter og to sjæle fra forskellige verdener og forskellige generationer som finder fælles fodslag, vi taler om det lette, og vi taler om det svære...en tåre bliver fældet, men mest af alt så LER vi.

Britta er dyrlæge og hun er den eneste på Caminoen, jeg fortæller om min Epi-pen og advarslen om de faktorer, der kan udløse et nyt anafylaktisk chok. Måske tænker jeg, at når der ikke er en læge ved min side, så er det da ikke så tosset med en DYRLÆGE, hvis nu jeg får brug for hjælp.

Og vi gik og gik, og ind imellem måtte vi stoppe op for at få vejret efter et latteranfald, jeg kan ikke mindes hverken før eller siden at have grinet SÅ meget, og SÅ længe.

Det bliver min varmeste dag på Caminoen, og jeg er glad for at have Britta ved min side, varmen var én af de faktorer jeg frygtede. Det er en DEL af HENDES bidrag til Caminoen denne dag.

JEG kan så til gengæld fortælle en historie som er med til at ændre hendes syn på sin egen betydning i verden.

Som barn og ung er hun blevet flyttet rundt i verden i kraft af faderes job, og hun føler sig rodløs. Dybe venskaber har hun aldrig haft tid til at etablere, og hun har

fornemmelsen af ikke at eksistere i andres bevidsthed og erindring.

Jeg kan så fortælle, at jeg har en meget nær og kær veninde, der havde samme oplevelse. Vi kendte hinanden fra vi var 10 til 15 år. Hvorefter hun flytter og bliver væk for mig. Jeg forsøger gennem årene at finde hende, men det lykkes ikke - ikke før vi mødes en dag 38 år senere. Også hun har fornemmelsen af ikke at eksistere i andres hukommelse, hvilket jeg så kan afkræfte. JEG havde aldrig glemt hende.

Når vi åbner vore hjerter og SER hinanden, sætter vi spor.

Vi går til hen på eftermiddagen. Vi har gået ca. 19 km og taler om at stoppe dagens vandring. Der har været 36 grader i skyggen hører vi senere, men efter et hvil bliver vi enige om, at denne dag er FOR fantastisk til at stoppe, og vi går 11 km mere i bagende sol, mens vi taler om ALT mellem himmel og jord, og vi LER.

Helt frem til byen Viana.

Da vi kommer forbi det første herberg er jeg FÆRDIG, udenfor sidder Mats, og han spørger om vi ikke vil bo dér, men Britta trækker mig med, idet hun siger "Vi skal op til kirken". Vi går videre og jeg SLÆBER min mørbankede krop op af trapperne til refugiet. Der møder vi Brittass to veninder, og mens de sludrer, får jeg mig et bad inden jeg falder om på min madras på gulvet.

Der går imidlertid ikke længe inden Britta kommer ind til mig og spørger om ikke jeg vil med til messe, egentlig vil jeg helst sove, men da det er Britta der spørger, går jeg med.

Hvad der skete kan jeg ikke forklare, men under messen begynder tårerne at trille ned af mine kinder, trætheden er væk, og jeg overgiver mig til øjeblikket og universet. Velsignelsen bliver lyst over mig og de fem andre pilgrimme, der er tilstede denne dag, og tårerne bliver ved med at trille.

Britta og de andre, heriblandt hospitaleroen ser undrende og lidt bekymret på mig, men respekterer min tavshed og tårernes trillen.

Efter at tårerne er tørret ind og før vi tager for os af det solide måltid, der venter, gør hospitaleroen os opmærksom på, at der er en fast tradition tilknyttet dette sted. Hver aften efter måltidet skal hver pilgrim synge en af sit hjemlands sange. De to franske søstre starter, og jeg når slet ikke at tænke på hvad JEG skal synge. De synger et par sange af Edith Piaf, Britta synger SIN sang, og det samme gør hendes veninder.

Da det bliver min tur stiger fra mit hjerte:

**Altid frejdig, når du går
veje, Gud tør kende,
selvom du til målet når
først ved verdens ende.**

**Aldrig ræd for mørkets magt!
stjernerne vil lyse;
med et fadervor i pagt
skal du aldrig gyse.**

**Kæmp for alt hvad du har kært;
dø, om så det gælder,
da er livet ej så svært,
døden ikke heller.**

Jeg må have sunget lige så inderligt, som jeg følte det, for der er meget stille bagefter og alle SER mig.

Vi begynder at tale med hinanden på kryds og tværs, og har et par hyggelige og fornøjelige timer før vi går til ro.

Som jeg sidder og fortæller om denne oplevelse føler jeg meget stærkt igen ordenes betydning, og jeg mærker en sitren i struben. I sandhed har jeg brug for ordenes balsam, der hvor jeg er nu. Føler at historien rækker ud og giver mig mod.

Næste morgen fortæller jeg Britta, at før jeg forlader denne by er NØDT til at tilbringe noget tid i kirken, hvor vi boede så tæt på kirkerummet, at der hang et skilt i soverummet med en henstilling om at være stille under messe.

Det er svært at sige farvel, veninderne er gået forud og jeg siger til Britta, at hun skal følge dem, hun går hurtigere end jeg, og vi HAR udvekslet mail adresser, så vi kan finde hinanden igen. Hun går, men kommer tilbage lidt senere. Hvad vi har oplevet sammen er noget helt unikt, og vi siger farvel endnu engang.

Hjerter

Jeg har ikke på noget tidspunkt haft fokus på noget specielt jeg skulle se, eller overvejet nogle kirker, jeg måtte besøge, og kirker er der mange af, og de historier der er tilknyttet dem er garanteret også værd at kende. Men det var ikke MIN Camino. Jeg besøgte de kirker mit hjerte bød mig, og kirken i Viana var én af dem.

Jeg ved ikke hvorfor netop denne kirke talte så stærkt til mig, men da jeg sidder der endnu engang begynder tårerne igen af løbe.

Og sådan sad jeg et par timer, før jeg var klar til at forlade den.

Jeg har ingen forklaring, og ingen erindring om at jeg var ked af det. Når jeg tænker på det i dag, får jeg den tanke at det var mit ubevidste der var i spil. En kræftknode så stor som min, kommer ikke fra den ene dag til den anden, så den har givet været under udvikling på det tidspunkt, og jeg har fået tanken, at Caminoen kaldte på mig for at hjælpe med at give mig styrke til det, der lå ude i min fremtid. Var tårerne fremtidens tårer, jeg ved det ikke, men gennem hele mit forløb har jeg ikke grædt så inderligt som jeg gjorde den dag, der i kirken i Viana.

Jeg har svært ved at forlade byen, så jeg går lidt rundt i byens gader.. og der ser jeg for FØRSTE gang HJERTERNE.

De viser sig for mig igennem en port. To træer, der er formet som hjerter, og de åbner mine øjne for de uendelig mange hjerter, jeg helt bogstaveligt møder efterfølgende på Caminoen. Hjerterne hos alle de mennesker jeg møder på min vej, men også de hjerter af sten som nu fanger min opmærksomhed.

Det skal senere vise sig at være noget, jeg tager med mig til Danmark, også her ser jeg nu hjerterne på min vej, og jeg undres til stadighed over dette fænomen. Først når vi er parate og åbner hjerte og sind begynder vi at SE.

Mit møde med Britta, som førte mig til kirken i Viana og den renselse, jeg følte i mit hjerte, dér i kirkens rum, vil for evigt være den største og smukkeste perle i min kæde af minder fra Caminoen.

Det bliver først på eftermiddagen, før jeg genoptager min vandring.

Jeg medbringer både kort og bog med informationer og beskrivelse af vejen, men på hele denne min første del af vejen til Santiago forbliver de i min rygsæk. Jeg går i blind tillid til, at alt nok skal ordne sig.

Jeg går med åbne sanser, suger indtryk, dufte og stemninger til mig og mærker hvordan det får mit hjerte og min bevidsthed til at svulme, min følelse af AT VÆRE og min følelse af FRIHED er alt overvældende.

Fortsættelse følger...

Lyst til at gå...

At gå, jeg går, vi/I/du går, man går...

Nogle går lidt længere end andre.

Jeg er én af dem.

Hvorfor går vi?

Går vi væk fra noget – mod noget – hjem til noget?

Jeg stiller spørgsmålene – kender ikke nødvendigvis svarene.

Jeg håber blot, at I som læsere vil ”gå med på turen her” og nyde den!

af Anette Riis

Der er i dag et væld af skønlitterære og faglige pilgrimsbøger mv., hvor folk fortæller om dét at gå. Tusinder og atter tusinder verden over vælger ganske frivilligt at sætte det ene ben foran det andet – og gå lidt længere end den normale spadseretur i hverdagen.

Selv har jeg gået Caminoen i Nordspanien – fordelt over 2 år i 2011/12, begge gange i april måned. Herefter tænkte jeg egentlig: ”Nå, det var så det”. Men det var det ikke; noget havde fået has på mig – noget var anderledes – og min gålyst er stadig varm!

Her i april valgte jeg så at gå fra Porto i Portugal til Santiago de Compostela – og jeg glædede mig meget til at få blus på den specielle meditative og euforiske trancetilstand, som jeg har oplevet de to foregående år, og som jeg mener, er meget befordrende for ens vé og vel.

Men lige nu og hér vil jeg som sagt gerne invitere jer på med ud på en litterær gåtur – dvs. med litteraturen som følgesvend. Jeg håber på denne måde at inspirere jer til selv at læse videre – at få ord på disse vandringer, som er vores fælles lyst!

Sundhed i bevægelsen

Vi starter med Tomas Espedal, der har skrevet romanen: ”Gå – eller kunsten at leve et vildt og poetisk liv”, udgivet på Forlaget BATZER & CO” 2007. Tomas beretter på poetisk vis om sine daglige gåture i det smukke Norge – og om længere gåture i Europa. Han beslutter sig for at gøre vandringer til sin beskæftigelse for en stund, for bedre at kunne forsvare denne gode aktivitet – og læner sig i denne beslutning op ad flere af de gode gamle filosoffer, som han citerer.

Søren Kierkegaard skrev således disse kendte ord (citat Tomas Espedal, s. 33-34):

”Tab for Alt ikke Lysten til at gaæ: jeg gaar mig hver Dag det daglige Velbefindende til og gaar fra enhver Sygdom; jeg har gaaet mig mine bedste Tanker til, og jeg kjender ingen Tanke saa tung, at man jo ikke kan gaæ fra den. Det er jo ogsaa aabenbart, at man dog ved at gaæ bestandigt kommer Velbefindendet saa nær som det er En muligt, men, jo mere man sidder stille, desto nærmere kommer Ildebefindendet. Kun i Bevægelse er Sundheden og Frelsen at finde. Nægter Nogen, at Bevægelsen er til: saa gjør jeg som Diogenes, saa gaar jeg. Nægter nogen, at Sundheden er i Bevægelsen, saa gaar jeg fra alle sygelige Indvendinger. Naar man saaledes bliver ved at gaæ, saa gaar det nok.”

Og Ludwig Wittgenstein, fra ”Den ukendte dagbog”, ville også ud og gå (citat Tomas Espedal, s. 34):

”Kristendommen siger: Du skal ikke her (i denne verden) – så at sige – sidde, men gå. Du må bort herfra, og skal ikke pludselig rives bort herfra, men være død når din krop dør. Spørgsmålet er: Hvordan du går gennem dette liv? (Eller snarere: Det burde være dit spørgsmål!). For mit arbejde, for eksempel, består bare i at sidde i verden. Jeg må imidlertid gå, ikke bare sidde.”

Om Aristoteles fortælles det, at han spadserede (citat Tomas Espedal, s. 34):

”Allerede Aristoteles tog en græsk tradition op som forenede det at tænke med det at gå. Aristoteles gik og underviste i søjlegangene i Lykeion, eleverne af denne skole blev peripatetikere, af græsk peripatein: spadserere.”

Om Sokrates fortælles det, at han både gik – og stod - meget (citat Tomas Espedal, s. 34): ”Vi kender Sokrates’ spadsereture, indenfor

og uden for bymurene, han elskede at gå og tale, spadserere og samtale, men når han virkelig faldt i tanker, stoppede han op, han kunne blive stående længe, engang stod han stille en hel nat.”

Vi véd det jo godt

Vi ved det jo ganske udmærket – og mange har vidst det i mange år før os: bevægelse skaber sundhed og gode tanker; hvor dét at sidde stille for længe gør os inaktive og måske endda syge – og skaber måske også unødige bekymringer og tanker, der kører i ring? Dette blot en strøtanke – sådan kan det i hvert fald undertiden føles.

Mange pilgrimme udtrykker i hvert fald, at de er ”gået fra bekymringer til gode problemløsninger” – og jeg har da også på caminoen mødt flere, der har hævdet, at de på trods af sygdom, fik det meget bedre af at gå.

Vi går videre med Tomas Espedal – for nu skal vi rigtig have gålysten fundet frem (citat Tomas Espedal, s. 65-66):

”Der er intet, der haster, jeg kan blive i hytten, være inde hele dagen, læse og notere, gå videre i morgen. En god kop kaffe, morgenmad og tilbage i sengen. Men solen skinner. Himlen er klar og blå, som en fanfare, den blæser: du skal ud at gå. På med støvlerne, tøjet er tørt, smør en madpakke, rygsækken på, ud af døren, farvel til hytten, af sted.” ”Jeg går over mose og græs, bliver fulgt af fluer og myg, ser fugle flyve op, lyden af ryster der flyver, hjertet som slår, benene som går; en gårytme, nu har jeg fundet den. Gå, hvile, tænke, se. Drikker vand fra bækken, går op i sneen igen og nærmest glider af sted ind over vidderne i et jævnt tempo, som om benene går af sig selv. Uanstrengt, flydende, som

om benene udvisker landskabet og tegner en vandret linje fremad. Det ligner en rus, måske er det også en rus, kroppens egen rus, som fjerner stejle bakker og anstrengelser, ophæver bekymringer og smerter, gnavsårene der værker, ømme muskler, den tunge rygsæk, jeg mærker intet til det, ikke før jeg standser op, hviler, kort, jeg fortsætter med at gå.

Der findes et punkt, et stadium hvor det at gå overskrider en mærkbar grænse, man har ikke længere lyst til at standse, jeg vil bare blive ved med at gå, gå, gå, det spiller ikke længere nogen rolle hvor og hvorfor, i hvilket retning, at gå er gået i blodet, en rus, frihedsrus; du kan gå hvorhen du vil, så langt du vil, det kan være at du går så langt at det bliver vanskeligt at vende tilbage til det normale, det der var før, et arbejde, et hjem? Man går mod noget nyt.

Når man har gået langt nok, opleves det efterhånden som om man er startet på en længere vandring. Hvorfor afbryde den, hvorfor ikke fortsætte? Mod hvad? Mod hvem? Mod hvor? Vi ved det ikke. Vi går.”

Smerten som ledsager

Lige dér ramte han den, Tomas Espedal, den dér euforiske følelse af, at kroppen bare er en maskine, der går, uden nærmere tanke på hvorfor; gålysten er skabt, og den går vi efter, vi pilgrimme, eller jeg gør i hvert fald.

En ting, de fleste pilgrimme må erkende, er, at det typisk ”skal gøre ondt, før det bliver godt.” Dermed mener jeg, at de lange kontinuerlige gåture for de fleste uundgåeligt vil skabe smerter i kroppen. For mange mærkes det i form af vabler, skinnnebetsbetændelse, knæ smerter osv. Når vi tænker tilbage i hi-

storien var den religiøse vandring en bod, noget den enkelte måtte igennem, og man måtte dermed også tage smerten med allerede dengang, som en del af turen.

Der har i medierne været debat om, at mange af nutidens pilgrimme indimellem fylder sig med lidt for meget smertestillende i form af f.eks. Panodil, Ibuprofen og smører Voltaren på de ømme steder. Der kan være lidt om snakken. For mit eget vedkomme- de trodsede jeg sidste gang i april 2012 en alvorlig skinnnebetsbetændelse og gik videre med smerterne. Der måtte lidt smertedæmpende til for at udholde resten af turen.

Af smerterne har jeg personlig lært, at de er en del af livet, som nødvendigvis ikke kun kan være lystbetonet. Der er lyse såvel som mørke sider – og dét er der også på pilgrimsvandringerne. Nogle mærker det blot måske mere end andre; alt efter hvilken sindstilstand man er i før – under – og efter turen.

Tomas Espedal skriver om smerter (citat Tomas Espedal, s. 80):

”Det er en flot tur. Men jeg begynder at få alvorlige problemer med benene og asfalten; fødderne er forvandlet til store sår, hvert eneste skridt er smertefuldt, det brænder når jeg går. Jeg kan ikke tænke på andet, end hvor ondt det gør. Hvor godt det er at sætte sig ned, lægge sig i græsset og slappe af. Holde fødderne højt: de banker som et hjerte, går i luften, vil ikke standse, en gå-maskine, de banker og går. Jeg ligger et godt stykke tid i skyggen. Skifter plaster og sokker og går videre ad vejen. Fødderne bløder. Efter nogle timer er smerten mere normal. Jeg går som et såret dyr, halter og hopper, hinker og standser, men smerten er på en måde god, den minder mig om, at jeg kom-

mer frem ved egen hjælp, og at det koster at gå: jeg betaler med fødderne.”

Klarhed som belønning

Vandreturen har således en større eller mindre pris, som den vandrende betaler. Sammen med smerterne, eftertanken og den kropslige præstation kan man dog – bevidst eller ubevidst – opleve en følelse af ny renhed eller klarhed i sindet som belønning.

Tomas Espedal skriver også om dette fænomen, og kalder det renselse (citater Tomas Espedal, s. 81):

”Det at gå er en form for renselse, man skiller sig af med de slagger og forstyrrelser man er blevet påført af andre. Den, der går, er i det allerbedste selskab, han er alene med sig selv. ”Noget af det bedste i verden er at rejse til fods, men jeg foretrækker at gå for mig selv. Indendørs kan jeg nyde selskab, men når jeg er udendørs, er naturen tilstrækkelig selskab for mig. Jeg er aldrig mindre alene end når jeg er alene.”

Personligt synes jeg, at det er meget smukt beskrevet. Vi kan ikke undgå som mennesker at blive påført nogle ”slagger” i vores daglige liv. Vi kan uden tvivl også selv påføre os slagger ved for mange bekymringer og ”forurenende tanker”.

Tomas Espedals ovenstående sætning ”Jeg er aldrig mindre alene end når jeg er alene” står stærkt! Når man går alene i dagevis, kan man ganske enkelt ikke blive mere alene, selv om man søger selskab ved spisetid og møder andre pilgrimme, når man overnatter – så er man alene med sine tanker; og netop derfor er der som regel en belønning. Dét at kunne være så alene med sig selv – og i så lang tid – styrker i høj grad det kendskab,

man har til sig selv. Man vil uundgåeligt tænke mange tanker – rydde op i hændelser – måske tage nye beslutninger osv. Man kommer dybt ind i sindets afkroge og får støvet af og rensed ud. Ved denne proces bliver man stærk og fungerer måske også bedre i samvær med andre.

Mere selektiv

Dog har jeg personligt bemærket, at jeg også efter mine vandringer er blevet mere selektiv i forbindelse med, hvem jeg bruger min tid sammen med – og hvilke problematikker, jeg vil fylde krop og sjæl med bagefter. Som den ”nyrensedede pilgrim” vil man jo gerne forblive ”ren” i sjælen, uden at dette skal lyde teatralisk og frelst.

En anden sidegevinst ved vandringen er, at man som pilgrim bliver mere taknemmelig i dagligdagen – og har lettere ved at tilgive andre og sig selv i diverse situationer. Dette skyldes formentlig igen den kendsgerning, at man ved, hvor lang vejen kan være – hvor ondt det kan gøre – og hvor meget man så må sætte pris på gode stunder i selskab med gode mennesker; frem for at bruge sit liv og sin energi på begivenheder, der forstyrrer og giver ”indvendig forurening.” Samtidig bliver man jo også meget opmærksom på den gode energi ved at glæde andre, være der for andre osv., som er en fantastisk del af pilgrimslivet, hvor man bliver en del af et stort, varmt, givende og ligeværdigt fællesskab.

Den meditative tilstand opstår dér, hvor oprydningen – renselsen og tankerne er gennemført. Tomas Espedal beskriver det således (citater Tomas Espedal, s.190-191):

”Når støvlerne er gode, når rygsækkene ikke vejer for meget og ikke kan mærkes på

ryggen, når tøjet er tørt og endnu ikke er gennemblødt af sved eller regn, så er det godt at gå. Så findes der ikke noget bedre end at gå; komme frem ved egen hjælp, sætte den ene fod foran den anden og gå ind i en slags glemsel som samtidig er et forstærket nærvær; vi glemmer at vi går, vi glemmer selve det at gå og anstrengelserne ved at bevæge sig, samtidig med at vi ser og hører mere årvågent, lugter skarpere, oplever alt stærkere: En fugl flyver op. Sollyset rammer trætoppene, det damper fra jorden. En lille klynge hvide anemoner, de lyser. Vandet der flyder, stille vand.

Vi tænker mindre, når vi går langt, vi glider ind i vandringens rytme og tankerne ophører, bliver til koncentreret opmærksomhed som hefter sig ved det vi ser og hører, det vi lugter; denne blomst, vinden, træerne, som om tankerne transformeres og bliver en del af det vi møder; en flod, et bjerg, en vej."

Dét, at tankerne ligesom forsvinder, og der opstår en behagelig tomhed – giver én en fornemmelse af frihed, styrke og ro. Jeg har selv oplevet samme fornemmelse i mindfullness og meditation. Dog føles det anderledes, når man kombinerer det med bevægelse i kroppen – det giver en lettere og mere befriende fornemmelse, at kroppen - udover at være afslappet og i ro – også bliver stærkere, for hvert skridt man går.

Genskabt

Som Tomas beskriver ovenfor, bliver vore sanser forstærkede, efterhånden som vi går.

Normalt har jeg ikke just været en person, der har lagt mærke til alt i naturen; men pludselig har jeg på mine pilgrimsvandring genopdaget en stærk iagttagelsesevne; alle indtryk bliver taget ind på en anden måde – man ser, hører, lugter, fornemmer og smager det hele meget stærkere. Sandsynligvis hænger dette

sammen med kropsrenselsen – og nok også med den stærke fornemmelse af frihed: alt, hvad man behøver at gøre, er at gå. De eneste tanker, man behøver, er at mærke efter, om man er hhv. sulten, træt, søvnig – og så ellers gå efter at dække disse simple fysiske behov bedst muligt – så falder alt andet på plads – og enhver tanke om f.eks. at påføre sig selv stress føles helt absurd! Sanserne genåbnes – og man føler nærmest, at man er "genskabt" i en ny og bedre udgave af sig selv.

Alexander Carnera Ljungström skrev i 1999: "Vandringens gåde – fortællinger og essays", udgivet på forlaget "Samleren". Lad os se, hvordan det er, at gå en tur med ham... (citater Alexander C. Ljungström, s. 10-11): "Jeg vandrer, jeg går på mine fødder og de trofaste sener. At gå i tørst, gå i laser, gå i stuen, gå i spåner; gå i tempo, gå roligt, gå ad helvede til, gå nu."

"At vandre er at vågne."

Alexander udtrykker sig således meget poetisk, filosofisk og smukt.

"At vandre er at vågne.", skriver han. Meget præcist beskrevet; krop og sind vågner til nye begyndelser – nye tanker – måske til et helt nyt liv. Hensovende sanser vågner på ny - blodet strømmer frit i årerne for hvert skridt – et indre smil, en glæde og en taknemmelig for livet breder sig i alle porerne og vil ofte være tydeligt at aflæse på den enkelte pilgrims ansigt.

Jeg har på mine caminovandring mødt mennesker, som for hver gang jeg mødte dem, blev smukkere og mere levende at se på – en dejlig oplevelse at kunne dele med hinanden. Jeg har også mødt flere, der har sagt til mig: "Sikke blå øjne, du har." Mine blå øjne så faktisk på forunderlig vis, og uden at

lyde selvisk, lidt mere blå og lysende ud, end de plejer – så livet leves under vandringer, og det ses.

Vi vandrer lidt videre ad Alexanders poetiske vej, (citat Alexander C. Ljungstrøm, s. 12):

”Vandringen er en erfaring af det der ikke kan leves. ... At vandre er en måde at være fortrolig med det nærvær der er ens eget før verden bliver til. At være intim med den tomhed som aldrig giver én et svar. At være tæt på den del af sig selv man aldrig kan få. At binde sig i en fortrolighed med den bølge der bor i ens krop, som venter på at stige dig til hovedet. Det, vi holder af, må forblive skjult for at være værdigt for vores kærlighed og forundring.

Vandringen er et liv uden navn.”

Følger vi Alexanders tankerække er dét at beskrive vandringens liv faktisk en umulighed. Den er ”et liv uden navn”, ”en tomhed som aldrig giver én et svar” og man er ”tæt på den del af sig selv man aldrig kan få.” Som Tomas Espedal også beskrev det, er vi i den grad alene med os selv; selv om vi alligevel ikke får alle svarene – og aldrig kommer helt til bunds i os selv. For gjorde vi det, ville oplevelsen ikke længere kunne ”forblive skjult for at være værdigt for vores kærlighed og forundring.”

En befrielse

Så måske skal vi i virkeligheden være os for at blive for analyserende og fortolkende i forhold til de glæder og oplevelser, som vandringer giver os pilgrimme; og i stedet som en hemmelig kærlighed i stedet beundre det hele lidt på afstand i egen eftertænksomhed...?

Alexander har en tese om det lette menneske, som netop beundrer det hele lidt på

afstand (citat Alexander C. Ljungstrøm, s. 14): ”Det lette menneske holder humøret oppe som Theseus (græsk konge, kendt for sin ukuelighed og sit mod) ved at slappe sine muskler og fraspænde sin vilje, glemme sit liv en smule, møde både lette og tunge mennesker, og undre sig over, at tingene er som de er og ikke fuldkomment anderledes.”

Hm..., her føler jeg mig som dansker en lille smule ramt. Er vi i virkeligheden ikke rigtig gode til at gå rundt og brokke os og forsøge at ændre på tingene omkring os, i stedet for at acceptere dem, som de er? Jeg kan kun tale for mig selv her; men mærker en snert af genkendelse i ordene. Til gengæld vil jeg til enhver tid mene, at en naturlig undren er sund – også under vandring – som citatet også nævner. Med denne naturlige undren følger også taknemmeligheden, som nævnt tidligere.

Alexander ser vandringer som en befrielse, uanset hvordan den forløber – for det er jo i høj grad forskelligt, hvordan vi hver især oplever vore vandring – og her er ingen ”facitliste” for, hvordan det skal føles for den enkelte (citat Alexander C. Ljungstrøm, s. 15): ”Vandringens befriende nødvendighed tilhører livet på en skabende måde, der kan være både dramatisk, vanvittig og mislykket, men også en åbning til noget glemt eller skjult, der bringer en hemmelighed med tilbage til vores liv. ... Dér, hvor vi på et tidspunkt måske ankommer til dunkelheden oven over lyset og netop gennem mangel på syn og viden, pludselig kan se noget, vi ikke kan se.”

Ja, sørme ja – vi bliver ”seende” igen i de gentagne bevægelser og gennem de mange skridt! For nogle pilgrimme kan dette blive

meget religiøst; man kan også betragte det som en mulighed for at leve et liv i frihed for en stund, hvor der er tid til at se livet udfolde sig på en anden måde; samtidigt med at man selv gennemgår en suveræn personlig udvikling.

Sparet kursuspenge

Jeg har selv tilladt mig at nævne for min arbejdsgiver, at jeg har sparet virksomheden for rigtig mange kursuspenge ved min selvbetalte, dynamiske udviklingsproces på Caminoen! Der skulle nok en del kurser, coachseancer mv. til, for at kunne leve op til samme personlige udvikling – det er blot min fornemmelse.

Alexander beskriver denne indre udviklingsproces på følgende måde, (citat Alexander C. Ljungstrøm, s. 25): ”Vi glemmer ikke, fordi vi nyder et landskab. Vi glemmer, fordi vi bliver ved med at vandre. Vi mærker smerten. Vi overvinder smerten. Vi fortsætter. Vandrungen er blevet en tilstand. Sindet tømmes. Vi forsvinder ind i vandrungen, som når danseren forsvinder ind i dansen. Holder man pause for længe, får man hurtigt vandre-abstinenser. Man må ud igen, eller rettere ”ind”, ind i denne vandringens åbenbaring.”

Nu forstår jeg bedre, hvorfor jeg elsker at danse - og at gå. De forsyner mig med samme euforiske flowfornemmelse, hvor tiden forsvinder. Dét er rart at være. Dét er Alexander og jeg tilsyneladende enige om, (citat Alexander C. Ljungstrøm, s. 42): ”Jeg er trådt ind i et ubrudt flow. Noget siger mig noget på et sprog, jeg ikke kender. ... Pludselig slår det mig, at jeg blot går. ... Jeg er trådt ind i det landskab, der ikke kan ses. ... Jeg ser ikke længere på noget. Jeg er set af et ligegyldigt tomrum. Mel-

lemrummet. ... Jeg er vandrungen. ... At vandre handler om at blive fundet af det sted der ikke er.”

Men nu kan vi jo ikke blot vedblivende lade livet være en lang vandring. De fleste af os må vende hjem og genoptage hverdagslivet. Uden dette var vandrungen formentlig ikke den store glæde – præcis som lyset ikke eksisterer uden mørket, det positive ikke uden det negative – glæden ved at gå ikke uden smerten. Så vi vender hjem – .

Alexander skriver, (citat Alexander C. Ljungstrøm, s. 10-11): ”Vi er alle i en vis forstand vandrere, og det er i vandrungen, at vi sander, at vi må drømme for at leve og glemme for at huske og fare vild for at finde hjem.”

Hjemvendte på ny består så den ædle kunst i at bevare den frie og flowagtige tilstand i sig selv – og i sin væren overfor andre. Det lykkes som regel for en stund; men min egen erfaring er, at der skal arbejdes vedholdende og konstant for at bibeholde tilstanden. Men ellers må man jo af sted på endnu en vandring...

Jeg vil afslutte denne litterære vandring med flg. gamle citat fra 1908 (jfr. citat Alexander C. Ljungstrøm, s. 21): ”Således er jeres dyds lys endnu undervejs, selv når værket er fuldbragt. Lad det være glemt eller dødt: dets stråle af lys lever endnu og er bestandig på vandring.” (Nietsche, Således talte Zarathustra, 1908).

Tak fordi I ville gå med på turen; jeg håber, at I nød den – og at jeres vandrings lys stadig må stråle.

Ak hvor forandret

Det er med et glimt i øjet, titlen til dette lille tilbageblik skal forstås. På min første Camino i 1992 var meget anderledes, end det er i dag. Landskabet er naturligvis mere eller mindre det samme, byer og landsbyer ligger stadig som perler på rad og venter på de gennemvandrende pilgrimme. Men stederne har forandret sig. Nogle af dem ganske dramatisk – fordi pilgrimmen har behov, som de oprindelige indbyggere kan få et udkomme af at tilfredsstille. Og det kræver forandringer: refugier, hostaller, barer, restauranter og butikker er dukket op, hvor der tidligere intet var.

af Henrik Friediger

Da jeg vandrede min første Camino ad den franske vej i april-maj 1992 kom jeg til en rute, som havde ligget mere eller mindre underdrejet i 4-500 år. Bestræbelser på at få den genoplivet havde kun båret meget lidt frugt. Men nogle få tusinde pilgrimme kom der da til Santiago årligt i 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Først i det hellige år 1993, hvor alle markedsføringssejl blev sat til, lykkedes det at få gjort Camino de Santiago kendt og populær i vide kredse – og siden er det som bekendt kun gået fremad med stadig flere pilgrimme år for år.

I det følgende vil jeg se tilbage på, hvordan det var engang, for ikke så længe siden. Dengang i begyndelsen af 1990'erne, før Caminoen tiltrak hundredtusindvis af pilgrimme hver år...

Min første Camino begyndte i Burgos. En tidlig morgen blev jeg sat af ekspresen, der går mellem Paris og Madrid. Det var bælgmørkt. Jeg søgte ind mod centrum, katedralen, der lå truende sort i den sene nat. Der kom et par betjente i en bil. De stoppede op og spurgte, så vidt jeg kunne forstå, hvad jeg var for en. Camino de Santiago, sagde jeg og med pegefingern fik jeg anvist den retning, jeg skulle gå. Og det gjorde jeg så.

Efterhånden blev det lyst. En landsby, én til og så gik det ud over mesetaens støvede stier.

Snart efter dukkede landsbyen Hornillos op. Der var ikke et menneske. Jeg gik igennem den tomme by, hvor husene synes forladte.

Lige efter byen ligger der nogle bodegaer, forrådshuse. Her stod nogle unge mænd og smagte på vinen. Jeg fik en tår, men kun en smule – dagen var lang endnu. Bad om at få min vandflaske fyldt, så jeg havde noget at stå imod med på den videre vandring. Det fik jeg.

Næste landsby er Hontanas. Her var der heller intet at få, uden vand. Byen syntes nærmest forladt. Jeg tog et foto af en smukt parti.

I 2009 sidder min ven og medvandrers, Gustav, og nyder den kølige forårssol samme sted. Nu er der kommet restaurant, bar og herberg.

Min første dags vandring endte i Castrojez, hvor jeg var den eneste på refugiet, som jeg kun møjsommeligt og med hjælp fra flere behjertede bysbørn fik adgang til. Hospi-

taleroen, Juan, ville se mit credencial – mit hvad? Han gav mig et stempel på et tomt A4-ark, helt oppe i venstre hjørne. Så kunne man se, at jeg var pilgrim – og et credencial kunne jeg nok få længere fremme.

Jeg havde ikke fået noget at spise hele dagen. Restauranten åbnede kl. 21, og jeg fik et pragtfuldt måltid. Resten af turen holdt jeg mig stort set selv med kost, købte ind i små butikker i de større byer. I landsbyerne, jeg kom igennem, var der for det meste intet at få.

Alene

Jeg var alene. Det var jeg også på de næste refugier.

- I Fromista, var det præsten, der drev refugiet og viste mig frem for en flok børn, der forundret så på min gestalt. Novra – en pilgrim.

- I Carrión de los Condes, hvor jeg fik turens første varme bad og sov på en madras i præstens kontor, der delte væg med kirken, hvor der var trækharmonikakonzert samme aften, dejlig at slumre ind til. Det var her jeg fik min credencial og fik klistret stempellerne fra de første dage ind.

- I Bercianos, som jeg måtte slæbe mig til, da der intet refugie var i Sahagún, var refugiet et værelse i en forladt bygning, der var nabo til kirken, som jo senere er styret sammen. Der var intet vand og kun det bare gulv at ligge på. Heldigvis havde jeg en letvægtsluftmadras, som jeg havde købt i hedengangne Daells Varehus. En ung kvinde bragte mig et vandfad med koldt vand.

- I Mansilla de las Mulas, hvor der igen var varmt vand.

- I Hospital de Órbigo, hvor præsten først ville åbne refugiet for mig efter aftenmessen. Jeg tog en bus fra Mansilla til Leon og gik derfra til Hospital ad den kedeligste vej, jeg mindes at have vandret. Lige landevej, masser af biler (det var før de fik bygget motorvejen).

Medpilgrimme

Endelig i Rabanal, på det engelske refugie, mødte jeg de første andre pilgrimme – to katalanske kunstmalere og en schweizisk psykoanalytiker, der havde slået pjalterne sammen. Katalanerne hed henholdsvis Jesús og Salvador og var meget 'spirituelle' – den førstnævnte tog mig i skole en halv times tid og fortalte mig på et reduceret engelsk om de åbninger i verden og sindet, jeg skulle være opmærksom på på Caminoen. Derefter nægtede han at tale mere engelsk. Det forstyrrede hans koncentration, forstod jeg. Så jeg måtte nøjes med at tale tysk med schweizeren, hvilket jeg gjorde med stor glæde.

Efter Rabanal kommer man igennem den tidligere så forladte landsby, Foncebadón. Nu er den efterhånden ved at være genopbygget, men i 1992 så den således ud:

På det tidspunkt boede der kun en ældre kvinde og hendes retarderede søn samt deres køer og en masse forsømte hunde.

Jeg så et glimt af bondekonen, men hun skyndte sig væk, da jeg kom vandrende. Kun koen blev tilbage.

Næste dag overnattede jeg med de tre medpilgrimme i et bart lokale i Molinaseca. Herfra ville de kun gå til Ponferrada. Det var første maj og en 'festdag'.

Ave Fenix

Jeg fortsatte til Villafranca del Bierzo, hvor Jesús Jato havde fødselsdag og en del gæster, der kom og gik og ind imellem fik nogle af hans magiske strygninger ned ad ryggen. Jeg var den eneste pilgrim. Dengang havde Jato endnu ikke fået bygget sit imponerende refugie, Ave Fenix, men tilbød pilgrimmene overnatning i en slags telt, dækket af plastic, som et drivhus. Jeg har desværre ingen fotos af plasticrefugiets indre, men udefra så det således ud:

Sidste år, i oktober, så indgangen til Ave Fenix, sådan ud:

Jeg glæder mig hver gang til at besøge Jato og følge den enestående udvikling hans refugie som en Fugl Fønix har rejst sig fra plastic og den bare jord til, hvad det er i dag. Hurra for dén forandring!

Galicien

Men tilbage til min Camino i 1992.

Fra Villafranca gik vandrigen videre til indgangen til Galicien, O Cebreiro, hvor jeg ankom i skumringen og let snevejr. Refugiet lå i et af de oprindelige huse, pallozas. Her var hverken vand eller lys og gulvet var den bare jord.

Her gav jeg fortabt – dér kunne jeg ikke se mig selv. Jeg gik derfor op til hostallet ved siden af kirken og bad om et værelse. Dengang var det det eneste alternativ til 'refugiet' i landsbyen. Hostallets to værelser var

imidlertid belagt, men jeg fik lov til at ligge i spisestuen på min luftmadras ved siden af pejsen, hvor en dygtig kævl glødede hele natten. Jeg var dybt taknemmelig og sov pragtfuldt.

Næste refugie var refugiet hos munkene i Samos, det samme som i dag. Her mødte jeg en anden pilgrim, som var på vej den anden vej – han var gadesælger i Barcelona, forstod jeg, og havde gjort noget slemt, som han skulle sone ved at gå til Santiago og tilbage igen. Han var temmelig beruset.

Derfra tog jeg mig en slapperdag og gik kun til Sarria. På det tidspunkt lå byens refugie hos de barmhjertige munke oppe over byen – lidt længere end kirkegården, når man går videre ud af byen.

Jeg kom lidt tidligt og blev temmelig køligt modtaget. Refugiet åbnede først kl. 16, men jeg fik allernådigst lov til at stille min rygsæk i entreen og gik ned i byen og blev klippet.

Da jeg endelig fik lov til at komme ind i sovesalen, fik jeg noget af en overraskelse: det var et stort tomt lokale med terrazzogulv, matterede vinduer med tremmer for og et snavset toilet med kun koldt vand. Lidt senere dukkede en cykelpilgrim op. Da han så det, troede heller ikke han sine egne øjne, men henvendte sig til en af de barmhjertige brødre og bad om en madras. Det kunne han ikke få, så han valgte at cykle videre.

Godt for ham. I gården, som lå på den anden side af de matterede ruder, gøede en hund hele natten, og det rungede i stenummet.

På vejen fra Sarria, i nærheden af Cortiñas, var der en bonde, der pløjede sin mark med et okseforspand. Det var måske sidste chance for at nyde et sådant syn, som jeg ikke har set siden, men bonden er sikkert ikke utilfreds med at skifte dyrene ud med den lille traktor, som jeg senere har set, at han har fået anskaffet sig.

Næste dag Portomarin hos hospitaleroen Luís i det gamle refugie, der nu er revet ned for at give plads til det nye, moderne. Stadig ikke andre pilgrimme.

I Palas de Rei var der intet refugie. Jeg blev af en venlig sjæl præsenteret for præsten, der var i gang med at luge i sin køkkenhave. Da han så mig, besluttede han sig for ikke at give mig husly. Jeg måtte derfor fortsætte de

små ti kilometer til Leboreiro, hvor jeg fik hjælp til at banke en ældre kvinde op, som havde nøglen til en spejderhytte med en stor stabel udslidte skummadrasser.

Her fandt jeg en grøn guldbasse, som jeg af de tre pilgrimme fra Rabanal havde fået at vide, betød, at der var store forandringer på vej i mit liv. Jeg legede lidt med den inden den fløj sin vej.

Lidt efter Melide mødte jeg to kvinder, der vaskede tøj i det traditionelle lavadero, hvor det friske vand fra bækken løber gennem vaskestedet. Lavaderoen ligger der stadig, men nu er det flere år siden, den er blevet brugt. Mon ikke kvinderne har fået sig en vaskemaskine?

Jeg spurgte, om jeg måtte fotografere dem. Det måtte jeg gerne, men de ville stå oprejst, ikke stå bøjet over tøjet. Man har vel sin stolthed.

I Arzua sov jeg i en ruin på den anden side af byen. Der var koldt vand i bruseren. Og så store edderkopper, at jeg blev lidt bange for, hvad de kunne finde på. En politibetjent kom og besøgte mig ud på eftermiddagen og gjorde opmærksom på et billigt hotel oppe i byen. Det ville jeg helt sikkert benytte mig af i dag, men jeg var stadig – nu havde jeg klaret mig under det ene mærkelige forhold efter det andet, så hvorfor ændre på det. Jeg

husker nu natten som ganske utryg, helt værgeløs, som jeg var i den mørke ruin.

I Arca sov jeg på byggetomten til det kommende refugie.

I Santiago boede jeg på det store refugie, Seminario Menor. Her mødte jeg en anden pilgrim, en spanier, som var kommet dagen før mig og kunne vise mig, hvor jeg kunne få mit Compostela-bevis.

Det var i et lille sidelokale i selve katedralen, hvor man blev modtaget af selveste Don Jaime og fik hans egenhændige underskrift på beviset.

Også i Santiago var jeg alene. Med den anden pilgrim på refugiet kunne jeg kun tale en smule fingersprog. Jeg ventede på katalanerne og schweizeren, men de dukkede ikke op, før jeg tog toget tilbage til Danmark.

Forandring fryder

Min første Camino blev ganske overvældende for mig. Det var min første længere vandring og første gang, jeg havde været så længe alene. Jeg fandt heldigvis ud af, at jeg kunne holde mig selv og mit eget selskab ud. Ellers var det gået galt. Jeg fandt endda ud af, at jeg slet ikke var irriterende, et tema, som havde fulgt mig siden puberteten, hvor jeg ofte havde fået at vide, at jeg var – netop irriterende. Det var jeg slet ikke. Jeg kunne opføre mig præcist så tosset, som jeg ville. Jeg sang af fulde hals og fortalte dårlige vittigheder, som jeg var lige ved at knække sammen af grin over. Og havde den glæde, at der ikke var nogen til at lade sig irritere over dem. Irriterende er man kun i et samspil med folk, der lader sig irritere.

Dem om det.

Jeg fik den idé, at jeg to år efter ville vandre hele Caminoen med min søn, der på det tidspunkt ville være 12 år. Det fortalte jeg glædestrålende min kone, da jeg kom hjem. Hun mente ikke, at man kunne planlægge så lang tid ud i fremtiden. Men det kunne jeg, så i 1994 tog Kasper og jeg af sted på den Camino, der begyndte i Saint Jean Pied de Port og endte efter 32 dages vandring i Santiago. Herom måske en anden gang.

Allerede i de to år mellem min første og anden Camino var der sket en masse med Caminoen. Flere barer var dukket op, flere refugier var åbnet – fx dem i de gamle skoler i Galicien – og der var kommet flere restauranter. Jeg betragtede det som et fremskridt at kunne finde en ordentlig seng under fast tag og spise et godt måltid mad på en restaurant. Ingen kan vel have noget imod det?

Men måske er det gået over gevind? Et billede på det kunne være udviklingen i den forladte landsby, Manjarín, hvor Thomas etablerede sig i 1993, og hvor hans refugie så således ud i 1994:

Og i 2012:

Gensyn med Caminoen

af James Heimann

De sidste tre år har min veninde, Gitta Bechshøft, og jeg selv vandret på de franske pilgrimsruter. I år besluttede vi efter to ugers vandring på Le Puy ruten at gå videre fra Saint Jean Pied de Port, over Pyrenæerne og fortsætte på Camino de Santiago.

Vi skulle i det mindste nå Logroño, idet jeg i 2009 havde startet min første Camino herfra, hvilket ville betyde at jeg så kunne "prale" af at have gået hele vejen fra Geneve til Finisterra. (Vi endte med at slutte i Burgos.)

Camino de Santiago (Camino Frances) adskiller sig væsentligt fra de pilgrimsruter vi har vandret ad i Frankrig de sidste par år.

Det er 4 år siden jeg selv har gået Caminoen og 8 år siden Gitta har vandret der. Forskellene mellem dengang og nu var meget iøjnefaldende syntes vi, og vi brugte egentlig megen tid, mens vi gik, med at diskutere og prøve at forstå forskellen, ikke bare mellem "vores egen" tidligere Camino i Spanien, i forhold til nu, men også forskellen mellem Caminoerne i Frankrig og Spanien.

Allerede i St. Jean Pied de Port var noget af det første vi lagde mærke til mængden og diversiteten af pilgrimmene. På de franske pilgrimsruter så vi slet ikke så mange pilgrimme ad gangen, og dem, vi så, var (for det meste) franske.

På Caminoen anno 2013 mødte vi pilgrimme fra hele verden og vi bemærkede at næsten alle herbergerne var fuld besat i modsætning til Frankrig, hvor vi tit oplevede at være de eneste pilgrimme på herbergerne. Det var en sjov oplevelse at se de nyankommne, med deres rene (nye) tøj, smilende, opstemte og forventningsfulde. De gav virkelig os gamle og "garvede" pilgrimme et nyt skub ud på ruten.

I Spanien bemærkede vi snart at de gamle stier på Caminoen nu er blevet til brede, udjævnede grus- eller asfaltbelagte "boulevarder", hvor flere snakkende pilgrimme let kan gå ved siden af hinanden. Disse nyanlagte "stier" er ofte placeret parallelt med en større færdselsåre hvorfra bilstøjen er mere end tydelig. De er nu ligeså velegnede til en eftermiddagsspadseretur med barnevognen som til pilgrimsvandring.

Vi følte det lidt, som om vi var kommet fra den ”franske savanne” til den ”spanske dyrepark”, forstået på den måde at i Frankrig ligger stierne meget mere afsides, og skønt de er vel afmærkede, er de ofte smalle, krogede og krævende at gå på. De små landsbyer man af og til passerer er virkelig ”døde”, og skønt de ligger på en pilgrimsrute er der ingen specialindrettede faciliteter for pilgrimmen.

I Spanien derimod, er der en bar/tienda i næsten hver eneste landsby, og hvis ikke, så har driftige mennesker ofte åbnet en lille café i deres garage. På det kommercielle plan i det mindste, er der derfor meget mere interaktion mellem pilgrimme og de lokale i Spanien. Til gengæld er man ikke nødvendigvis meget mere i kontakt med lokalbefolkningen. I Frankrig derimod er man nødt til at bestille plads på herbergerne, og ofte spiser (og konverserer) man med sine værter eller hospitalero, idet herbergerne tit er en del af deres private hjem. Man er kort

sagt nødt til at kunne noget fransk – og det samme gør sig gældende når man handler, for der gives ikke ved dørene hverken sprog-mæssigt eller hvad angår vareudbuddet.

I Spanien er pilgrimmen en del af en ”bevægelse” der går på tværs af det menneskelige, kulturelle og naturlige landskab, og pilgrimmen vandrer af sted næsten helt isoleret i sin egen (selvtilstrækkelige?) verden. Caminoen er næsten som en tunnel/bro der krydser landskabet med minimal berøring. Vi pilgrimme går på dertil anlagte veje, taler for det meste kun med andre pilgrimme, sover sammen med dem på dertil byggede albergues, og spiser pilgrimsmenuer på restauranter, der kun overlever, fordi vi spiser pilgrimsmenuer dér. Nogle gange kunne jeg blive lidt usikker på, om jeg var i Spanien eller Ydre Mongoliet, og det var da også lige meget, så længe vi bare bevægede os fremad, altid fremad på Caminoen. Et kirkebesøg i ny og næ (selvom jeg ikke er kristen) hjalp til med at afbøde denne fremmedgørelse

overfor alt det spanske, som jeg trods alt også var kommet for at opleve.

På de franske pilgrimsruter er vi meget mere en del af omgivelserne, i kontakt med landskaberne, deres mennesker og kultur. Vi er i konstant vekselvirkning med de lokale og har ikke kun kommercielle relationer til dem. Både vi og de lokale er en del af pilgrimsruten – den ene går på ruten, mens den anden bor ved ruten, og dens liv og eksistens vokser så at sige frem af begge parter tilstedeværelse og samvær.

I Spanien er denne tidligere så nære kontakt med tiden forsvundet. Ifølge statistikken gennemvander i snit ca. 200.000 pilgrimme (!) hvert år hele Caminoen, uden at medregne de næsten ligeså mange der kun går en bid af vejen uden at færdiggøre den. Den Spanske stat har, med EU's velvillige samarbejde, måttet strømline Caminoens veje, stier og faciliteter og lokalbefolkningen har investeret interesse og fortjeneste i at kunne hjælpe med til i ro og orden at gelejde all disse tusinder af mennesker af sted til Santiago.

Hertil kommer at rigtig mange af disse pilgrimme (til forskel fra dem vi mødte i Frankrig), slet ikke er rutinerede vandrefolk. For eksempel så vi i Frankrig næsten aldrig (!) nogen der havde fod- eller ben-problemer af nogen art, mens alle, ofte på egen krop, har erfaret hvor mange ben-problemer der dukker op på Caminoen i Spanien. Måske også fordi de "nye" anlagte hårdpakkede / asfalterede stier er hårdere ved vores fødder end de gamle naturstier, der stadigvæk eksisterer i Frankrig, og måske også fordi de nye nærmest indbyder til at man går for langt og for hurtigt.

De herberger vi overnattede i "dengang" virkede nu små og primitive i forhold til de nye både offentlige og private herberger. Vi lagde snart mærke til tre ting angående vores medpilgrimme som vi mødte på ruten og i herbergerne:

Da jeg gik på Caminoen i marts-april 2009, var den næsten mennesketom og ofte var min ven og jeg næsten alene på herbergerne. Nu går der allerede rigtig mange så tidligt på sæsonen. Der kommer også rigtig mange fra ikke-europæiske lande, især fra de engelsktalende samt fra f.eks. Korea og Sydamerika. Der er mange på vores alder og tit går de som par.

Bortset fra dem, der vandrer med et eksPLICIT (klassisk) kristent verdensbillede og kristent mål i tankerne, virker det som om der efterhånden er meget få, der grundlæggende interesserer sig for Caminoens historiske baggrund og budskab, og endnu færre der interesserer sig for de utallige kirker og mindesmærker langs vejen. Det er ikke så svært at forstå, idet rigtig mange pilgrimme er meget unge og blot søger eventyret. I dette regi har Caminoen til dels erstattet både Interrail eller det at hitchike. Selv blandt det lidt ældre pilgrimssegment observerede vi ikke megen direkte interesse i at betragte Caminoen som en kristen, europæisk pilgrimsrute.

For et par år siden talte man i foreningen meget om "Bertelsen effekten", der ligesom tidligere både "Shirley Maclaine effekten" og "Paul Coelho effekten" kunne mærkes her til lands. Nu er det "Martin Sheen effekten" der især har haft stor indflydelse i de engelsktalende lande: USA, England, Canada, Australien samt også Spanien og de spansktalende lande (Martin Sheen er

af spansk afstamning, fra Galicia). Næsten alle, det være sig ung som gammel, mand eller kvinde, vi mødte fra disse lande havde set filmen "The Way", og direkte adspurgt, nævnte de, at den havde været en af de vigtigste årsager overhovedet til, at de nu var på Caminoen.

Vi fulgtes i nogle dage med et ægtepar fra Amerika. De havde en snært af "Empty nest" syndromet (børnene var flyttet hjemmefra) og en aften ser de tilfældigvis filmen "The Way" på Netflix. Da det sidste billede toner ud på skærmen vender konen sig til manden og siger: "Inden der er gået et år er det os to der går der – er du klar over det?" Som sagt så gjort, og det skönt de ellers intet vidste om at vandre på Caminoen. De var i øvrigt pragtfulde at være sammen med. De var åbne og fordomsfri, entusiastiske og tilpasningsdygtige, skönt de ofte tillod sig at vælge den mest "behagelige" sove/spise løsning.

"Martin Sheen effekten" har (og vil blive ved med) tiltrukket en anden målgruppe end den der normalt vil gå på Caminoen. De er måske lidt mere uvidende om Caminoen i særdeleshed og om Europæisk kultur i al almindelighed. De er måske lidt mindre tilbøjelige til at ville overnatte i sovesale, de er generelt mere mageligt anlagt, og vigtigst af alt: de er villige til at betale sig til øget komfort. Vi kunne observere, hvordan dette allerede har præget Caminoens udbud af overnatningsmuligheder og spisetilbud. De er lidt (eller meget) ældre end gennemsnittet, ret kræsne og ikke så bundet af utallige uskrevne regler om, hvordan man gennemfører en rigtig Camino uden "snyd". Samtidig er de meget venlige og udadvendte, og hurtige til at erhverve sig permanente "Caminovenner".

Disse nytilkomne pilgrimme, samt den næsten eksplosivt populære interesse, der er om Caminoen, må nødvendigvis påvirke dens organisering, fremtræden, beskaffenhed og ånd. Puristerne vil nok vrænge på næsen ad den "nye" Camino, og beklage sig over tabet af de gode gamle dage, da en pilgrim var en pilgrim, stovt og stærk (i troen?) og udholdende i sin bodsgang. Men hvem kan sige, at de, der går på Caminoen i dag og i morgen, ikke får lige så meget ud af det som den hedengangne pilgrim?

Vi har fulgt det amerikanske pars Camino blog og fornemmelsen for Caminoens ånd og livsforanderende energi stråler ud af den ... Må jeg minde om at enhver alligevel kun kan gå sin helt egen Camino!

Til sidst en lille anekdote:

En sen eftermiddag, da vi ankom til vores albergue, ville jeg straks på Wi-Fi, og snart kunne jeg høre de små beroligende "ping-"

lyde der annoncerede mine længe ventede mails i indboksen. Jeg fandt heldigvis straks derefter et stik, så jeg kunne oplade min android-phone. Jeg bemærkede også, at vores amerikanske venner, der havde installeret sig på køjesengen overfor, allerede var travlt optagne af at downloade billeder fra deres iPhone til deres i-pads (de havde en hver) og sende dem videre ud i æteren sammen med tilhørende blog kommentar. Overfor dem, på den øverste køje, var vores lidt ældre engelske ven i gang med at læse og skrive på sin Google Nexus, og under ham, lå hans kone og læste på sin Kindle e-book læser. Hun var især tilfreds med den, fordi den kunne forstørre teksten så hun nu, på trods af sit meget dårlige syn, igen var i stand til at læse.

Alle var tavst optagede af deres elektroniske dimser, og alt åndede fred og koncentration, lige til en høj råben fra en yngre brasilianske kvinde på den øverste køje til højre forstyrrede os ... Vi regnede med at hun talte med nogen på sin i-Phone, indtil vi pludselig hørte en dyb mandsstemme deroppefra...

” - hvad dølen?” Det viste sig at hun var i gang med at video-Skype på sin i-pad med sin kæreste i Rio, og da vi tyssede på hende vendte hun straks i-Paden rundt, så vi kunne vinke til kæresten - til megen moro og latter - og vi lovede ham, at vi ældre folk nok skulle tage os pænt af hans veninde mens hun var på Caminoen. (- og det er ganske vist...)

NB. Jeg blogger også om vores Camino oplevelser på engelsk så vores udenlandske venner kan følge med:

<http://earnestheimann.wordpress.com>

Caminoen med tegneblokken

Vi viser her en række tegninger, som Agnete Holck har tegnet under sin Camino i efteråret 2012.

Agnete Holck er 51 år, gift og mor til to piger på 24 og 20 år og en dreng på 17 år. Hun er uddannet fra Kunsthåndværkerskolen i Kolding på Tegning & Grafiklinjen, 1987 og har siden arbejdet som nyhedsgrafiker på en stor dansk avis.

Om sin Camino fortæller Agnete:

Beslutningen om at gå Caminoen blev næret og modnet over et års tid. En god ven havde gået den franske rute, og det lød helt fantastisk. Jeg trængte til et frirum fra primært mit arbejde og valgte at holde en måneds orlov, hvor målet ud over den fysiske udfordring, som jeg også synes Caminovandring kan være, var at få tegnet. Jeg ville gå alene og tage det hele, som det kom. Og jeg ville skrive dagbog. Jeg gik fra Saint Jean Pied de Port den 9. september og sluttede i Finisterre den 11. oktober 2012.

Og om det at give sig tid til at tegne:

Mit udstyr var akvarelfarver, pensler, tusch og to tegneblokke. Det vejede 0,9 kg. At tegne kræver en slags "kondition", og det er noget, der skal holdes ved lige. På det tidspunkt jeg gik, var det omkring et år siden, jeg sidst havde tegnet stabilt. Jeg var så naiv, at jeg troede, at jeg ville sætte mig undervejs på turen og tegne "hist og pist", når der var et indbydende motiv. Men jeg blev klogere og var nødt til at adskille de to ting - at tegne og at gå. Fingrene hæver lidt op, når man går, og det gør det vanskeligt at tegne. Desuden var det også vigtigt for mig bare at GÅ, når jeg gik dagens "etape" på 20-40 km. Nogen kalder det at være i flow!! Andre gange var jeg bare for træt til at tegne. Eller jeg gik rundt og rundt uden at finde et motiv, jeg synes var interessant. De første dage havde jeg virkelig svært ved

at komme i gang. Mit mønster blev derfor sådan, at jeg først GIK. Når seng var fundet og "fyraftensøl" var indtaget efter dagens vandring, og jeg havde slappet lidt af, var det afsted i sandaler og uden vandrerygsækken og vandrestøvlerne, men blot med en pose med tegnegrej, vand og siddeplade. Jeg fik således gået en hel del efter, at jeg var færdig med at GÅ dagens "etape". Jeg fik lavet omkring 25 tegninger på de 33 dage, jeg var afsted. Havde håbet på flere, men sådan skulle det ikke være. En tegning som havde irriteret mig særlig meget, fik en rituel afbrænding ved Finisterre.

Et typisk spørgsmål, man får som tegner, er: Hvor lang tid tager det at lave en tegning? Tjah, de viste tegninger har taget mellem en halv og en hel time at lave. Næste spørgsmål kunne være: Sælger du dine tegninger? Til det svarer jeg altid nej. Jeg er alt for følelsesmæssigt involveret i dem, til at jeg kan skille mig af med dem. Det er ligesom gamle venner. Jeg kan huske duftene, mærke vinden og varmen og huske den sovende bagdel, når jeg var færdig. Jeg mindes tilfredsheden og glæden over en vellykket tegning. Husker detaljer, som var svære eller en streg, der blev lidt for lang. Halvdelen af tegningerne er nu rammet ind og hænger samlet, som et dejligt minde om en af de bedste ting, jeg har gjort i mit liv: at gå Caminoen. Jeg nåede dog at få lavet og trykt en kalender kort før jul 2012 med 12 af de bedste

tegninger. Har overvejet, om jeg skulle gøre noget lignende for kalenderåret 2014 eller få lavet tryk af tegningerne. Interesserede kan skrive til mig på: agnete.holk@jp.dk. Så vil jeg se om interessen er stor nok, til at få lavet et oplag.

Når man går på Caminoen, har man ikke altid styr på, hvad de andre pilgrimme hedder, som man møder på vejen. Nogle gange er det lettere at huske et bynavn, et land eller noget andet. Jeg fandt ud af, at jeg blev omtalt som "The Artist" og flere gange blev jeg bedt om at vise mine tegninger: "Oh, so YOU are the artist, can I see your drawings?" Altid dejligt med respons og anerkendende ord.

For at trykke billederne så stort som muligt, har vi ændret rækkefølgen. Se selv datoerne.

SAN JUAN DE ORTEGA 19. september:

Da jeg tjekker ind på det store albergue møder jeg "Skørping". Han er en moden herre på 80 år fra ja, Skørping! Jeg har tit tænkt tilbage på mødet med ham, for i de korte samtaler vi havde, kom vi lynhurtigt ind på, at det vigtigste her i livet er at være glad.

Han var meget livsbekræftende og han gjorde virkelig indtryk på mig. Kirken blev selvfølgelig dagens motiv. Men først gik jeg rundt i området og ud på nogle afsvedne marker for om der ikke var noget andet, der var interessant. I en grøft med godt overblik koncentrerer jeg mig om en helt enkel stram streg for at ramme den flotte kirkes karakter. Ikke noget med at tegne op og korrigere med viskelæder.

<<< NAJERA 16. september:

Det er en rigtig varm dag, og det er nødvendigt at sidde i skyggen. Gaderne er smalle, og jeg må samle ben og fødder til mig, når der passerer en bil. Jeg kom aldrig rigtig i gang med akvarelfarverne, hvilket irriterede mig noget i starten, men jeg blev simpelt hen så glad for min sorte tusch. Tror også det havde noget med de manglende kulører at gøre. Landskabet var afsvedent og husene havde samme nuancer. Det blev for farveløst. Skygger og kontraster er tydeligere i sort/hvid.

HONTANAS 21. september:

Hontanas ligger ligesom nede i et hul. Pludselig er man der bare efter at have gået og undret sig over, om byen da ikke snart dukker op! Det er en varm dag. Først går jeg rundt nede i byen (65 indbyggere iflg. min guidebog) uden at blive "tændt". Til sidst vælger jeg at gå tilbage og ud af byen igen. Kravler op på et lille stendige og sætter mig i den bagende sol og med et smukt udsyn ned over den altdominerende kirke og forsøger mig igen med en helt enkel streg, der bare skal sidde i første forsøg.

CARRION DE LOS CONDES

23. september:

Mønsteret er det samme, når jeg skal vælge et motiv. Det skal "sige" mig noget og så skal der også helst være mulighed for at sidde ned, på en eller anden måde.

Især efter man har vandret det meste af

dagen! Mange af de steder man overnatter som pilgrim, er det flotteste motiv kirken. Ud af 25 tegninger, jeg lavede, var de 8 med et kirkemotiv! I Carrion de Los Condes sidder jeg i indhakkert til en butik på trappen. Butikken er lukket og det er hen på eftermiddagen. Fred og ro og fordybelse. >>>

VILLAR DE MAZARIFE 27. september
Gik fra Leon kl. 7 og var fremme allerede
kl. 11.30. Morgentemperatur på 5 grader.

Det skulle være en kort dag, for dagen
efter var planen at gå 32 km. Så der var
energi til at gå en del rundt i Villar de Ma-
zarife. Det var flere dage siden, jeg havde
fået varm mad og aftenens pilgrimsmenu
på alberguet var en 4-retters menu med
rødvin og masser af god snak med de an-
dre medpilgrimme. Det er i denne lille by

at tegningen af det typiske klokketårn, jeg
senere brænder af i Finisterre, bliver til.
Den store flade med de mange mursten i
forskellige røde nuancer og storkerederne i
toppen vil ikke rigtig ramme papiret. Bly-
antsstregerne tværer ud og jeg bliver nær-
mest selv tvær, da jeg ikke kan få det til at
fungere. Straffen kommer i Finisterre, hvor
tegningen ender som en stor sort kulte-
gning. Desværre sidder den stadig på min
nethinde. Oplevelser bliver mere intense,
når de bliver tegnet.

Villar de Mazarife
27. sep. 2012
Agnete Folk

ASTORGA 28. september:

Det viser sig at dagens motiv er Foreningen af Danske Santiagopilgrimmes venskabsrefugium i Astorga. Det finder jeg selvfølgelig først ud af, da jeg læser det seneste nummer af Pilgrimmen fra januar i år. Men et sjovt tilfælde er det!

Det fascinerede mig meget, at vinduerne på de enkelte etager var helt forskellige. Da jeg viser min tegning til hospitaleroerne (de frivillige, der arbejder på refugierne) for at få det stemplet, tager en af dem sit kamera frem og tager flere billeder. Gør med fingersprog tegn til mig, at han synes, det er en fin tegning.

FONCEBADON 29. september:

Foncebadon er et fantastisk sted. Det ligner et sted, der er blevet bombet. Ruiner og rod overalt. Alberguet er rigtig hyggeligt og vi får en fantastisk pilgrimsmenu, med mange hjemmelavede lækkerier.

Tror desværre også det var her, jeg fik hilst på en lille væggelus, der satte sit mærke på en finger. Men ellers var jeg ikke plaget af dem. Egentlig var jeg tegnemæssigt frustreret over, at der var så rodet på stedet, men jeg synes, det blev ramt helt poetisk med denne tegning.

>>>

<<< O CEBREIRO 2. oktober:

Smukt tur fra Villafranca del Bierzo op til O Cebreiro, som ligger i 1.300 meters højde. Her er den ældste kirke på Caminoen.

Flot udsyn ud over bjergene. Det trækker sammen til regn og meget hurtigt er det lille historiske sted indhyllet i en tyk tåge. Inden tågen gør det svært at se, får jeg tegnet kir-

ken. Denne gang står jeg op og søger i læ under et træ, for det er allerede begyndt at småregne.

Inde i kirken vil jeg have et stempel på min tegning. Munken, der sidder derinde og læser, signalerer til mig og med et finger-mund-kys, at han kan lide min tegning.

TRIACASTELA 3. oktober:

Jeg går ud af byen og ned af en markvej.

Nogle løse hunde løber rundt. Dem kan jeg ikke lide, men sætter mig alligevel uanfæg-

tet på et stendige, hvor jeg kan se kirken. Jeg er i tegnemæssig form nu og stregerne flyder ubesværet ned på papiret.

CAP FINISTERRE 12. oktober:

Jeg ankom til Finisterre 11. oktober og helt symbolsk glemte jeg min stok 15 km før jeg var fremme. Stokken skulle ikke med til Danmark alligevel, men det var en tro og god følgesvend, som jeg købte, da jeg på et tidspunkt fik ondt i ryggen. Jeg havde overvejet at fortsætte videre til Muxia. Men det gik op for mig, at NU var jeg færdig med at gå og desuden havde jeg voldsomt lyst til en "tegnedag". Det ville jeg bruge dagen på: Vandre ud til Cap Finisterre, sætte mig og nyde den totale selvtilfredsstillelse over at det hele var gået så godt og at jeg havde klarret distancen og mit eget selskab. Men jeg havde et hængeparti, som jeg havde besluttet mig for skulle gøres, før jeg drog afsted fra Danmark. Min gode ven, som fik mig til at gå Caminoen, skulle have en tegning. Fandt en kæmpesten, som jeg kravlede op på og sad rigtig godt med den flotteste udsigt ud over Atlanterhavet og fyrtårnet,

mens jeg tegnede og tænkte på min gode ven. Det blev min sidste tegning.

Da jeg senere kommer tilbage fra Cap Finisterre og går rundt i den hyggelige fiskerby Finisterre, er der pludselig en svensker, jeg ikke har mødt før, der råber efter mig: Jeg vil se dine tegninger. Tegneblokken bliver endnu en gang gennemgået og igen får jeg anerkendende ord med på vejen. Det gør mig glad. Og det vigtigste er at være glad!

Los Olivares.

Sierra Nevada med sne på toppen i baggrunden.

Fra vejen op mod Moclin.

Rejsebrev fra caminoen

Melodi: "Det dufter lysegrønt af græs" (Waldemar Åhlén)

1. Jeg vågner med en mødig krop
ved lyde om mit leje
og mærker, at jeg nu må op
og ud på pilgrimsveje.
Til ny dags færd
i vind og vej,
hvor livet er en gave:
i Herrens store have.

2. Se morgensolens farvelyst,
paletten fra Vorherre,
og glæden fylder helt mit bryst,
hvor er det skønt at Være.
Vor lille Jord,
fra syd til nord
som paradys at regne
mod golde kloders egne.

3. Her dufter lysegrønt af græs
og vækst fra bjerg som dale,
og vinden kysser kind og læs
med kærlig hviske-tale.
Og solens skin
i krop og sind
fortæller, at nu venter
en sommer og dens renter.

4. Min tanke søger viv og hjem
og venner i min sfære,
og glade minder vælder frem
fra livet og det nære.
Hvad var min dag,
en ensom sag,
en vandring i tunneller,
om ej der fandtes fæller.

5. Jeg lever i naturens pagt
med stedet og med tiden,
hvor Tiden tegner Stedets pragt
og Stedet Tidens, siden.
I vejens ro
slår tanken bro
og bringer lys til sindet,
i nu-et som i mindet.

6. Og nu den lange vandredag,
hvor pilgrimsvejen kalder
med sand og sten og bjerg-bedrag
og vejret, som det falder.
Jeg elsker dig,
den ganske vej
med al din fryd og plage,
især om nogle dage.

Jørgen Haffgaard Camino Mozárabe, april 2013

Hospitalero i Astorga

Foreningen har fået et nyt samarbejdsrefugie i Astorga, Siervas de Maria. Forfatteren til denne artikel er én af de første danske hospitaleroer, der har været dernede. Måske er der nogen af læserne, der kunne tænke sig at følge i hans fodspor. Hvis man ikke er så god til spansk, er der endda mulighed for at modtage undervisning heri.

af Benny Holm Jensen

Som en del af programmet på spansk-kurset i 1998 på universitetet i Santiago de Compostela blev vi præsenteret for 3 etaper på caminoen. Vi blev kørt i bus til Sarria, hvor vi fik mulighed for at gå de sidste 100 km til Santiago. Dette blev min indgang til den videre besættelse af vandringer i Spanien.

Jeg har siden vandret den franske, den primitive, Via de la Plata, den aragonske, næsten hele den valencienske, dvs fra Toledo til Zamora, og så fra Zamora over Puebla Sanabria til Santiago.

I 2002 arbejdede jeg som frivillig i 2 uger på vandrerrhjemmet (herefter benævnt alberguet) i O Cebreiro og har siden dengang haft lyst til at prøve at arbejde som frivillig igen.

Det glædede mig meget, da jeg læste i vores flotte foreningsblad, at foreningen havde etableret et samarbejde med et albergue i Astorga. Det havde 3 årsager. Først og fremmest var Astorga for mig en rigtig pilgrimsby. Det er her Camino Francés og Via de la Plata mødes. Jeg havde både passeret Astorga flere gange på mine vandringer på Camino Francés, jeg havde forladt Via de la Plata et efterår og var taget tilbage til Danmark og var engang ankommet midt om natten med bussen fra Madrid og var så begyndt vandringer mod Cruz de Ferro.

Den anden årsag var, at jeg sidste år gik på efterløn og havde fået min frihed efter 37 år på arbejdsmarkedet og kunne så bruge mine kompetencer fra et langt arbejdsliv på alberguet. Den sidste årsag var, at Astorga jo er en meget interessant by med en imponerende historie og med nogle store turistattraktioner for så lille en by taget i betragtning.

Astorga

Der bor kun ca. 12-14.000 indbyggerne i byen, alligevel har den sæder for forskellige regionale institutioner udover et musikkonservatorium. Den har en katedral og selveste Gaudí har bygget et palads i byen. Dette huser et pilgrimsmuseum. I romertiden omkring år 0 var Astorga en af de seks vigtigste byer i den spanske provins udover Taragona, Zaragoza, Mérida, Lugo og Leon. Der var meget rige guldminer i omegnen, og dette medførte at Astorga voksede til en stor og fuldt udbygget romersk by med romersk forum og diverse bade og bymure. Alt dette kan stadig ses under Astorga, Museo Romano tilbyder en ruta romana, men som pilgrim har man jo ikke tid (og kræfter) til at følge sådan en guidet museumstur. Det kan alligevel ses i et af supermarkederne i byen, i bagerafdelingen er gulvet af glas, således at vi kan betragte de romerske udgravninger nedenunder. Supermarkedet hedder Alimerka, Calle de Garcia Prieto 9, det er ikke særligt langt fra alberguet.

Siervas de Maria

Bygningerne, som huser alberguet, er et omkr. 100 år gammelt hospital eller plejehjem, som blev købt af pilgrimsorganisationen i Astorga for omkring 6 år siden. Beliggenheden er meget historisk, i forlængelse af bymuren ved indgangen til byen, hvor der siden middelalderen altid har befundet sig et hospital for pilgrimme. Alberguet består af et forhus og et baghus, begge fuldt udbygget i 3 etager. Der er plads til normalt ca. 150 pilgrimme, der bliver fordelt i mange små værelser med 4 senge, udover enkelte store sovesale med plads til 10 og 30. Alle værelser har navne efter lokaliteter på Caminoen, det er en hjælp for mange garvede caminoryttere, men for de fleste ved vi jo alle, at navnene glider sammen, og man har glemt de små steder dagen efter man har passeret dem...

Der er ganske gode forhold med mange badeværelser, altid toiletpapir, gode vaskeforhold med tilbud om maskinvask for 3 €, gode køkkenfaciliteter, trådløst internet og

flere pc'er til fri benyttelse for pilgrimmene og en kæmpe terrasse - og sidst, men ikke mindst, en dejlig have med krydderurter. Der var en fantastisk udsigt fra terrassen ud over det flade landskab ud til bjergene, som havde sne på her sidst i april måned. Ja, det var det koldeste forår i mands minde.

Hospitaleroerne

I april måned var vi 5 hospitaleroer, et spansk ægtepar fra Mieres, Asturien, en tysk pige fra München, en østrigsk pige fra Salzburg, en italiensk pige og så mig her fra Danmark. Det spanske ægtepar fungerede som et slags bestyrerpar, Alfredo havde arbejdet i kulminerne omkring Mieres, som var blevet lukket af den spanske stat. Han havde derfor været pensioneret siden midt i halvfemserne, og nød nu sit otium med arbejdet i alberguet. Han organiserede arbejdet sammen med os andre og stod for den overordnede funktion med indkøb og økonomi. Og så må vi ikke glemme musikken, han satte forskellig musik på om morgenen omkring kl. 7, så pilgrimmene kunne få en god vågn'op-oplevelse...

Boligforhold

Vi hospitalerøer boede for os selv i forhuset, hvor der var indrettet værelser for de frivillige, og når der var brug flere, inddrog man flersengsværelser på første og anden sal. Vi havde vores egne fælles toiletter og bad ved siden af værelserne. Det var rart nogle gange at kunne trække sig tilbage, selvom man jo måtte affinde sig med at bo i en køjeseng i et rum fyldt med køjesenge og ingen skabe eller lignende. Vi havde også vores eget køkken som lå ved siden af fælleskøkkenet. Vi modtog 8 € om dagen i diæter, det var rigeligt til at købe mad og diverse for.

Sprog – og undervisning

Vi mødtes altid om morgenen til fælles morgenmad inden rengøringsarbejdet, det var meget hyggeligt og afslappet. Vi havde tilsammen mange sproglige kompetencer, tysk, engelsk, italiensk, portugisisk, de nordiske sprog og så selvfølgelig spansk. Der var kun den østrigske pige, der ikke var så stærk i spansk, så det meste af tiden talte vi spansk sammen.

De to tyske piger fik tilbudt spanskundervisning betalt af alberguet. Den ene gik i byen på en slags aftenundervisning, men den østrigske pige blev undervist af en pensioneret lærer, Jesús, der var tilknyttet organisationen. Han kom hver aften, hvorefter de trak sig tilbage til kontoret bag receptionen til en times tid med spanskundervisning.

Vi hyggede os meget sammen og vi skiftedes til at lave fælles mad, hvor vi præsenterede forskellige nationalretter fra vores respektive lande. Jeg fik med meget møj og besvær købt rigtige nordsørejer, camarones, og underviste i at lave en rigtig rejemad med æg, tomater, dildmayo og kaviar. Stor succes havde jeg med min æblekage, den måtte jeg lave en gang til som afsked.

Rengøring

Selve arbejdet var delt op i henholdsvis rengøringsarbejdet og så tiden i receptionen. Alle tog rengøringsarbejdet meget alvorligt. Vi ønskede at pilgrimmene skulle møde et rent og pænt albergue, og frem for alt, ville vi undgå væggelus. Når vi spottede lus, blev madrasserne desinficeret, og én gang om ugen blev alle betræk til madrasserne vasket.

Arbejdsopgaverne bestod mest i at moppe gulvene og ordne fælleskøkkenet og terrassen. Vi fordelte det imellem os, mit faste arbejde blev efterhånden at ordne terrassen, dvs. tørre borde og stole af, feje gulve og til sidst vaske det med en gulvmoppe, en fregado. Det tog omkring en times tid, og så kunne jeg hjælpe de andre med småting, hvis der var behov - eller holde fri.

Der var ansat en kvinde 4 timer dagligt til at ordne alle toiletterne og andre rengøringsarbejder, og alt efter hvor mange pilgrimme, der havde overnattet, var mængden af arbejdet med værelserne svingende. Alfredo arbejdede meget hårdt sammen med hende, pigerne ordnede køkkenet og spisesalen.

Receptionen

Den anden del af arbejdet bestod i at modtage pilgrimmene i receptionen. Vi skulle se credencialerne og skrive forskellige oplysninger i en stor bog, modtage betaling og anviser værelserne og fortælle om faciliteterne på alberguet. Der skulle befinde sig en hospitalero i receptionen i hele åbnings-tiden, dvs. fra kl. 11 til kl. 23 om aftenen, hvor vi lukkede døren og der skulle være ro på alberguet. Vi delte arbejdet op i 3-timers vagter, hvor man som regel sad alene i den første og sidste vagt, mens vi altid var mindst 2 sammen midt på dagen, hvor

der jo naturligt ankom flest pilgrimme. Vi sørgede for at sammensætte vagterne, så vi kunne udnytte de sproglige kompetencer mest muligt. Jeg foretrak den første vagt. Der var ikke så meget kø, og du havde tid til at snakke med pilgrimmene. Jeg taler både spansk, engelsk, tysk, fransk og selvfølgelig de nordiske sprog, så jeg dækkede det mest nødvendige sprogligt.

Der var mange asiater, især koreanere, det blev til en skæg blanding af spansk og engelsk. Når min vagt var forbi kl. 14 havde jeg så fri resten af dagen. Den samlede arbejdstid ville så normalt andrage en ca. 4 timer, og der var masser af tid til at lære byen og området at kende.

Mødet med pilgrimmene

Det var altid hyggeligt at være på alberguet, der var altid mange spændende mennesker med fantastiske historier fra vejen og livet. Vi havde altid en håndfuld strandede pilgrimme boende, som vi skulle tage os ekstra kærligt af. De fleste havde problemer med benene, tendinitis, senebetændelse og var beordret et par dages hvile af lægen, mens andre måske bare havde behov for en hviledag. Og så var der de professionelle pilgrimme, dem der "bor" på Caminoen.

De kommer et par stykker sammen, tilbyder at lave en kæmpe paella til alle og håber så på lidt donationer. Alfredo kendte

dem alle, de fik lov at komme ind, men fik bestemt besked om, at de ikke måtte opfordre til donationer.

Donationer

Det vil jeg dog gerne gøre her, det er meget dyrt at drive alberguet og det trænger til forskellige renovationer. I løbet af de sidste år har de fået renoveret facaden og fået indrettet en stor sovesal, alt betalt af donationer fra forskellige organisationer i Tyskland og Schweiz. Hvis vi på næste generalforsamling kunne vedtage at donere et beløb til alberguet, ville de blive meget glade.

Det blev til to uforglemmelige uger i Astorga og jeg har allerede aftalt, at jeg skal derned igen fra september til december...

Herberget, et nødvendigt ophold på vandringen

En stor del - op mod en tredjedel - af en pilgrimsvandring befinder man sig på herberg. Her kommer en delvis historisk beretning om forskellige herbergsoplevelser gennem en årrække.

af Finn Buhl

Langt de fleste, der har været på camino, og som beretter om deres vandring, går "af naturlige årsager" som oftest mest op i de oplevelser, de har haft undervejs ude på selve vandrestien, de spændende kultur-minder de er stødt på, de interessante byer de er gået igennem, de eksotiske landskaber og den anderledes kultur og folkløse de har oplevet, og skildrer derfor deres camino, som en lang, lang række af dage med vandringer.

Alligevel, når man tænker rigtigt efter, så har enhver, der har gået camino, i virkeligheden opholdt sig ca. en tredjedel af tiden på diverse herberger, deraf følger et tilsvarende antal oplevelser. Disse er ofte af meget social karakter. Det er også disse oplevelser, der har bundet dagene sammen, og har præget vores camino...

...og får os til at længes tilbage.

Det har fået enkelte til selv at blive hospitalero, og en del af disse har heldigvis her i bladet fortalt om dette uundværlige arbejde.

Men alle vi andre, som bare har overnattet, har "kun" haft enten gode eller dårlige minder fra disse herberger, eller vi har oplevet – som Josef og Maria – at der ikke var plads på herberget (Luk. 2,7):

Mit første møde med et camino-herberg, var herberget i Logroño. Min hustru og jeg kom d. 23/4 2003 sent på eftermiddagen. Vi var netop stået af toget fra Zaragoza. Om morgenen var vi startet fra Charmatin banegård i Madrid, og stod altså nu som to novicer og bankede på døren til herberget i Logroño. En pilgrim åbnede og viste os hen til hospitaleroen. Vores credencial havde vi ikke udfyldt, for vi kunne ikke spansk og var usikre på, hvad "A favor de" – "D.N.I" – "Dirección" – "Comienza la peregrinación en" og "a pie" betød; og vi ville helst ikke gøre noget forkert.

Dette resulterede i, at hospitaleroen afviste os barsk med ordene: "blanko...blanko!!", og så stod vi dér, uden at kunne forklare os, indtil en englænder, der kunne spansk, kom os til hjælp, så vi fik udfyldt linjerne.

"En god start", må man sige. Velkommen på Caminoen!

De næste vi stødte på – efter at have fået tildelt køjer og indkøbt lidt mad – var en dame fra Slagelse og hendes teenagesøn. De var startet i Pamplona og var allerede "garvede", kunne vi forstå. Da vi opstemte fortalte om "vores tur" – om hvor lang tid vi havde afsat til at nå Santiago de Compostela, rystede begge på hovedet og sagde, at det kunne vi godt opgive. Det var urealistisk.

Vi kunne bare se, hvordan terrænet havde påvirket deres ben: Dette er selskabet for mærkelige gangarter, pointerede de begge og forsøgte at være morsomme, underforstået at alle før eller senere fik problemer med fødder eller knæ eller begge dele. Det var dagens anden "positive" oplevelse. Behøver jeg fortælle, at min hustru og jeg blev noget nedslåede; men så før en "djævel" i mig og Anja: Vi skulle vise dem... sku' vi!, og næste morgen nærmest flygtede vi ud på caminoen og så heldigvis aldrig mere damen fra Slagelse og hendes teenagesøn. Selv om de næste dage og uger var hårde, så var det ikke mere end vi hjemmefra "havde forventet"...og vi klarede os da igennem hver dag, som alle andre.

Oplevelser man husker

På denne camino i 2003 husker vi begge specielt herberget i St. Domingo, hvor der var byfest for helgenen Santo Domingo, og byen flød med blå maling. En sjov skik med at male hverandre i hovedet med en hønsefjer.

Herberget i Hornilos del Camino var også en oplevelse: Det blev bestyret af et ældre spansk ægtepar. Parret krævede, at man kendte sit køjenummer på spansk, før det ville registrere os og give stempel i credencialet. Dét gav lidt tumult frem og tilbage.

Herberget i Castrojeritz havde en lille tyk spansk hopitalero, som opførte sig som om, han havde været general i francotiden, da vi ankom, men næste morgen var han blid som et lam, spillede gregoriansk musik over højtalere, bød på morgenkaffe og smilte og sendte alle af sted med et: "buen camino!".

På herberget i Bercianos del real Camino blev vi budt på fælles aftensmåltid. Vi blev vist alle lidt småfulde, og en meget genert franskmænd blomstrede pludselig op under opvasken og fortalte og fortalte en hel masse ingen forstod. Som de fleste andre overnattede vi også på herberget i Arca, den sidste "station" før Santiago de Compostela. Her blev der festet til langt ud på natten, og vi, der ikke festede med, kunne ikke sove og var alt for trætte dagen derpå; men.....det er den slags oplevelser, man husker!

I 2007 og 2008 gik vi Camino del Norte: Her er "en hel anden herbergkultur": I San Sebastian viste "herberget" sig at være et vandrerhjem, hvor man – påstod de – skulle bestille plads i forvejen. Jeg protesterede, for udenfor blev væggen prydet af en kæmpe muslingeskal og et kæmpe skilte med ordene "Alberque de Peregrinos". Efter lidt parlamentaren – på engelsk – fik vi omsi-

der to pladser, hvis Anja kunne acceptere at sove på ”en mandesal”. Anja var komplet ligeglad. Hun skulle bare have en seng at sove i. Hvad der ikke generede Anja, blev en chokoplevelse for de unge amerikanske mænd, som lå på sovesalen: Om morgenen turde de simpelthen ikke krybe ud af deres soveposer, før Anja havde forladt sovesalen. Det grinede vi begge meget af!

Som i himlen

I Zarruts var ”herberget” heller ikke et herberg, men en stor lejrskole med flere hundrede skrigende, råbende og hylende børn i alderen 10-14 år, som tre-fire pædagoger forgæves forsøgte at holde styr på. Der var ingen hospitalero, og igen tog notits af os. Efter 10 minutters venten forlod vi stedet igen, gik ned i byen og fandt lynhurtigt et hotelværelse. Joeh!.....Camino del Norte havde sandelig en anden herbergkultur!

Men....det var blot en uheldig start. Herberget i Deba var ”et rigtigt herberg”. Det var primitivt, men godt og hyggeligt. Nøglen skulle man selv hente på turistbureauet, og skulle man have et bad, skulle man ned til stranden, hvor der var en badeanstalt. I Marquina følte vi os nærmest ”kommet i himlen”. Herberget var et nedlagt kloster, og hospitaleroen var den mest omsorgsfulde, vi nogensinde har mødt. Han kysede sågar Anja ”farvel” næste morgen.... på kinden!

Herberget i Gernika var flot og velfungerende, i modsætning til herberget i Lezama, som nærmest var en skurvogn eller en barak med kun 10 senge, et primitivt bad og et kogeblus. Til gengæld var hospitaleroen her også meget selskabelig og serverede iste.

I Laredo syntes nonnen på herberget San Francisco, som er en del af klosteret, ikke at ægtefolk skulle ligge på den fælles sovesal. I stedet gav hun os ”brudesuiten”, et lille værelse med en dobbeltseng og eget toilet. Desværre lå værelset også ud til en lang stentrappe, hvor nonnerne hastigt traskede forbi i træsko, hver gang de skulle til tidebønner natten igennem; men tanken var jo god nok. De var fantastisk søde på San Francisco.

Så var nonnerne til gengæld helt anderledes i Escalante: Herberget er en lille sidefløj til klosteret, som huser clarisersøstre: Clariserne er en meget lukket nonneorden, som lever i clausur.

Ordenen er stiftet af Clara af Assisi, som var hjerteven med Frans af Assisi; men ligeså udadvendte fraciscanerne er, ligeså tilkukkede er clariserne. At leve i clausur vil sige, at man frivilligt lader sig lukke inde bag klosterets høje mure, og efter aflagt

løfte ikke mere kommer ud igen. Dog har man altid et par ældre ”gå-ud-søstre”, som varetager kontakten til omverdenen.

Selv nonner skal have ordnet praktiske ting, så som at få skiftet pakning på en vandhane, en nedbrudt tagrende, og ikke mindst modtagelse af dagligvarer o.lign. Intetanende ringede vi på klosterets ringeklokke, og en nonne drejede efter lang tids venten endelig rondellen, som er dér, hvor kommunikationen med clarisersøstrene foregår. Nonnen sagde noget på spansk og vi svarede: Dos peregrinos, sikkert helt forkert udtalt. TAVSHED. Så blev en dør åbnet og en ældre søster med nogle meget store nøgler kom ud. OK, så troede vi alt var på plads, men nej!

Nonnen målte mig fra top til tå og så derefter på Anja og sagde skarpt: ”uno cuarto!” Vi nikkede samtykkende, men nej! Så kom endnu en meget ældre søster med kæmpe gummihandsker helt op til albuerne. Også hun målte mig fra top til tå, og samstemmende sagde de til Anja: ”uno!.....uno!” Anja og jeg kikkede på hverandre. Hvis de mente, vi skulle sove adskilt, så OK! Vi nikkede igen.

Så endelig viste de os over i den lille sidefløj, hvor ”herberget” åbenbart var, og

åbnede ind til en celle: Rummet var ca. 1½ x 2 meter i alt og med en ”seng” på ca. 50 x 180 cm. Begge nonner kikkede meget intenst på Anja og gentog: ”uno!”. Vi nikkede, men nonnerne værdigede ikke mig et blik. Til sidst gik det op for os, at kun Anja måtte overnatte. Så gik vi tilbage til Escalante og fandt et hotelværelse.

I Güemes var herberget et rigtigt pilgrims-herberg: Gode toilet- og badeforhold, opholdsstue og fælles aftenmad.

...med udvendig lås

I 2008 fortsatte vi på Camino del Norte fra Santander.

Herberget i Serdio var flot og næsten helt nyt: her oplevede vi at bo helt alene. Kl. 22. skulle vi selv ”låse os inde” ved at stikke armen ud gennem en tremmedør og sætte en hængelås på. Jeg tænkte: ”Gad vist om vi nogensinde kommer ud igen?”, men det gjorde vi.

I Sebrayo, hvor herberget ligger helt ude i ”ingenting”, med omkring tyve huse som naboer, kom ”købmanden” kørende i bil og holdt udsalg foran herberget. Der var alt i bilen: spagetti, ris, brød, pølser, ost, dåsemad, sodavand, øl, vin og meget, meget mere. Igen behøvede at mangle noget, og priserne var uhørt billige.

En uges tid senere kom vi til byen Cadavedo, hvor der også skulle være et herberg. Det var der også, men til vores overraskelse var dét også fyldt op! Herberget har kun plads til otte personer, og da herberget er eneste overnatningsmulighed i byen, var vi tilfredse med at få to løse madrasser, som vi kunne ligge på i fælles-køkkenrummet.

I Ribadeo fik vi - hu hej - den tredje og anden sidste køje. Fem minutter efter var den sidste køje kapret af en hollænder. En spansk pige – Mercedes, som vi havde fulgtes lidt med – kappede en lædersofa ude i gangen. Så var alt optaget. Om aftenen kom politiet fem mand høj med skarpladte maskinpistoler. De var hospitaleroer og lavede meget sjov og ballade med os pilgrimme. Én var meget interesseret i os fra Danmark, især da han hørte vi kom fra Roskilde: OH! festival, sagde han og så helt salig ud.

Ribadeo er sidste by oppe langs kysten på Camino del Norte, og fra at Camino del Norte det meste af tiden havde været lidt "øde", var den pludselig blevet meget "overbefolket". Dette "mylder" fortsatte hele vejen "på tværs af bjergene" ned til Sabrado dos Monxes, som er sidste stop inden Camino del Norte støder sammen med Camino Francés i byen Arzua: En lille sjov ting

var herberget i Vilaba. Her var sovesalene adskilt for mænd og kvinder. Der var en fnisen og en pjatten inde på kvindestuen, og Anja var træt og ville gerne hvile sig. Hun tog derfor sine ting og kom ind på mandestuen, fandt en køje ved siden af min, hængte et håndklæde op, så hun ikke fik lys i ansigtet. Inden længe sov hun som en sten. Kl. 22. blev lyset slukket, men 22.30 kom én af hospitaleroerne og lavede "eftersyn". Han gik rundt med en lommelygte og lyste på alle for at se, om den i køjen var af "det rigtige køn". Jeg tænkte: "Det her går galt!", men da han kom til Anja, lyste han bare på håndklædet og gik videre.

Camino Primitivo minder på mange måder om Camino Francés, bortset fra at der er færre pilgrimme, og ruten er meget bjergrig. Dén gik vi 2009, og ikke en eneste gang stødte vi på et overfyldt herberg.

Tineo har til gengæld et flot og velfungerende herberg af nyere dato. Det havde en lokal hjemløs også fundet ud af: Lidt efter alle var gået til køjs bankede det kraftigt på yderdøren. Jeg stod op for at åbne. Udenfor stod en lille spinkel dame – lidt oppe i årene – almindeligt klædt, i spidse snøresko og med sin håndtaske. Inden jeg fik set mig om, var hun smuttet forbi mig ind på sovesalen, hvor hun gemte sig under et tæppe i en ledig køje. Der lå hun musestille indtil de fleste igen var faldet til ro. Så stod hun stille op, gik ud på toilettet, og – kunne vi høre – vaskede sig og kom tilbage og lagde sig til at sove. Næste morgen var hun væk, da vi andre vågnede.

Da Franz forlod stedet

I O Cadavo, som er et udmærket herberg, mødte vi én af de mest bemærkelsesværdige personager, vi nogensinde har mødt

på vores caminoer: Fyren var tysker og omkring 35-40 år gammel. Efter kort tids forløb ”døbte” jeg ham ”Franz von Snotsnabel”. Frans ville i 1930’erne sikkert haft været ”blomsten af Tysklands ungdom”. Desværre for Franz levede han 70-80 år ”for sent”: Aldrig så snart vi var kommet og havde fundet os to køjer – der var to mindre sovesale – kom Franz ind til os, stillede sig ”mægtig” i døren og fortalte, at her lå han og en østriger, som også hed Frans. Franz von Snotsnabel mente, at han ”havde hørt noget om os”: at jeg snorkede, og han kunne ikke sove sammen med nogen, der snorkede. Noget så dumt ignorerede jeg selvfølgelig.

Min tavshed passede vist ikke Franz von Snotsnabel. Måske var han ikke vant til at blive ignoreret. Han stod olm et øjeblik, men så lod han os til sidst i fred. Dog, nogen skulle det gå ud over. Det blev så alle de andre pilgrimme, som kom til herberget.

Som om Franz von Snotsnabel var en slags hospitalero, henviste han alle nyankomne til den anden sovesal, hvor det endte med, at de lå som sild i en tønde, mens vi stadig kun lå fire på vores sovesal. Senere da vi var gået til køjs, kom Franz von Snotsnabel og stod igen olm i døren og prøvede at nedstirre mig. Da hverken jeg eller Anja reagerede, og Frans fra Østrig sov – i øvrigt højlødt snorkende – tog Franz von Snotsnabel resolut sin sovepose og sin madras – smed begge dele ud ad vinduet – sprang selv efter og lagde sig til at sove udenfor i det fri. Vi så heldigvis ikke mere til Franz von Snotsnabel.

Vores sidste herbergsbekendtskaber foretog vi i 2012, da vi gik Camino Aragonés.

Herberget i Jaca var godt og nyt, men kunne ikke måle sig med herberget i Arrés: Dette lille herberg var godt nok noget primitivt, men hyggen var til gengæld helt i top. I Arrés boede vi 10 pilgrimme, og alle blev inviteret til fælles aftensmad. Forinden optrådte den ene hospitalero som turistguide i Arrés. Han viste os ”hele byen” – dvs. omkring tyve huse, en kirke og en kro. Han åbnede kirken og fortalte om dens historie og traditioner og sluttede af på kroen, hvor han gav en omgang.

Efter Arrés gik turen gennem ”Gåsegrippe-nes Dal” til Ruesta, hvor herberget er det eneste hus, som ikke er en ruin. Herberget er godt og moderne indrettet, og man kan få god aftensmad mod bestilling. Ruesta er virkelig et ophold værd. Man undrer sig over, hvad der er sket, siden en hel landsby pludselig er blevet forladt?

Der er mange gode oplevelser, vi gerne vil gentage....ikke mindst opholdene på herbergerne, hvor man bruger ca. en tredjedel af sin tid. Det er derfor alfa og omega, at tiden på herbergerne ikke bare bliver at slå tiden ihjel, men også bliver kvalitetstid: Det sker kun, hvis vi, der benytter herbergerne, ikke bare benytter dem som ”hoteller”, og opfører os som ”forkælede turister”, men dét som vi ”smykker” os med....nemlig at være pilgrimme: En pilgrim er ydmyg, en pilgrim er taknemmelig, en pilgrim er hjælpsom, og en pilgrim er en del af fællesskabet på godt og ondt:

For en pilgrim er en fremmed, som søger husly; derfor er glæden hver gang stor, blot der er en seng at sove i, og vi ikke - som Josef og Maria - afvises, fordi der ikke er plads på herberget. (Luk. 2.7). Buen Camino!

Skal vi have væggelus-sporhunde med?

I USA's hotelbranche er der interesse for at uddanne sporhunde, der kan finde væggelus, og forskere prøver andre veje - som i princippet ikke er nye - for at bekæmpe væggelus uden brug af gift. Spanske herberger har tidligere været plaget en del af væggelus og har gjort meget for at bekæmpe dem, men lusene er ikke sådan at komme af med. Forskerne mener, de vil tiltage i antal på globalt plan. Uden at "male fanden på væggen" kan man lege med tanken om at tage en væggelus-sporhund med på Caminoen?

af Erik Staffeldt

Et materiale, der ligner de krogede hår på bønne-blade, kan bruges som fælde for væggelus og dermed begrænse deres udbredelse, oplyser *Journal of the Royal Society Interface* ifølge BBC.

Amerikanske forskere blev inspireret af et ældgammelt middel fra Balkan, hvor man har brugt kidney-bønneblade til at bekæmpe skadedyr.

Parasitære sygdomme er øget på verdensplan, bl.a. på grund af resistens overfor pesticider/gift. En anden løsning kunne bruges - uden gift.

Skeptikerne spørger: hvis tilstrækkelig mange insekter kan blive fanget for at holde antallet af insekter nede kunne det begrænse antallet af insekter.

Catherine Loudon, zoolog og hovedforfatter til forskningsrapporten, sagde: "Planter viser ekstraordinære evner til at indfange insekter. Moderne videnskabelige teknikker lader os så fabrikere materialet på et mikroskopisk niveau, med potentiale til at 'ikke at lade væggelus bide' uden pesticider."

Forskerne var inspireret af et gammelt middel, som var brugt i Bulgarien og Serbien, hvor bønneblade blev strøet på gulvet ved siden af sengene for at fange væggelus. Bladene blev brændt den næste dag. Væggelus har ingen evolutionær sammenhæng med bønneplanter - selv om den generelle idé om, at planterne er udviklet til at fange insekter som bladlus og spindemider er kendt.

Ved at skanne med et elektronmikroskop og med såkaldt videografi kunne forskerne kortlægge bladenes mekanisme. De fandt ud af, at frem for en velcro-lignende "mekanisme", der ville kunne holde lus fast for en kort tid, blev lusens fødder så at sige spiddet.

Forskerne studerede de mikroskopiske hår på kidney-bønnebladene nærmere, så på deres geometri, orientering, spidsernes skarphe, tæthed og højde.

De brugte det som en skabelon til at udvikle et syntetisk materiale. De fandt så ud af, at det var i stand til at fange væggelus midlertidigt, men det medførte dog ikke, at lusene blev stoppet så effektivt som den ægte vare.

Michael Potter, en zoolog fra University of Kentucky, som samarbejdede om forskning sagde: "Naturen er hård at håndtere, men fordelene kan være enorme. Tænk, hvis hver væggelus uforvarende bragt i en bolig blev fanget, før det havde en chance for at bide og formere sig."

Andre eksperter er endnu ikke overbevist om, hvordan materialet kan hjælpe med at stoppe angreb.

Ian Burgess, Medical Entomologi Centre, sagde: "En væggelus er ikke lille, en voksen kan være 5-6 mm lang. Du skulle bruge en stor mængde af hooky-hår til at fange dem, det kunne være i stand til at fange små, men om de så også fanger de store er et spørgsmål."

"I et soveværelse er der hundredvis af krinkelkroge, hvor væggelus kan skjule sig - de kan komme ind i sprækker på telefoner og vækkeure -. Så hvordan ville du anvende dette materiale? Vil du dække hele soveværelset med det?"

"Væggelus kravler rundt på vægge og på lofter, man kan forsøge at bygge en barriere omkring sengen, men det er tvivlsomt, hvor effektiv den vil være."

Andre foreslår, at i stedet for en "kontrol-enhed", kan det nye materiale være anvendeligt til at holde lusebefolkningen nede.

Dr. James Logan, zoolog ved London School of Hygiene og Tropical Medicine, sagde: "Væggelus-antallet kan eksplodere hurtigt - fra én til hundrede i en uge, til tusinder på en måneden - det er svært at fange og fjerne dem alle. Det nye materiale kunne være nyttig som et overvågnings-

værktøj - ideen ligner de klistrede fælder, vi allerede har. Overvågning kan være nyttig og hoteller kan have fælder, som kontrolleres hver dag for at afgøre, hvor man skal sætte særlig ind. På London School of Hygiene og Tropical Medicine, arbejder vi på at lave fælder med dufte, der lokker væggelus til fælden?

Ellers skal man bare vente på at de snubler over fælderne".

Væggelusangreb er stigende og vil formentlig blive ved med at stige, men det er svært at fastslå en årsag. Stigende rejseaktivitet, resistens mod bekæmpelsesmidler hos lusene og genbrug af møbler kan være årsager til stigningen.

Gift, frysning, opvarmning og støvsugning, samt sporhunde bruges i bekæmpelsen.

Snesevis af hunde trænet til at opsnuse væggelus er blevet sat ind i et forsøg på et amerikansk hotel for at prøve at bekæmpe det stigende skadedyrsangreb.

Hunde får certifikat, hvis de kan finde glas med låg med små huller i, og hvori der er op til 20 af de blodsugende insekter skjult i nogle af værelserne.

The National Pest Management Association har arrangeret en konference om emnet i Philadelphia. Den siger man kan træne en hund op i løbet af flere måneder, og det kan koste omkring 61.000 kr.

Væggelus udsender en lugt, som hunde og ikke mennesker kan opfange - ligesom når hunde trænes til at spore narkotika og sprængstoffer.

Det kribler og krabler - og klør (somme tider).

Undersøgelse om væggelus - chinches - bedbugs

På vej på Camino?

Vil du være med til at kaste lidt mere lys over væggelus-situationen ved at besvare nogle få spørgsmål efter vandringsen?

Det kræver blot, at du under vandringsen bemærker, om du "møder" væggelus - eller bid fra dem. (Notér evt. ned i din dagbog undervejs).

1. Din rute? (fra - til):
2. Periode:
3. Hvad jeg brugte forebyggende? (se note 1)
4. Observerede jeg væggelus/bid (hos mig selv) - ja/nej.
5. Hvis ja: rapporterede jeg det til næste herberg?
6. Hvad gjorde herberget?
7. Hvad behandlede jeg med, evt. lægebesøg, ordineret medicin?
8. Evt. andre bemærkninger:

Note 1: f.eks. B1 vitamin, lavendelolie, eucalyptusolie, tee-tree-olie, imprægneret lagen (ex. Lifesystems Bed Bug Undersheet)

Send svarene til:

erikstaffeldt@gmail.com

emne: væggelus

snarest efter I er kommet hjem og meget gerne inden den 1. november. Resultatet af undersøgelsen/jeres svar (også selv om man ikke blev "angrebet") bringes (anonymiseret) i Pilgrimmen og/eller i Forum på www.santiagopilgrimme.dk.

Uddybende: Der gøres et betydeligt arbejde for at holde problemet med væggelus nede på et acceptabelt niveau på Caminoerne. Og det er ikke Foreningen af Danske Santiagopilgrimmes opgave at tale væggelusproblematikken op, men da de nu er der, de små kræ og de somme tider generer pilgrimme, kunne det være nyttigt at få belyst problemet lidt nærmere gennem denne undersøgelse.

Vi glæder os til at høre fra dig.

På forhånd tak og buen Camino (forhåbentlig uden generende kløe).

Henrik Friediger/Erik Staffeldt, formand/webredaktør

Pilgrimsvandring i Det Hellige Land før og nu

Forfatteren til denne artikel, som vil være Pilgrimmens læsere bekendt, arrangerer en vandretur i det Hellige Land i foråret 2014. Redaktionen har bedt Gitta fortælle lidt om baggrunden for rejsen, som man kan læse om på foreningens hjemmeside under 'Arrangementer'.

af Gitta Bechshøft

At drage på pilgrimsfærd til det Hellige Land er en tradition der går langt tilbage i historien, også i de nordiske lande. Der findes mange spændende beretninger om skandinavers besøg ved Jesu Grav og blandt dem indtager de danske pilgrimme en fremtrædende plads.

Før

I middelalderen var Jerusalem, næst efter Rom, det mest populære pilgrimsmål. Færdene (ofte arrangeret som regulær gruppe-rejse) gik for det meste til Venedig, hvorfra man lod sig udskibe til Palæstina. Landgangen foretoges i havnebyerne Jaffa og Akko, der begge har bevaret historiske minder om denne indbringende trafik.

I korsfarerbyen Akko findes der ligefrem en gade opkaldt efter den norske konge og pilgrim Sigurd Jorsalafarer, og på Oliebjerget i Jerusalem er der rejst en sten til minde om brødrene Svend og Eskild af Trugotslægten, som begge endte deres dage her. Svend forestod byggeriet af Viborg Domkirke inden han drog af sted med et rigt følge og en større sum penge. Beløbet var beregnet på at genopføre Oliebjergets Pater Noster-basilika, der var blevet ødelagt under Persernes invasion.

Den danske konge Erik Ejegod begav sig på bodsfærd til Jerusalem, men døde på Cypren,

hvor der nu er rejst en mindesten til hans ære. Hans hustru, dronning Bodil nåede frem, men heller ikke hun kom hjem. Hun døde i Jerusalem og ligger begravet i Jomfru Maria gravkirken i Jehosafat-dalen ved foden af Oliebjerget.

Om de to senmiddelalderlige munke, Peder Kæller fra Esrum Kloster og Jon fra Sorø, ved vi næsten intet, udover at de på deres gravsten er afbildet iført pilgrimsdragt med muslingeskal på tasken og palmegrene i hænderne til vidne om deres besøg i Santiago og Jerusalem.

Hvilke muligheder har vi så i det herrens år 2013 for at få et indblik i hvordan vore fjerne forfædres pilgrimsrejser forløb?

Flere og flere heldigvis.

Nu

Grupperejser til det Hellige Land begyndte allerede i midten af 1960-erne, og siden da har tusindvis af danske fulgt i tidligere pilgrimmes fodspor. Helt bogstaveligt skal det jo ikke tages, for naturligvis er de ikke gået hele vejen. I dag bruger man otte til ti dage, inklusive flyrejsen, på turen. Tidligere tog det ca. fire måneder at gå til Venedig hvortil kom sejladsen over Middelhavet efterfulgt af et par ugers besøg ved helligstederne, før hjemrejsen skulle foretages med modsat for tegn. Alt i alt et års rejseaktivitet!

Efter år 2000 har pilgrimstanken, under indflydelse fra Camino de Santiagos succes, bredt sig til hele Europa. Der er for længst etableret et vidtforgrenet net af vandrerruter og en ihærdig pilgrim kan besøge helligsteder fra nord til syd og fra øst til vest så længe bentøjet holder. Også i det Mellemste Østen er man nu i færd med at genopdage/oplive de gamle, (delvis) autentiske, rejseruter. Nye ture er under udvikling. Der publiceres bøger og kortmateriale og lægges information ud på internettet i et forsøg på at inspirere vore dages turister/pilgrimme til at opleve de gamle pilgrimsmål fra en ny synsvinkel. Denne aktivitet er helt i tråd med hvordan de lokale ”rejse-agenter”, translatører og guider, samt ikke at forglemme den hyrede eskorte, fra de tidligste tider har engageret sig i at hjælpe pilgrimmene, ikke blot for deres sjæls frelse, men også for selv at tjene en skærv.

Netværket af ruter i Mellemøsten udbygges hastigt, samtidig med at de søges forbundet indbyrdes så vidt det nu (sikkerhedsmæssigt) kan lade sig gøre. Man kan allerede vandre langs Tyrkiets kyst på St. Paul Trail, fortsætte ad Abraham Trail videre gennem det bibelske Palæstina, dvs. Israel og Vestbredden (palæstinensisk selvstyreområde). Den

rigtige information om emnet, bl.a. via internet og guidebøger, berører historiske og bibelske, såvel som moderne temaer.

I Israel er der etableret to markerede vandrerruter beregnet på pilgrimme, der ønsker at koncentrere sig om en mere traditionel færd til de steder hvor Jesus havde sit liv og virke: The Jesus Trail og The Gospel Trail. Den første er skabt af en lille gruppe dedikerede lokale personer. På denne rute kan man følge i Jesu fodspor fra Nazareth i Galilæa og ned til Kapernaum ved Genesaret Sø. Den fører gennem mange af de egne der nævnes i Det Nye Testamente. The Gospel Trail (der ikke har nogen egentlig ”back-up”-arrangørgruppe) er en mere typisk vandrerrute, der visse steder løber sammen med/ krydser Israel National Trail. Den er noget længere og undgår generelt beboede steder. De to sidstnævnte ruter er for deciderede hikere med telt og rygsæk – personer der kan bære mad og vand med sig over længere distancer.

I Jesu fodspor

Jesus Trail derimod gør det muligt at kombinere en smuk naturvandring med egentlige pilgrimsmål. Ruten er inddelt i forholdsvis korte dags-etaper, hvor man, udover at opleve de klassiske seværdigheder funderet i den lokale kristne pilgrims-tradition, møder lokalbefolkningen, det være sig jøder som arabere, i øjenhøjde. Ruten giver ligeledes mulighed for at opleve traditionelle arabiske småbyer, drusiske og muslimske seværdigheder såvel som den moderne kibbutz.

Som autoriseret lokal guide med erfaring fra danske gruppe-pilgrimsrejser har jeg i mange år haft min gang på helligstederne og været vidne til den udvikling de rent ”turistmæssigt” har gennemgået. Desuden har jeg, som medlem af en i Jerusalem hjemmehørende

hiking-gruppe, gennemvandet Israel (inkl. Vestbredden) på kryds og tværs.

Min egen store interesse har været at følge i de tidlige pilgrimmes fodspor, bl.a. via studier på arkæologiske udgravninger, deltagelse i foredrag, nærlæsning af fagbøger, rejseminder, historiske afhandlinger, mv. Det har længe været mit (og andres) håb at se nogle af de gamle vandre-ruter/pilgrimsveje genoprettet, således at der kan tilbydes en ny form for "pilgrimsturisme" ved siden af den, (i øvrigt ganske udmærkede), "standard-model" der hidtil har været normen for de fleste danske grupperesjer.

I dag er det nok de færreste der vælger at gå hele vejen fra Danmark, når man i fly kan klare turen på 4.5 timer. Et par timers buskørsel fra lufthavnen bringer pilgrimmen til Nazareth i Galilæa, hvor man, enten som enkeltperson eller som deltager i en gruppe, kan begynde den egentlige vandring. Har man behov for det, tager arrangørerne sig af de mere praktiske aspekter, så som overnatning, daglig transport af bagage til og fra startsted, samt forplejning. Lokalbefolkningen (arabisk og jødisk) er inddraget i projektet og pilgrimmen tilbydes logi til en rimelig pris på små herberger/hoteller, kibbutzer eller hos private på B&B vilkår.

Mere autentisk kan det næppe blive på ti dage, og hermed hilser jeg de initiativrige pilgrimsarrangører i Mellemøsten PAX ET BONUM.

Fodnote

Er man interesseret i at vide mere om de danske pilgrimmes historie er min bog: På Sporet af Peder Kæller, Nordiske pilgrimme i det Hellige Land, anmeldt i bladet Pilgrimmen no. 11 s. 56-63. Anmeldelsen kan også læses på Santiagopilgrimmenes hjemmeside under: Litteratur / beslægtet litteratur.

Skulle man derefter få blod på tanden (kløe under fodsålerne?) og lyst til at gå i tidligere pilgrimmes fodspor, kan man på samme hjemmeside klikke ind under: Aktivitetskalender / andre arrangementer og finde info. om et vandrings projekt på Jesus Trail i foråret 2014.

<http://www.santiagopilgrimme.dk/page11/page11.html>

<http://jesustrail.com/hike-the-jesus-trail>

Pilgrimme i kø foran apoteket

For mange pilgrimme og andre vandrere er et apotek – på spansk: farmacia - en redning på vejen, fordi man har sat sig et mål og vil videre. På farmacierne, redningsstationen, møder personalet pilgrimmenes problemer.

af Lilian Cadan Glahn og Erik Staffeldt

”Se, dér er pilgrimskøen foran farmaciet, sagde en tysk pilgrim. Han havde fanget en central pointe i pilgrimslivet: gerne.

Som på mange andre farmacier langs pilgrimsruterne, ser de to unge farmaceuter på farmaciet i Triacastela pilgrimmenes problemer bl.a. som følge af vandringen. Rocio og Pamela Diaz har overtaget farmaciet omkring årsskiftet. De har allerede indrettet butikkens hylder i ”pilgrimsmode”. Mange varianter af knæ- og fodbandager, plastre og salver møder kundens øje. Sommerens ”pilgrimssortiment” pakkes væk om vinteren.

Farmaciet er åbent kl. 9-20.30 alle ugens dagens dage (ikke noget med siesta hér, og pilgrimmene opsøger stedet hele dagen). Om vinteren kan de to farmaceuter tillade sig at holde fri i weekenden.

Farmaceuterne er overalt meget omhyggelige med at få oplyst, hvad kunden måtte fejle, være allergisk overfor og hvilken me-

dicin, han/hun har taget. Der ligger en indgående faglig vurdering til grund for farmaceuternes rådgivning. Man kan f.eks. få taget blodtryk, som - hvis unormalt - kan være en indikator for sygdom. Håndkøbs-sortimentet synes at være ganske liberalt - set med danske øjne. Det kan være ret billigt og dækker de allerfleste behov. Et knæbind kan fås for tre euro og dyrere, ligesom få andre produkter kan have helt hjemlige priser. Farmaceuterne anbefaler som udgangspunkt naturprodukter (urtemedicin, m.m.), som apoteket i Triacastela er vel forsynet med til f.eks. smerter, søvnproblemer, diarré og forstoppelse.

Hvis kunderne behøver stærkere medicin, bliver de henvist til lægen, understreger Pamela Diaz, der gerne tilbyder naturmedicin som alternativ til traditionel medicin.

Pamela Diaz har en otteårig uddannelse bag sig, mens den anden farmaceut, søsteren Rocio, har seks års uddannelse. De er - som de allerfleste kolleger i Spanien - ”godt kørende” på engelsk. Det er betryggende for ikke-spansktalende kunder. Farmaceuterne fortæller, at flere produkter, bl.a. knæbind og varmende salver, samt ”kuldespray” (dæmper blodtilførslen), er nødvendige i sortimentet, fordi pilgrimene ofte ikke er forberedt, trænet nok på den krævende, lange vandring.

Især i Triacastela ser man pilgrimme, som kan have gået fire-fem timer ned ad den stejle rute fra O Cebreiro, som kan være meget belastende for knæ og skinneben, og det kan føre til den smertefulde tendinitis (betændelse i senefæste og sener).

Smertestillende medicin

Apropos smerte og pilgrimmenes forbrug af smertestillende medicin, som blev problematiseret i danske aviser i fjor sommer, bekræfter farmaceuterne, at der sælges smertestillende medicin, og de har en fornemmelse af, at der er et vist forbrug. Dog kan de ikke bekræfte, at pilgrimme generelt tager meget og hele ruten. Der er ikke nogen sammenfattet information om emnet tilgængelig.

De anbefaler, at man kun bruger smertemedicin få dage ad gangen og bestemt ikke hele ruten.

Sædvanligvis anses vabler for at være det store problem for caminogængere, men lige på dette stykke af ruten (Den franske) synes knæ- og tendinitisproblemer at være nok så fremherskende. Til behandling af vabler er en del pilgrimme vant til den dyre danske Compeed, men af hensyn til bl.a. franskmænd, der foretrækker andet, er der også Farmalastic på hylden.

Selv om man anser sig selv for at være i god grundform og dyrker meget motion, sport og gymnastik, er det ikke nødvendigvis tilstrækkeligt til at gennemføre en lang vandring uden problemer. Lange vandreture med rygsæk/oppakning derhjemme før pilgrimsvandringen er en god forberedelse, en træning, som i mange tilfælde ikke synes at være gennemført i tilstrækkeligt omfang. Farmaceuterne ser også pilgrimme med solskader; for solen er hård på disse kanter, og man er ofte ude i den i mange timer. Tit opdager man hverken dette problem eller problemer med vabler, før skaden ER sket. Også solbriller er blandt de effekter, pilgrimme kan få behov for, opdager apotekerne. Til forskel fra det generelle ”apotekerbillede” (med et apotek på ”hvert andet” gadehjørne), har pilgrimene sidst set et apotek for 31 kilometer siden, i Vega de Valcarce, når de når Triacastela. De næste apoteker ligger i Samos (hvis man vælger denne vej) og Sarria.

International pilgrimsvandring Hamborg-Viborg-Trondheim 2013

En storstilet pilgrimsvandring udgik fra Hamborg i maj og endte i Trondheim tre måneder senere, i slutningen af juli. Flere har efterfølgende bidraget med beskrivelser af vandringen og projektet: Marren Bock Grønlykke, Grethe Dyrby, Peter Grarup og Anette Foged Schultz

af Anette Foged Schultz

*Hvor langt vil du gå? Hvor meget kan du bære?
Hvad er helligt for dig?*

Det er spørgsmål, der stilles dig under en længere pilgrimsvandring mod et helligsted.

Vandringen spørger om mål og retning i dit liv.

Hvad får dig til at vælge de veje, du går?

Vil du fortsætte i samme retning?

Hvad er dit kald?

Hvem er dine meste betydningsfulde medvandrere i livet?

Hvilke fodaftryk vil du gerne sætte efter dig?

Under vandringen går vi til grænsen for at finde ind til centrum.

Vi går over grænser for at møde den anden.

Vi går i håbet om at opdage nye horisonter.

Vi går mod nord.

Sådan lød temaet for den tre måneder lange vandring fra Hamborg over Viborg til Trondheim, som gik igennem Danmark mellem den 16. maj og den 15. juni i år.

Vandringen udgik fra Tyske Kirkedages store afslutningsgudstjeneste med 130.000 deltagere. Under gudstjenestens afslutning blev pilgrimene kaldt op på scenen og vores lange vandring blev indledt og velsignet.

IBlandt os var Christel Willers, som skulle vandre hele vejen fra Hamborg over Viborg til Trondheim. I skrivende stund ved jeg, at hun er nået til Ålborg og således godt på vej mod sit mål.

Efter planen skulle pilgrimene nå frem til Trondheim den 28. juli, hvor man skulle deltage i Olavsfestdagene og vågenatten i Nidarosdomen den 29. juli.

Ideen til vandringen opstod på et pilgrimsseminar i Trondheim for et par år siden. Min tyske kollega Bernd Lohse, der er pilgrimspræst ved Sct. Jacobi kirke i Hamborg og min norske kollega Hans-Jacob Dahl, der er leder af det nationale pilgrimscenter på Dovre Fjell og jeg - på det tidspunkt pilgrimspræst i Viborg stift - besluttede at arrangere denne meget lange vandring i 2013.

Undervejs har der været mange ting, som vanskeliggjorde virkeliggørelsen af vandringen. Først og fremmest dét, at jeg forlod stillingen som pilgrimspræst i Viborg Stift i august 2012. Jeg havde forestillet mig, at jeg som pilgrimspræst i Viborg Stift skulle vandre med de fire uger gennem Danmark. Men da jeg med min ansættelse som studentpræst på VIA University College i Hor-

sens i august 2012 ikke længere havde pilgrimsvandringen som mit primære arbejde, blev det en urealistisk tanke, at jeg selv skulle gå med hele vejen. I stedet fik vi samlet nogle af de væsentligste pilgrimskræfter i Danmark om opgaven. Foreningen Danske Santiagopilgrimme, Pilgrim Nordjylland og min kollega fra Sønderborg, Peter Grønlykke og hans kone Maren Bock Grønlykke.

Jeg vil gerne hér benytte lejligheden til at sige hjerteligt tak til jer, der påtog jer et ansvar for at lede vandringen igennem Danmark. Også stor tak til Peter Glunz, Danske Santiagopilgrimmes sekretariat, der har stået for alt det praktiske i forbindelse med økonomi og tilmelding til vandringen. Det har været noget af et stort puslespil at samle, og hver eneste brik har betydning for helheden. Hver eneste af jer har været af helt afgørende betydning for at det lykkedes os sammen, at føre vandringen igennem Danmark. Det er jeg meget taknemmelig for! Tak for et fint og respektfuldt samarbejde!

Peter og Maren påtog sig at lede vandringen fra Bov til Jelling. Grethe Dyrby og Mogens Kastbjerg Nielsen fra Danske Santiagopilgrimme påtog sig at lede vandringen fra Jelling til Ålborg, Tommy Jensen og Peter Grarup fra Pilgrim Nordjylland skulle tage over den 8. juni i Ålborg for at føre pilgrimmene til Frederikshavn hvorfra de skulle sejle med Stenaline (gratis overfart til pilgrimmene) til Oslo den 15. juli. Efter en lang vandring op igennem Norge kom de til Trondheim den 28. juli for at deltage i gudstjenesten og vågenatten i Nidarosdomen på Olavsdag – den 29. juli.

I det efterfølgende beskriver andre deltagere den lange vandring igennem Danmark, som biskop i Viborg stift Karsten Nissen - under markeringen af pilgrimmenes ankomst

til Viborg ved en festgudstjeneste i Viborg Domkirke og efterfølgende pilgrimsbuffet i bispegården den 2. juni – beskrev vandringen, som ”en banebrydende vandring. Vandringen markerer vejen igennem Danmark, som dén betydningsfulde vej den ér, idet den forbinder pilgrimsmålene i syd med pilgrimsmål i nord. Man kan sige, at vi med vandringen har fået ”hul igennem” i Danmark, og vi håber, at mange vil følge i denne vandrings spor – fra Bov over Jelling og Viborg til Aalborg og Frederikshavn – mod Trondheim i nord.”

Pilgrimsvandringen som ”pilgrimsmutter” oplevede den

af Maren Bock Grønlykke

Første etape i Danmark fra Bov til Jelling blev indledt med de tyske pilgrimmes festligt syngende indtog i Bov Kirke, hvor vi fik overdraget nadverkande, nadverbægre, vandrestave og flag af pilgrimspræsten fra Skt. Jacobi i Hamborg, Bernd Lohse. En enkelt af de tyske pilgrimme, Christel, fortsatte og skulle vandre hele vejen fra Hamborg til Trondheim. Sidsel fra Oslo ville vandre med hele vejen igennem Danmark, men nåede ikke langt på grund af en grim vabel under hælen. Men foreløbig var syv pilgrimme på vej mod Jelling.

Første overnatningssted i Danmark var herberget Lindely, der var koldt og klamt efter et skybrud, men to gasvarmere fik varmet os nogenlunde op. Aftensmad og aftenandagt blev delt med en hollandsk vandrer, Mieke på 70 år, der var alene undervejs med fuld oppakning inkl. telt!

Næste station var herberget Bruhns gård, hvor et særdeles generøst og muntert værtspar stillede både fryserplads og den private have til

vores rådighed. Af hensyn til gruppens vegetar, blev der lavet vegetarmad hver dag – en helt ny udfordring for pilgrimsmutter. Aftenens menu: chili sin carne med polenta og grøn salat med mynte og agurk. Til dessert ispinde fra Hjemis-bilen, der heldigvis kom lige forbi om eftermiddagen. Kai Hartmeyer og hans hustru fra TV Midtvest sluttede sig til os og fulgte gruppen til Immervad.

Hald sø

Hærulfstenen og Skarhøj med bautastenen, der vender sig, når den kan lugte brød, samt den fine gamle stenbro er i sig selv grund nok til at opsøge Immervad. Aftenandagten tog udgangspunkt i en lille scene fra Lessings skuespil "Nathan den vise", og gav anledning til en lang og god samtale om forholdet mellem Abrahams-religionerne.

Pinsedag blev indledt med vandring til Vedsted Kirke, hvor den lille pilgrimsflok fyldte godt op i en ellers temmelig tom kirke. Herberget Tørninggård var ren luksus: gulvvarme og dejlig varmt vand i haner og brusere og et køkken, hvor intet manglede.

Friluftsgudstjenesten ved Slivso med flere hundrede deltagere og et stort kor blev pinsens højdepunkt. Vi mødte Mieke, vores hollandske bekendt, blev modtaget med den gamle keltiske udsendelsessalme, som vi alle havde lært og med nattergalesang. Tørning Mølle og omgivelserne med skov, mælkebøttegule enge og frodige bakker er ren Morten Korch.

Her holdt vi hviledag og vandrede i mindre grupper ud i landskabet. To aftenandagter – en musikandagt i den keltiske tradition og en refleksion over en Kierkegårdstekst førte os vidt omkring i kristendommens mangfoldige udtryksformer.

Med den næste station kom også det dårlige vejr. På herberget Ellegård er kun sovesalen indendørs. Sovesalen, der er af fin standard, rummer 31 senge. Til gengæld er der kun en kogeplade i det udendørs køkken. Hvis gruppen havde været større, tør jeg nok antyde, at pilgrimsmutter ville få et alvorligt problem. Udendørs morgenmad under halvtaget i regn og blæst ved syv plusgrader blev indtaget med bogstavelig talt alt tøjet på.

Bedre blev det ikke, da det holdt op med at regne. Blæsten blev til sandstorm og Sidsel måtte opgive at vandre videre på en ødelagt fod. Heldigvis var næste mål herberget Kongeåen, hvor en rar og hyggelig Michael tog imod i det - uden sammenligning - smukkeste af herbergerne. Michael viste os rundt på stedet efter aftensmaden. Liljekonvallerne stod tæt og en udsigtspavillon gav det smukkeste blik over Kongeådalen.

På herberget Ølgård kunne værten ikke tilbyde os andet end to lidet charmerende gæsteværelser i kælderen i sin privatbolig. Han havde glemt, at vi skulle komme. De flinke tyske gæstearbejdere, som vi skulle dele køkken og sovesal/spisestue med, syntes dog, at vi bare skulle lægge madrasser ud på gulvet i salen. Her var lækkert og rent og et køkken, der gav mulighed for lidt flere udfoldelser.

Sidste store udfordring var turen til herberget Nørrelide i Jelling. For vandrerne var det en strækning på 28 km ovenpå en dag med op til 33 km. Her blev de sidste ressourcer

mobiliseret og pilgrimmene nåede frem i udmattet tilstand. Godt, at der var kaffe, kage og friske jordbær til dem. På hviledagen var indetemperaturen i herberget først på dagen nede på 12 plusgrader. Senere forbarmede værten sig og tændte for varmeblæseren. Grethe og Mogens, som skulle lede vandringen videre fra Jelling mod Viborg og Ålborg - og to nye pilgrimme stødte til os til aftensmaden og Anette kom og holdt en gudstjeneste i den skønne Jelling Kirke. Nadversæt, flag, vandrestave og den gyldne bog, som vi havde skrevet i på skift, blev overdraget til Grethe og Mogens. Efter ni intense dage sammen, var det lidt svært at tage afsked med Sidsel og Christel, der nu skulle fortsætte med nye venner.

Jelling til Ålborg

af Grethe Dyrby

Ved Foreningen af Danske Santiagopilgrimmes generalforsamling fik jeg en gave. Sådan oplevede jeg det ganske vist ikke i første omgang, først undervejs og hér bagefter opdagede jeg, at det ikke bare var en opgave, der skulle løses ved fælles hjælp, men virkelig en personlig gave, jeg havde fået. Opgaven var, at jeg skulle lede gruppen af pilgrimme, fra Jelling til Ålborg, og på den måde bidrage til, at den lange vandring mellem Hamborg over Viborg til Trondheim kunne virkeliggøres. Det var spændende og også lidt skræmmende!

TAK for opgaven, Anette - og tak for tilliden!

Opgaven bestod jo ikke bare i at finde vej, hvilket ikke er så svært på Hærvejen - denne skønne, gamle middelaldervej, der rummer så meget historie og så smukke landskaber. Hærvejen er skiltet med det lille blå skilt med

en hvid mand i midten, et skilt vi ofte blev meget glade for at se!

Pilgrimmene, der skulle vandre mod nord - over grænser - vidste, at den gamle fortidsvej, der forbinder Norden med resten af Europas pilgrimsveje, skulle have gode overnatningssteder, så det var heller ikke svært. Der ligger nu de skønneste herberger langs Hærvejen (takket være Andreas Blinkenberg og mange andre hærvejs-engagerede folk) med sengepladser, bad og køkkenfaciliteter.

Skovsti mod Dollerup kirke

Så var der "kun" den åndelige føde tilbage i planlægningen af uge 22. Dette sidste hjalp Anette med, og hvor var det skønt, at så mange præster ville tage imod os undervejs. Gode ord fik vi med os på vejen i Jelling, og ikke mindst af Arne i Nørre Snede, og Birgitte Thun i Søndermarks kirken.

Pilgrimsvandring

Fred og stilhed fik vi også i de åbne kirker, Øster Nykirke og Dollerup, og i Thorning kirke fortalte menighedsrådsmedlem Ellen Andersen om sognet og kirken. I Kragelund kom Anette og holdt andagt.

Thorning kirke

I Kollemorten måtte Sidsel fra Norge køres til læge med sine store vabler, og desværre var der ingen anden udvej end at opgive den videre vandring og rejse hjem til Norge og lade fødderne få fred. Sidsel blev dog frisk igen senere og har kunnet gå med fra Oslo mod Trondheim.

Hvordan er det så at gå derude på Hærvejen?

En kæmpe oplevelse for os alle, tror jeg. Man kommer tæt på hinanden på en pilgrimsvandring - 24 timer i døgnet - Christel fra Hamborg havde allerede vandret i fire uger med mange forskellige mennesker.

Utroligt at det kan lade sig gøre. Med dyb respekt for hinandens forskellighed og vilje til at vandre den vej, Herren har vist os.

Med de syv pilgrimsord i tankerne, og med dagens faste rytme, med stilheden der giver plads til tanker, fri for støj i en ellers travl hverdag, plads til smil og latter, begejstring over vores smukke land, hvor naturen udfol-

der sig for øjnene af os, oveni købet hver dag i solskin. Ja, så kan man kun være taknemlig over livet, vi har fået, og det fællesskab vi har sammen lige nu.

I Viborg skulle Ruth og Else forlade os og nye deltagere indlede vandringen, men sammen skulle vi først til højmesse i Viborg Domkirke ved biskop Karsten Nissen, med efterfølgende pilgrimsbuffet i bispegården - en begivenhed vi havde set frem til.

Vi pilgrimme blev ført ind i kirken sammen med biskoppen og vores pilgrimspræst Anette Foged Schultz - samt to dåbsbørn.

Det er med en klump i halsen for de fleste af os, for mig er det næsten den samme følelse, jeg havde, da jeg første gang gik ind i katedralen i Santiago de Compostela. Anette taler til os om den lange vandring, vi er en del af, og den vandring vi alle er på i vores liv.

Det er en stor oplevelse at være med. Senere fortalte Karsten Nissen om de mange malede billeder af Joakim Skovgård fra både det gamle og nye testamente.

Viborg domkirke

Pilgrimsvandring

Frokosten er i sig selv også en oplevelse for en pilgrim - som at komme ind fra stalden til den fine stue i Viborgs smukke gamle bispegård.

Til stede er også repræsentanter fra menighedsråd langs Hærvejen og flere, som på en eller anden måde har med denne vandring at gøre.

Hér fik vi også en forrygende fortælling om Viborgs historie af biskoppen, ikke én føler trang til at blunde, dertil er det alt for spændende. Viborg er i sandhed noget specielt.

Nord for Viborg er der ingen afmærkede stier eller veje - endnu. Vi går efter kort og overnattede på Bed and Breakfast-steder, sognehuse, camping-hytter og privat. Aldrig har jeg på så kort tid mødt så mange mennesker, der bare ville gøre så meget godt for os, som i den uge.

Første overnatning på Viborg Idrætshøjskole, hvor vi kun mødte venlighed fra både elever og lærere.

I Skringstrup skole B&B, blev vi beværtet så godt og sov i skønne senge. Også pilgrimme har indimellem brug for lidt privatliv, og her fik vi hver vores værelse - sikke en luksus!

Bagagen, ja det var også ren luksus. En lukket trailer lånt af spejderne i Ålestrup stod klar hver morgen. Vi pakkede den og låste, venlige Jes kørte den til næste overnatningssted, når det passede ham. Det var skönt, at se den stå der og vente på os hver dag.

Alt i alt var hele ugen flot tilrettelagt af Torsten Junge og Steen Værge, som oprindeligt skulle have ledet vandringen fra Viborg til Ålborg, men som måtte melde fra på grund af sygdom.

De to første dage har vi en mor og hendes 16-årige søn med på dagens vandring, meget givende for alle parter.

På Testrupgård dumper vi ned i noget, der kan ligne drømmeland, en vidunderlig have og stuehus og de kæreste mennesker - Erna og Erik. Det er også et historisk sted, vi hér er havnet. Lige ved gården er der fundet rester af et kloster fra 1400-tallet.

Testrupgård + Testrup kirke

Og ved kirken har der på samme tid ligget et hospital. Hér har konger, tiggere og pilgrimme vandret til Testrup i hundreder af år. Vi kan næsten høre deres skridt i kirken. Her er der også morgenandagt med både præst og degn, og en stor del af landsbyens borgere. Vi har svært ved at få taget afsked denne morgen, solen skinner flaget er hejst, og mange vil vi gerne snakke med. Til sidst vinkes der dog farvel til gode venner.

I Års har vi den glæde at blive modtaget af Ester, flere fra kirken og menighedsrådet, ja, tænk jer, med både kaffe og kage.

Det er noget af en balancegang, når så mange mennesker vil gøre det så godt for os - og samtidig må vi jo vedkende os, at vi også er trætte. Så ikke alle gik med på kunstrundturen i Aars med Per Kirkebys mange skulpturer. En hyggelig aften tilbragte vi i sognegården i godt selskab med Ester og Marianne + flere fra menighedsrådet. Næste morgen er der andagt i Aars kirke, mange er ligesom i Testrup mødt op til denne pilgrimsandagt. Kirkerummet fyldtes med sang, ikke mindre end to sangere og organisten ved klaveret forgylde denne morgen og præsten sendte os videre mod nord. Flere fra menigheden fulgte os godt på vej.

Skal Hærvejen/pilgrimsvejen mon gå her? Ingen ved det, men der arbejdes på det. Vi kan kun sige, at vi gik gennem de smukkeste landskaber, her i begyndelsen af juni, de gule smørblomster overalt - især i Simsted Ådal må vi igen og igen stoppe op, nyde og beundre. Syrenerne og guldregnen kappes om vores opmærksomhed. Sagde nogen ud-kantsdanmark? Vi føler, at vi besøgte de mest engagerede landsbyer i miles omkreds.

Vi går nu mod Veggerby, her skal Mogens og jeg tage afsked med gruppen, det er ikke nemt. Igen skal der overnattes et dejligt sted, hos Vita, et B&B-sted, indrettet i en stor, gammel skole med en pragtfuld have.

Vi står der i haven i sol og skygge, igen kom der en klump i halsen, vi ville helst gå med hele vejen til Nidaros, men der er andre ting der kalder på os. Sammen giver vi et kærligt tilbageblik på ugen, der er gået, hvad fik vi med og hvad vi har at sige tak for. Kristel,

Susan, Lene, Anette, Steiner og Steen Erik skal nu selv gå til Svenstrup næste dag, hvor Peter Grarup vil møde dem.

Staven, som har fulgt os hele vejen, overrækkes til gruppen, der skal fortsætte vandringeren, sammen med kanden og bægeret, det skal alt sammen med til Nidaros, hvor det skal overrækkes i Nidarosdomen ved gudstjenesten den 29. juli. Vi synger vores kendte og for os meget betydningsfulde: Må din vej gå dig i møde - selvfølgelig også med det tyske og engelske vers. Selvom det tyske var på en anden melodi, lærte vi det undervejs.

Vi følger stadig pilgrimsgruppen i vore tanker hver dag.

Pilgrimsvandringen som pilgrimspræst og -chauffør oplevede den

af Peter Grarup

Etape Aalborg – Frederikshavn den 10.-15. juni 2013. Midt på eftermiddagen lørdag den 8. juni kom fem vandrere til Aalborg. Vejret var godt, og humøret var højt, selv om der spøjende blev talt en del om, at de var "som får uden hyrde".

Sagen var, at etapelederne, Steen Værgø og Torsten Junge, havde fået forfald på grund af sygdom. Beredvilligt var Grethe og Mogens, som havde ledet etappen Jelling – Viborg, sprunget til og var gået videre fra Viborg mod nord indtil torsdag. Så kaldte andre forpligtelser, og gruppen måtte gå videre alene – så alene, som man nu er, når man er fem. Det var helt tydeligt gået fint. Der var garvede stifindere med. Kortmaterialet havde været i orden, og gruppen havde udviklet et muntert sammenhold. Blot savnede de Grethe og Mogens! (Det siger noget tankevækkende om, hvilke muligheder, der ligger i ruten, når

Pilgrimsvandring

den bliver afmærket og forsynet med nødvendige skriftlige vejledninger m.h.t. overnatning, indkøb, mm.).

I Aalborg var målet Vor Frue Kirke, hvor Gunhild og Peter stod klar med andagt, kaffe, aftensmad og indkvartering i kirkens sognegård. Søndag deltog pilgrimmene i menighedens gudstjeneste og menighedsrådet var vært ved en fin frokost. Resten af dagen gik med stille sysler og vandring i byen, inden aftensmaden, som blev indtaget på Præstemarken.

Mandag morgen var gruppen udvidet med Karin fra Sverige, Hanna og Ernst, Lone og Tommy og Jan, alle fra Aalborg og omegn, samt Renate og Poul Erik, der ville gå med til Hammer Kirke.

Efter morgenandagten ved Frue Kirkes lille meditationsalter, begav alle sig nord på over Limfjorden til Lindholm Høje, hvor vandringslederen, Tommy, hjemmevant viste rundt på sin arbejdsplads, vikingemuseet. Med på denne del af dagsetapen var en fotograf fra TV-Nord samt en journalistelev fra Kristeligt Dagblad. Hendes sko egnede sig ikke til vandring. Men hun skrev pænt om os i avisen.

Fra Lindholms vikinger gik turen til Hammer Kirke, der ligger smukt som næsten ingen anden sognekirke i Danmark, midt i skoven. Her holdtes aftenandagt og vandrerne fortsatte til sognegården i Grindsted, hvor der var dækket op til velkomstkaffe og fodbad – troede vi.

Sådan så det nemlig ud, da Gunhild og Peter (hhv. madmor og følgebil/pilgrimspræst) forlod stedet et par timer før. I mellemtiden havde en flok Y's Men indfundet sig. Den

skulle have middag og generalforsamling og undrede sig noget over kaffekanderne og vandbaljerne. Den lokale ansvarlige havde glemt det ene eller det andet med det uundgåelige resultat: "dobbelt-booking". Heldigvis er huset så stort at pilgrimmene kunne fortrække under jorden og endda have gode men knap så festlige rammer til deres aftensmad "delande", aftensang og indslumring.

Tirsdag morgen var vi alene i den smukke sognegård, så vi kunne holde andagt over jorden i den smukke sal, som også er indviet til kirke. Og så gik det mod nordøst over Kjellingbo og Glinvad Hede til Hjallerup.

Ved kirken ventede sognepræst Inge Thomsen for at byde velkommen og stemple pasene og desuden lyse velsignelsen over pilgrimmene efter middagsandagten. Hjallerup kirke er efter en meget vellykket restaurering en forunderlig oplevelse af lys at komme ind i. Hele korets bagvæg er et stort glasmaleri i vidunderlige farver.

Fra Hjallerup lå kursen støt øst forbi "Gammelkirke" ved Hundslund, en kirketomt fra middelalderen, mod Dronninglund slot og kirke. Der var desværre ikke tid til fordybelse i dette spændende gamle kirkerum, men aftenandagt efter liturgien i det internationale teksthefte blev det til, og så afgang til endnu en gæstfri sognegård inde i byen.

Onsdag blev "dagen helt uden kirker". Morgenandagten holdt vi omkring spisebordet, hvilket jo ikke er en ukendt model i den kristne tradition. Middagsandagten blev holdt på en vidunderlig plet midt i den afvekslende natur, som Jyske Ås er så rig på.

Følgebilen kom til stedet en halv times tid før vandrerne, som under Ernsts ledelse indtraf præcis fire minutter før beregnet! I den halve time havde "Deres udsendte" nået at kigge på en rød glente, flere musvåger og andre spændende fugle samt have en længere ordløs konversation med et rådyr, som mente, at det var hendes græs lige der.

Middagsandagten holdtes rundt om pilgrimskorset, som Lone havde fremstillet til formålet.

Så gik det nord på gennem Vesterskov og Allerup Bakker til Pajhede Skov, hvor vi skulle overnatte i en hytte, d.v.s. et gammelt bondehus, Lunken – et sted meget langt ude på landet. Bestanden af fasaner og andet vildt var imponerende. Det samme var de blomstrende rapsmarker, lysende hegn med hvidtjørn, gyvelskrænterne og alt det andet, som Herren har skabt specielt til os danskere.

Torsdag bestod opgaven i at komme fra Lunken til Sæby, ved Kattegats kyst. En kort aftenandagt i den smukke Marie-Kirke med de sjældne kalkmalerier, gav et lille pusterum før indtoget i "Marie-huset", som sognegården meget naturligt hedder. Her havde den flinke kirketjener ikke bare ryddet brusebadet i kælderen, men også lagt bløde håndklæder frem. Nu skulle der forkæles! Og det blev der så. Det viste sig, at Gunhilds hjemlige "Diner transportable" havde været så tilpas skånsom overfor husholdningspungen at der var råd til at gå ned på havnen til Jensens

Fiskerestaurant og nyde et herligt og overdådigt måltid - fisk i alle afskygninger.

Fredag indledtes med en rigtig tidebøns-andagt i passende rammer i korstolene i Marie-Kirke. I løbet af morgenen havde Anders Laugesen (DR) samt Bodil, Lillian og Kirsten sluttet sig til os for at gå med mod nord ad Frederikshavn til. Anders var behængt med radiogrej, for han ville lave optagelser til en udsendelse i sin udmærkede række "Mennesker og tro".

Egentlig er det ikke særlig svært at finde fra Sæby til Frederikshavn. Det er bare at gå med højre fod i vandskorpen. Og det gjorde pilgrimmene da også et stykke tid. Men så drejede Ernst mod vest og det gik op ad, indtil pilgrimmene, lettere forpustede, men passende imponerede over udsigten nåede Øksnebjerg omkring middagstid. Herfra gik det mest nedad via Bangsbo til Abildgaard Kirke. Også her blev vi vel modtaget. Kirken er Hannas og Ernsts hjemme-kirke (Ernst er menighedsrådsformand), vi andre følte os også virkelig hjemme.

Abildgaard Kirke er et stort, moderne kompleks. Foruden kirke er der sognesal og mange lokaler under samme tag. Kirkerummet er stort, men bag alteret er en "lille kirke", som egner sig fortrinligt til pilgrimme. Her holdt vi nadvergudstjeneste.

Endelig!

Vores gode svenske veninde, Karin, havde spurgt: "Peter, när får vi fira messa?". I Sverige er der tradition for nadver hver dag på en pilgrimsvandring. Nu satte vi et værdigt punktum for vore liturgiske udfoldelser med en pilgrimsmesse bygget over salme 23. (Se den samt anden liturgi på:

www.pilgrim-nordjylland.dk).

Så var der festmiddag (én til) fra Emilievejens slagter (lokale véd, at det er kvalitet!) inden aftenstunden og sengetid.

Lørdag blev fejret med friske rundstykker, kaffe og al den afsked, som en uge af denne slags kræver. Der blev overleveret stav, nadversæt og hilsener til Trondheim fra Hamborg, udvekslet adresser og lavet aftaler – vi er et par stykker, der vil til (pilgrimskirken) Sct. Jacobi kirke i Hamborg!

Morgenandagten i ”den lille kirke” var centreret om Esajas’ velsignelse (55,10-12): ”Så siger Herren: I glæde skal I drage ud, og i fred skal I føres af sted. Bjerger og høje bryder ud i jubel foran jer, alle markens træer klapper i hænderne.”

”So spricht der HERR --- ihr werdet mit Freuden ausziehen und in Frieden geleitet werden; die Berge und Hügel sollen vor euch in Jubel ausbrechen und alle Bäume des Feldes in die Hände klatschen.”

Så var det blevet tid til opbrud. Christel, Steiner og Steen Erik skulle følges til Oslo-færgen, og Karin skulle med færgen til Göteborg. Vi andre skulle rydde op og pakke sammen og sige tak til hinanden for nogle gode dage i fællesskab. Opgaven var løst: Den internationale vandring var kommet vel fra Aalborg til Frederikshavn, det vil sige fra Hamborg til Frederikshavn. Vi følte vist alle, at dette her er der perspektiver i.

FRED OG ALT GODT!

Besøg på Øm kloster lørdag den 28. sept.

Øm kloster er ruiner og museum fra et af de mest betydningsfulde cistercienserklostre i Jylland fra 1172.

Mødested: Alken station (mellem Skanderborg og Ry) kl. 9.30. Der er togforbindelse fra Skanderborg, Ry og Silkeborg til Alken. **Parkeringsplads** lige ved siden af.

Herfra vandrer vi til Øm Kloster og efter besøget med rundvisning og frokostpause med egen medbragte mad, vil vi gå til Ry og tage toget tilbage til bilerne i Alken, eller hvor man nu er kommet fra.

Hele vandreturen vil være på ca. 23 km.

Tilmelding til Grethe Dyrby:

Grethedyrby@gmail.com

Carracedo de Compludo

af Henrik Friediger

Mange pilgrimme, der er vandret over bjergmassivet mellem Astorga og Molina-seca, har sikkert lagt mærke til Carracedo. Det er en lille samling huse med skiferstag, som man kan se mod syd, når man har passeret Thomas i Manjarín og igen kommet op over bakken, hvor man når det højeste punkt og har militærposten oppe til venstre. Så dukker den op, den lille landsby, der ligger helt alene i det store bjergmassiv med de små huse, der trykker sig mod hverandre.

Skiffertagene stråler i solskinnet (hvis man nu er heldig, at vandre i sol!) og landsbyen ligger så tilpas langt væk, at det med det blotte øje er umuligt at skelne det ene hus fra det andet. Tager man et foto og zoomer ind, kommer landsbyen til at forsvinde lidt i disen.

Carracedo

Engang havde jeg taget en kikkert med. Der fik jeg øje på en hvid varevogn, der kom og kørte igen. Der levede altså mennesker i byen. Og der var en vej, så man kunne komme til og fra. Noget, man ikke kan se oppe fra Caminoen. Det var altså ikke en isoleret hobbitlandsby, som jeg havde forestillet mig.

Carracedo ligger så langt væk fra Caminoen, at jeg ikke i min vildeste fantasi havde forestillet mig, at jeg nogensinde ville få den at se. Navnet på landsbyen, har jeg også først fået at vide langt senere. For mig har det været et dejligt, hemmeligt og mystisk sted, godt for fantasien, det er sådan nogle steder.

For et par år siden fik jeg lejlighed til et meget – alt for – kort besøg.

Sammen med Niels Henrik Lieberkind var jeg guide på en gruppevandring fra Astorga til Santiago. Det var anden dag. Vi havde overnattet i Rabanal og skulle nu vandre til El Acebo, hvor vi skulle overnatte.

En af vores deltagere kom ikke frem i rimelig tid til refugiet, selvom han var blevet set i bakkerne ikke langt fra dagens mål. Der var kun en god times tid til solnedgang, så vi måtte gøre noget for at finde ham.

Værten på refugiet, Gulliermo, var med på en eftersøgning. Hans første gæt var, at vores medvandrers havde forvildet sig ned ad bjergsiderne og var endt i Carracedo. Vi blev stoppet ind i hans bil og dernedad gik det ad hårnålesvingene.

Mange pilgrimme har sikkert set, at man kan dreje fra vejen til et sted, der hedder Compludo. Der skulle være en antik smedje, der bliver drevet af vandkraft. Et turistmål, som kun sjældent får besøg af pilgrimme – 5 km ned og 5 km op til vejen igen.

Det så jeg heller ikke denne gang, passerede blot forbi med Guillermo bag rattet mens han i lidt for høj fart susede hen ad den nyasfalterede, men smalle vej nede i dalen med Carracedo som mål. Det er vel en halv snes kilometer fra El Acebo.

Vi kom hen til landsbyen og vakte nogen opsigt. Det er ikke hver dag, der kommer fremmede i den isolerede landsby. Det folk i landsbyen var beskæftiget med var istandsættelse af husene, som for det hurtige blik stort set alle var i en tilstand, som en ejendomsmægler ville kalde 'håndværkertilbud'.

Byen er ikke beboet længere. Der er ingen bønder tilbage, ingen smed og ingen baker. Godt nok oplyses det i Wikipedia, at der i 2011 boede 10 mennesker i landsbyen – 6 mænd og 4 kvinder.

Der er sikkert tale om pensionister, for nu om dage er Carracedo blevet en fritidslandsby for folk, der er interesserede i fred og ro, det enkle liv – og ikke mindst restaurering af gamle huse.

Viceborgmesteren i Ponferrada har fx sit fritidshus i landsbyen. Onde tunger siger, at det er derfor vejen til Carracedo endelig er blevet asfalteret, en luksus de oprindelige indbyggere ikke oplevede.

Hvis man har lyst til at besøge byen må man have alt med. Der er ingen faciliteter til turister eller forvildede pilgrimme overhovedet.

Googler man Carracedo, kan man finde flere fotos af landsbyen. Der er også et link til en opskrift på et brød bagt af hvede og rugmel. Det ser lækkert ud, men det er nok tvivlsomt, om der bliver bagt lige netop den dag, man lægger sin vej forbi.

I bjergene, som Carracedo de Compludo ligger i, er der efter sigende gode vandreruter og også diverse vandfald at opleve.

Vores besøg blev meget kort. Jeg skyndte mig at tage nogle fotos, hvoraf nogle kan ses i forbindelse med denne lille artikel.

Men vi måtte videre på vores søgning efter den forsvundne pilgrim, som vi fandt senere. Han havde ikke bemærket refugiet i El Acebo og var vandret videre til Molinaseca, hvor vi hentede ham.

La Calzada Romana – den romerske vej

af Hans Peter Olsen

Jeg har haft den store glæde at gå på Caminoen tre gange. I 2011 gik jeg sammen med min kone fra Burgos til Santiago de Compostela. I 2012 igen sammen med min kone, hvor vi tog strækningen St-Jean-Pied-de-Port til Fisterra. Maj 2013 gik jeg sammen med 2 drenge. Vi startede i Ponferrada og gik til Santiago de Compostela.

Allerede på første tur konstaterede vi, at der på ”Den franske vej” findes nogle omveje, så man nødvendigvis ikke skal gå samme rute næste tur.

Sidste år valgte vi en romersk vej – en strækning på ca. 32 km.

Ca. 4 km efter Sahagún forlader man den vej, de fleste går. Via bro over vej A-231 ankommer man til landsbyen Calzada del Coto, og straks starter den romerske vej, der er en del af et større romersk vejanlæg, kaldet Via Trajana.

Fra Calzada er der 11 km til landsbyen Calzadilla de Los Hermanillos. På denne strækning er der ikke mulighed for indkøb – så det er vigtigt at have nogle flasker vand og lidt proviant med i rygsækken.

Enkelte steder på strækningen er den oprindelige romerske vej indhegnet. Spændende at gå langs en sådan indhegning og vide,

at man går parallelt med en et par tusind år gammel romersk vej. Der er opsat tavler med oplysninger om vejen.

I landsbyen Calzadilla de Los Hermanillos er der mulighed for overnatning på både privat og kommunalt albergue.

I byen findes forretningen ”Tienda Shop – Super-Market”, der betjenes af et særdeles venligt menneske – vel nok den mest fotograferede købmand på Den Franske Rute.

Igen er det vigtigt at købe vand og proviant til videre vandring. En dagstur, der for vores vedkommende blev på ca. 21 km. En strækning hvor der ikke er mulighed for at frekventere barer eller andre forretninger.

Pladsen foran landsbyens kirke er indrettet som et slags friluftsmuseum, der viser forskellige ting fra tiden med Romerne. Fx vises, hvordan den romerske vej er ”bygget

op”. Der er opstillet forskellige plancher, der fortæller om den romerske vej.

Den videre vandring foregår i et højtliggende landbrugsområde. Et område, hvor der findes kæmpe vandingskanaler, der er bygget i gevaldige betonelementer. Utroligt at se med hvilken kraft mange tusinde kubikmeter vand bliver skubbet mange kilometer rundt i området. Jeg gik ned i en tør-lagt kanal og størrelsen/dybden ses tydeligt på billedet.

På ruten kan man vælge at gå mod Reliegos, men vi fortsatte mod Mansilla de las Mulas.

Inden ankomst til denne by passerede vi Carcel De Leon – et enormt stort fængsel.

Vi gik turen på en meget varm dag – så herligt at ankomme til forfriskninger i Mansilla de las Mulas – og igen tilbage på den oprindelige rute.

Jeg kan varmt anbefale ruten – men husk vand og proviant.

Slaget ved Clavijo eller hvordan Jakob fik tilnavnet Maurerdræberen

Apostel, pilgrim og murerdræberen er de tre navne, der knyttes til 'vores Jakob', som har lagt navn til Camino de Santiago – Sankt Jakobs vej. Her er beretningen om, hvordan han fik sit dræbernavn.

af Henrik Tarp

Borgen Clavijo ligger omkring 25 km syd for Logroño. Majestætisk skuer den ud over dalen, der strækker sig ned mod Logroño og Ebrofloden. Her siger legenden, at kong Ramiro I i 844 havde et drabeligt slag mod emiren Abderraman II. Slaget stod fordi Ramiro, fortæller legenden, ikke ville give 100 skønjomfruer til emiren, som skattebetaling for at lade den nordlige del af Spa-

nien i fred for maurerne. Emirens hær var stor og mægtig, Ramiros hær var lille og dårligt udrustet. Den første dag gik dårligt for Ramiro og han måtte trække sig tilbage til højdederaget Clavijo. Den næste dag i det tidlige morgengry stormer Ramiro ned fra højen med resterne af sin hær. De bliver overhalet af en hvid ridder på en hvid hest med en hvid fane. Legendens fortæller

videre, at den hvide rytter gjorde det af med 70.000 murer og forsvandt lige så hurtigt han var kommet.

Udtrykket "Santiago y cierra España" (Santiago og luk Spanien) stammer også fra dette formodede slag. Og tilnavnet Matamoros (Maurerdræberen) også.

Så langt så godt. Men var der i virkeligheden et slag, eller er det hele tankespind. Kendte spanske historikere er uenige, men de fleste dog enige om et slag må have fundet sted, men ikke med Ramiro. Der er ikke meget nedskrevet, så lidt i hvert fald, at det er svært at fæste lid til. På det område hvor slaget skulle have fundet sted, er udgravet riddersporer, pilespidser og andet, der kan dateres tilbage til det pågældende århundrede.

Men kongen da – Ramiro. Jo han var konge fra 842 til 850, men forskellige kronikører lægger slaget til år 860 og ikke 844. Er det tilfældet må det være Ramiros søn Ordoño I. Der er at læse, at Ordoño førte krig mod rebeller i Baskerlandet, men en trussel dukkede op syd fra og han måtte trække sine tropper til byen Albeida (i dag Albelda tæt ved Clavijo), og her fandt slaget ved Albelda eller Clavijo sted, skriver kronikøren.

El Voto de Santiago

En professor i historie fra Madrid notere følgende: ...skønt Jakob ikke "deltog" i slaget ved Clavijo (hver gang der henvises til Jakobs deltagelse er det i en drøm. Min anmærkning) kan det uden tvivl hænge sammen med, anfører historikeren: at i Albelda, som ligger tæt på Clavijo, kæmpede Ordoño I af Asturien mod Musa ibn Musa, hærfører for maurerne ved Ebrofloden, i året 859. Stedet var af strategisk betydning

da det dominerede vejen mellem Soria og Logroño, og over Ebro videre til Pamplona. Fordi det var så strategisk vigtig en kommunikationsvej, blev slaget nedskrevet kort efter ved Alfonso III hof, han var søn af Ordoño I. Senere i det 12. årh. blev slaget sikkert af politiske årsager tillagt Ramiro I, for at kæde det sammen med og retfærdiggøre "El Voto de Santiago".

El Voto de Santiago var en afgift som blev pålagt alle bønder i Nordspanien at afstå til katedralen i Santiago som tak for at Ramiro vandt slaget ved Clavijo. Historikerne, som nævnt tidligere, mener dog ikke det var Ramiros slag, men det er sikkert og vist, at det var Ramiro I og hans hustru Urraca, der indførte El Voto de Santiago. På dansk tiende til kirken.

Man besidder ikke det originale dokument, men flere kopier. Det bedste, fra klosteret Corias i Asturien, bevares nu på Det Nationale Bibliotek i Madrid. Dokumentet består af 40 paragraffer og er underskrevet af mange af datidens højtstående personer. Dokumentet er altså sandt. Og tiende til katedralen blev betalt helt op til 1812, hvor det blev afskaffet af regeringen i Cádiz. Dokumentet trådte i kraft igen i 1936, men tiende blev aldrig betalt.

Konklusion må være, at slaget fandt sted, men det var ikke Ramiro I, men derimod hans søn der "førte sværdet". Legenden finder dog sit bedste ståsted hos Ramiro fordi han indfører El Voto de Santiago.

Men tilnavnet Jakob Maurerdræberen overlevede og vi ser ham i mange kirke i hele Spanien og ikke mindst på vores vej mod Santiago de Compostela.

Santiago Mataindios – apostlen som indianerdræber

På en rejse i det sydlige Sydamerika gik forfatteren på jagt efter Santiago i kirkerne. Håbet var at finde eksempler på apostlen Jakobs inkarnation som den helgen, der hjalp de spanske erobrere med at undertvinge de folkeslag, som beboede de nyopdagede territorier ude vestpå, som Santiago Mataindios, Santiago Indianerdræberen. Et håb, der i nogen grad forblev uopfyldt.

af Henrik Friediger

1492 er et betydningsfuldt årstal i verdenshistorien. Det var det år generobringen, la Reconquista, af den Iberiske halvø blev endelig fuldført efter næsten 800 års kampe mellem de arabiske, muslimske besættere, kaldet maurerne, og de kristne styrker. Den sidste muslimske bastion var kongeriget Granada, hvor den sidste muslimske hersker, Muley Babdili blev tvunget ud af sit slot, Alhambra, der stadig troner over byen.

1492 er også året, hvor Christoffer Columbus fandt land på den anden side af Atlanterhavet i en søgen efter søvejen til Indien, der jo måtte kunne findes på den måde, hvis teorien om, at Jorden er rund, stod til troende. Som bekendt var det ikke søvejen til Indien, der blev opdaget ved den lejlighed, men derimod to kontinenter, hvis indbyggere man i sin forvirring lige så godt kunne kalde 'indianere'.

I årene, der fulgte, gik man, især spanierne, i gang med at underlægge sig de nye territorier ude vestpå. Det gik alt andet end fredeligt for sig. De mennesker, der allerede beboede kontinenterne, var bestemt ikke indstillet på at overgive deres landområder til de indtrængende. En lang krig kunne begynde, erobringen, la Conquista - en proces, der stadig er i gang på forskellige niveauer, senest med forhindringen af den bolivianske, indianske, præsident Evo

Morales flyvemaskines uhindrede rejse over europæisk luftrum her i sommeren 2013.

Indianerne

Der var mange forskellige folkeslag i de nyopdagede lande, på mange forskellige kulturelle og teknologiske udviklingstrin – kendte er inkaerne, aztekerne, mayaerne, men der var mange flere også mere primitive folk og stammer. I et forsøg på at legitimere erobringen af det sydlige kontinent, som havde spaniernes hovedinteresse, da det var det rigeste, mest profitable land at erobre, blev de indfødte hjemme i Spanien beskrevet som vilde kannibaler, som det var en gudgiven opgave at vinde for civilisationen og kristendommen.

Her er nogle eksempler fra et didaktisk maleri, som kan ses på Madrids amerikanske museum, hvor indianerne bliver fremstillet i deres kannibalistiske grusomhed – undtagen når de modtager den kristne belæring af en missionær. Maleriet er fra Guatemala.

Santiago Mataindios

I kampen for at generobre den Iberiske halvø fra de muslimske besætttere spiller Sankt Jakob en betydelig rolle. I en af hans inkarnationer optræder han som Santiago Matamorro, den der med sit sværd fra sin hvide hest i skyerne hugger de muslimske krigere ned for fode. En myte, som er kendt og elsket i Spanien og som er afbilledet mange steder på Caminoen og ikke mindst i katedralen i Santiago, hvor han drabeligt kroner højaltret med hævet sværd. Apostlen og pilgrimmen Santiago i sin krigeriske skikkelse.

Med generobringen af den Iberiske halvø mistede Santiago Matamorro sin betydning – de resterende muslimer, maurerne (og jøder, nu man var i gang) blev enten tvangs-døbt eller smidt ud af landet, der bl.a. med inkquisitionens hjælp blev (gen)kristnet. Pilgrimsvejen til Santiago mistede også sin betydning og forfaldt stille og roligt i de kommende århundreder – indtil den blev vækket til live i slutningen af det 20. århundrede.

Men det betød ikke, at Santiago og den krigeriske kraft, der udgik fra ham, blev arbejdsløs. Nye erobrere forestod og de barske conquistadorer, der gik i gang med at underlægge 'Det Nye Spanien' den spanske krone, tog ham med over Atlanten.

Der er hundredvis af steder i Sydamerika, der er opkaldt efter Santiago. Det er slået så meget igennem, at de fleste mennesker, hvis de bliver spurgt om, hvad de forbinder med Santiago, vil nævne hovedstaden i Chile. Det er som om Sydamerika har overtaget Santiago fra hans spanske oprindelse og gjort ham til en integreret del af den amerikanske historie.

Hvad brugte conquistadorerne så Santiago til? Det har jeg prøvet at kigge ind i og må indrømme, at det er en noget kompliceret historie. Det er som om denne del af historien er overladt til sydamerikanske historiske forskere, der i artikler og bøger diskuterer, hvordan Santiago er blevet brugt og forstået af henholdsvis conquistadorerne og de undertvungne indianere.

Der går historier om, at Santiago på lignende måde som Santiago Matamoros er blevet set på sin hvide hest i skyerne med draget sværd under slag mellem conquista-

dorerne og de indianske styrker. Men det er usikkert, hvem, der har set denne Santiago Mataindios, Santiago Indianerdræberen, og hvem, der har bragt historierne om ham videre.

Problemet er, at Santiago som dræber er en typisk middelalderfigur. Det er ikke noget, man kan tro på som 'moderne' menneske. Det nærmer sig overtro, noget som mennesker i afmagt tyer til, når de rationelle forklaringer på tilværelsens tilskikkelser ikke er tilstrækkelige. Derfor er der heller ingen beretninger om, at de ledende spanske conquistadorer har brugt Santiago Mataindios i deres indberetninger tilbage til den spanske krone om deres erobringer.

På den anden side er der beretninger om, at de menige spanske soldater, har set Santiago Mataindios i deres slag mod indianerne. Man kan forestille sig, at de uuddannede og rå soldater har fundet trøst ved at have Santiago med sig i de voldsomme og blodige nedslagtninger af de indfødte. Både som en opildnende figur til at indgive mod og kampgejst og som et tegn på, at Gud ser med velvilje på blodsudgydelserne, der i de første år blev båret af en umættelig tørst efter guld.

Det fortælles at den berømteste conquistador af dem alle, Hernán Cortés, påkaldte sig såvel Santiago som Sankt Peter, når han indledte sine angreb med indianerne.

Soldaterne, der fulgte en anden conquistador, Nuño de Guzman, har givet vidnesbyrd om, at de har set Santiago i et slag ved Tetlán i det nuværende Mexico i 1530. De fortæller, at Santiago dræbte tusinder af indianere i slaget.

Der er også beretninger om, at indianerne har set Santiago Mataindios i skyerne på erobrernes side. Indianerne har set ham som en tordengud og et tegn på, at den Gud, conquistadorerne – og de efterfølgende gejstlige – kom med, var stærkere end deres egne guder. Og så kom han ikke alene i skyerne, men ridende på en hest, et dyr, som de ikke kendte før spanierne kom ridende på dem. Det har i sig selv været frygtindgydende, og har hævet de spanske krigere op over de forsvarende indianere, der måtte kæmpe fra jordhøjde.

På den måde har myterne om den sejrrie Guds repræsentation ved Santiago Mataindios været med til at legitimere den spanske kronens underlæggelse af de amerikanske territorier. Med en så overbevisende sejrsvilje og –evne, måtte de spanske erobrere have Gud på deres side.

I den efterfølgende tilegnelse af den kristne tro har indianerne gjort en række forestillinger, hvor missionærernes belæringer er smeltet sammen med deres egne erfaringer og forforståelser. De har så at sige taget Santiago til sig som en mægtig gud, der ofte forstås som gift med Jomfru Maria. Han er på den måde blevet tilegnet som en beskytter af indianerne selv. I og med, at de har overtaget (en form for) kristendom, har de søgt beskyttelse hos den stærkeste.

Santiago i Chile

Da jeg nu var i Chile på ferie, søgte jeg naturligvis efter vidnesbyrd om disse forståelser. Desværre kun med en smule held.

På øen Chiloe, der er kendt for sine mange trækirker, der er optaget på UNESCO's verdenskulturarv, er der kun få spor af Santiago.

Den farvestrålende trædomkirke i øens hovedby, **Castro**, er viet til Santiago. Men her spiller han kun en ydmyg rolle. Mere populære helgener er Frans af Assisi og den helt moderne Padre Pio – begge symboler på fattigdom og ydmyghed. Santiago optræder kun i pilgrimsgevanter, en inkarnation, der ikke er i tråd med den drabelige historie, som er skitseret ovenfor.

I Chiles hovedstad **Santiago** er katedralen ligeledes viet til Santiago, men også her uden at spille en central rolle. Han står som en fjern statue i pilgrimsinkarnationen højt oppe på facaden. Inde i kirken har man kun givet ham et enkelt alter i nærheden af indgangsdøren. Også her med pilgrimsstaven.

Ved altret i katedralen fortælles det på et lille skilt, at han var en af Jesu 12 apostle og den første biskop i kirken i Jerusalem, at han døde i martyrium og at conquistadoren Pedro de Valdivia stillede sig under hans beskyttelse og gav byen hans navn ved grundlæggelsen den 12. februar 1541.

Selv står Valdivia og ser ned over byen højt hævet på det lille bjerg, Cerro Santa Lucia, der indgår som en udflugtsoase midt i Chiles hovedstad. Og naturligvis højt til hest på pladsen foran katedralen på Plaza de Armas.

Santiago Mataespanios

Det er som om Santiago Mataindios er fjernet fra kirkens helgenkatalog i den del af Sydamerika, som jeg har fortalt om her. Måske blev han for kontroversiel – selvom der ikke er mange indianere tilbage i Chile. Der går rygter om, at han i visse kredse af mestizer stadig dyrkes i sin mere blodtørstige inkarnation, men nu som deres beskytter og medkæmper – som Santiago Mataespanios, Santiago Spanierdræberen.

I denne form skulle han være mest populær i Peru og Bolivia. Måske skulle man tage over og lede efter ham dér?

Kilder

Jeg har læst rundt omkring på internettet og her bl.a. fundet en artikel af Javier Domínguez García: Santiago Mataindios: La continuación de un discurso medieval en la Nueva España, som jeg har brugt en del.

Codex Calixtinus - stjålet og genfundet

Oversat og bearbejdet fra THE HISTORY BLOG af Niels Henrik Lieberkind

Et eksemplar af Codex Calixtinus, som regnes for en af Spaniens største kulturelle skatte, har i mere end 800 år været opbevaret i katedralen i Santiago de Compostela. Men den 5. juli 2011 opdagede en af katedralens medarbejdere, at bogen var væk.

Efter en intern ransagning så man sig nødsaget til at kontakte politiet, som kunne konstatere flere mangler og skodesløshed i sikkerhedssystemerne. Det havde været muligt for en person at fjerne klenodiet, og det var muligvis sket flere dage før, at tyveriet var blevet opdaget. Man konstaterede også, at sikkerhedskameraerne ikke var indstillet, så de pegede direkte på Codex Calixtinus.

Teoretisk var det kun to arkivarer og katedralens domprovst, som havde adgang til rummet, hvor klenodiet blev opbevaret, men ingen af de tre kunne sige, om døren til rummet havde været låst, og låsen så ikke ud til at have været udsat for vold. Desuden konstateredes det, at manuskriptet end ikke var forsikret.

Stor skandale! De spanske nyhedsmedier tøvende ikke med at erklære det bortkomne klenodie for 'århundredets tyveri'. I begyndelsen havde myndighederne en mistanke om, at tyveriet kunne være bestillingsarbejde – hvilket er en ofte forekommen teori, når værdifuld kunst forsvinder – og man frygtede, at Codexen måske var smuglet ud af landet, allerede inden tyveriet var blevet opdaget. Virkeligheden viste sig at være en helt anden – og ganske jordnær.

Det følgende år – næsten på dato for forbrydelsen, nemlig den 4. juli – fandt politiet den stjalne Codex i en garage få kilometer fra Santiago. Pakket ind i en affaldspose, lå den gemt i en papkarton. Garagen tilhørte Manuel Fernández Castañeiras, en tidligere ansat i katedralen. Dagen før man fandt bogen, var han blevet arresteret sammen med sin

kone, deres søn og dennes veninde. Under afhøringen tilstod Castañeiras tyveriet. Han ville dog ikke fortælle, hvor bogen var gemt, men da sønnen blev afhørt, snakkede han over sig.

Den efterfølgende undersøgelse af det sjældne bogværk viste heldigvis, at det var i fin stand, på trods af det seneste års tvivlsomme opbevaringsforhold i garagen.

Ud over Codex Calixtinus fandt man flere andre bøger samt et sølvbæger og et sæt nøgler – alt tilhørende katedralen. Derudover 1,2 millioner euro i kontanter, som menes at stamme fra salg af andre stjålne ting fra katedralen. Man kan gysede ved tanken om hvordan Castañeiras snuskede næver i mere end et par årtier også kan have rapset kontanter og andre værdigenstande fra pilgrimme, som havde doneret dem til katedralen.

Nu havde det så vist sig, at det mystiske tyveri – som man først havde antaget være begået af den skumle underverden – i virkeligheden var foretaget af en af katedralens egne. Og årsagen var en af de mest klassiske: en utilfreds medarbejder.

Efter i 25 år at have arbejdet i katedralen som elektriker og altnuligmand, var Castañeiras i begyndelsen af 2011 blevet afskediget. Den officielle grund var, at biskoppen havde besluttet at standardisere ansættelsesforholdene, og Castañeiras havde aldrig været fastansat. Han havde altid arbejdet på kontrakt, og nu fik han at vide, at der ikke var mere arbejde til ham. Der svirrede dog også nogle rygter om en anden og uofficiel årsag. Rygterne antydede, at han var mistænkt for nogle småtyverier, og med omstruktureringen havde man fået en mulighed for at komme af med ham. Den lejlighed benyttede man.

Castañeiras blev meget bitter over afskedigelsen. Han følte sig uretfærdig behandlet af katedralen, og han oparbejdede stort nag

til domprovsten. På trods af bitterheden, blev han dog – sin vane tro – ved med at gå til messe i katedralen, lige til han blev arresteret.

Søndag den 8. juli 2012 kom Spaniens ministerpræsident, Mariano Rajoy, til Galicia for at overdrage Codex Calixtinus til katedralen ved en ceremoniel højtidelighed. Så vidt – så godt.

Men det var ikke uden kritik fra den socialistiske opposition, som mente, at han dermed uretfærdigt – tog æren for opklaringsarbejdet, som førte til, at den uerstattelige bog blev fundet. De mente, at det burde have været en repræsentant fra politiet.

Ak ja. Men det vigtigste var dog, at Codex Calixtinus kom tilbage i god stand.

Den er nu forsvarligt gemt i en bankboks, medens det er en kopi, som kan ses i katedralen.

Codex Calixtinus - nu i svensk udgave

af Niels Henrik Lieberkind

Codex Calixtinus er et middelalderværk fra 1100-tallet på fem bøger, som beskriver apostelen Jakobs liv. Den femte af bøgerne er en slags guidebog til Pilgrimsruten til Sankt Jakobs grav i Santiago de Compostela.

Mange bøger om Caminoen informerer også om Codex Calixtinus. F.eks. er der i Henrik Tarp's kendte bog 'Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela' en god beskrivelse af Codexen. Desuden er der meget at læse om den på nettet.

Værket er aldrig blevet oversat til dansk, så hvis man har villet læse det på andet end den originale latinske tekst, har man i oversættelse hidtil kun haft mulighed på spansk, galicisk og engelsk. Men femte bog, der som nævnt omhandler vejen til Santiago, er nu også oversat til svensk!

En god ting ved den svenske udgave er, at oversætteren, middelaldersekspert og -for-

midler, Michael Nordberg, i indledningen orienterer:

- lidt om den store forøgelse af pilgrimme til Sankt Jakobs Grav i perioden fra 1986 til 2003.

(– og forøgelsen er jo fortsat lige siden)

- ganske kort om Jakobs henrettelse, og hvordan hans legeme havnede på Den Iberiske Halvø

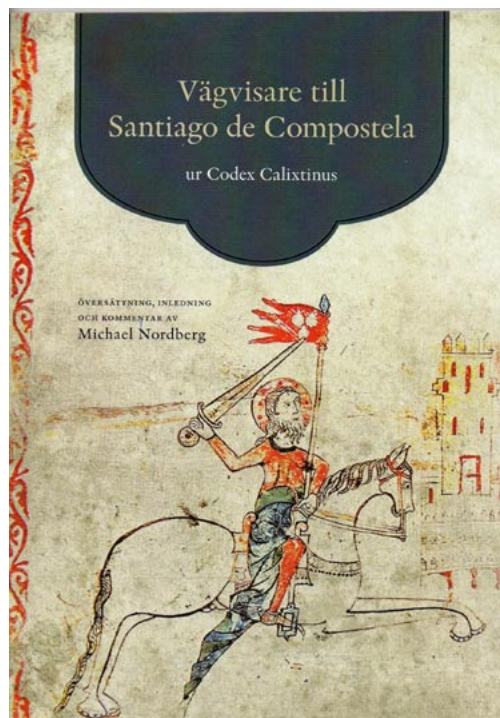
– samt fundet af graven, hvori også hans disciple, Theodorus og Athanasius, skulle ligge

- han nævner den første kirke, som siden erstattedes af den nuværende katedral, og hvordan pilgrimme i Middelalderen valfartede dertil i stort tal, indtil tilbagegangen begyndte i

1500-tallet og fortsatte drastisk til slutningen af 1700'erne – for så i de seneste år nærmest at eksplodere

dere

- det omtales, hvordan legenden om Jakob som maurerdræber vikledes ind i reconquistaen, da han deltog i slaget ved Clavijo

- ligeledes om pilgrimmenes påklædning, udstyr og om muslingeskallen, samt hvordan hospitser og overnatningsmuligheder etableredes, så pilgrimene havde mulighed for til sidst at erhverve sig et Compostela

- lidt om byen Santiago de Compostela og katedralens forandringer, om alteret og det store røgelseskar, Botafumeiroen

- til slut fortælles i oversætterens indledning, hvorfor bogsamlingen 'Liber Sancti Jacobi' også bliver kaldt for 'Codex Calixtinus'. Det er fordi et brev skrevet af pave Calixtus II skulle være årsagen til, at fem håndskrevne bøger blev samlet til et værk omkring 1140. Herefter nævnes, hvad de fem bøger hver især omhandler, og at femte bog mærkværdigvis i sin egen tekst kaldes for den fjerde. Den handler om vejen til Jakobs Grav og de steder, byer og folk med mere, som pilgrimmen vil møde på sin færd. Det er også grunden til, at femte bog populært kaldes for verdens første rejseguide. Den er sandsynligvis skrevet af munken Aymeric Picaud, der havde været kansler, netop hos pave Calixtus II, og det sandsynliggøres, hvorfor Picaud nok er forfatteren. Han var fransk fra Poitou, og det eneste sted i bogen, at et folk blev positivt omtalt, er netop franskmændene.

Det er også en god hjælp, at der mange steder efter et ord er en asterisk (*) som henviser til en uddybende forklaring bagest i bogen.

Selve den femte bogs tekst i svensk oversættelse fylder blot 61 sider i A5-format, så det er ikke noget digert værk, og det er let for en dansker at komme igennem. Flere af kapitlerne fylder kun en enkelt eller få sider.

Bogen har i alt 11 kapitler:

1: Om vejene til Sankt Jakob

2: Om etaperne på de apostolske veje

3: Navnene på byerne langs denne vej

4: De gode ophold i denne verden

5: Navnene på nogle af dem, som har bygget vejen til St. Jakob

6: Dårliche og gode vandløb på denne vej

7: Om landenes og folkenes egenskaber langs denne vej

8: Om de hellige kroppe man bør besøge på vejen og om St. Eutropius, lidelser

9: Om byen Santiagos og St. Jakobs Kirke

10: Om gaverne som gives ved St. Jakobs alter

11: Om værdig modtagelse af pilgrimme til St. Jakob

Det er interessant at se, at de nævnte daglige etaper er væsentlig længere, end hvad nutidens pilgrimme tilbagelægger, samt at det nævnes, at nogle af strækningerne gøres til hest.

Bogen koster i danske kr. 128,- leveret, og den kan købes over nettet på:

www.adlibris.com

Foreningen og Facebook

En nærmere forklaring på sammenhængen mellem "vores" forening og Facebooks gruppe Danske Santiagopilgrimme. af Erik Staffeldt

Sociale medier er blevet en større og større del af en mange menneskers kontaktflade og kommunikation indbyrdes. F.eks. er Facebook stormet frem - også blandt vores medlemmer, hvad enten man kan lide den amerikanske form eller ej.

Facebook har flere grupper med emnet pilgrimsvandring, men især én er meget besøgt, nemlig Danske Santiago Pilgrimme.

I Foreningen af Danske Santiagopilgrimme hører vi somme tider, at gruppen er en del af foreningens arbejde. Gruppen er dog ikke oprettet af foreningen, men vi samarbejder med glæde i gruppen.

Den kan sagtens ses som et supplement eller "fætter" til de øvrige pilgrimsrelaterede informationer, der er på vores hjemmeside **www.santiagopilgrimme.dk** >>>

The screenshot shows the Facebook interface for the group 'Danske Santiago Pilgrimme'. On the left is the navigation menu with options like 'Nyheder', 'Beskeder', 'Begivenheder', 'Billeder', 'Find venner', 'Appcenter', 'Noter', 'Spilstrøm', 'Musik', 'Links', 'Priik', and 'GRUPPER'. The main content area shows the group's cover photo, a search bar, and a post by 'Henriette Elmø' asking for recommendations for gear like a sleeping bag or tent. Below the post are several comments from other group members, including 'Svend Aage Jakobsen', 'Anette Schmidt', and 'Jeanette Wochner', all discussing gear for sale or purchase.

>>> og for visse som et alternativ. Der er jo tale om to ret forskellige medier. Facebook er nok lidt mere ”flygtig” men nem at håndtere og gå til for en del, mens foreningens hjemmeside rummer et forum, som er emneopdelt og har en vigtig søgefunktion øverst i højre hjørne.

Hér kan man skrive sit søgeord, f.eks. ”Camino Frances”, eller ”den franske”, eller...? og få alle kommentarer og oplysninger, gode råd og vejledninger fra de senere år.

Desuden rummer hjemmesiden en Pilgrims ABC med kortere, grundlæggende artikler om emner af relevans for især nye pilgrimme.

Til disse artikler er hentet inspiration fra både hjemmesidens forum og Facebook-gruppen, samt fra andre kilder.

Den oprindelige stifter af Facebookgruppen trak sig tilbage, og administrator er nu Bjarne Gantzel Pedersen.

Han godkender nye medlemmer af gruppen (nærmest en formssag), og der er over 1300.

Nok har foreningen et tilsvarende antal medlemmer, som dog betaler for at være med (desværre er der også et mindre antal, som vælger at træde ud).

Men over 1300 i en Facebookgruppe af denne karakter må være et pænt tal, og der er god aktivitet i gruppen. Som i andre grupper er der en del medlemmer med dalende aktivitet i selve gruppen.

Bjarne Gantzel Pedersen fortæller, at han vandrede Caminoen første gang i foråret

2008 og forud for den, fandt gruppen på Facebook. Han mødtes med gruppens stifter for at få nogle fif til turen - og senere blev han så administrator, da stifteren forlod Facebook.

Folk i gruppen har generelt opført sig pænt, fortæller Bjarne, - der var lige en enkelt gang at jeg havde godkendt en spammer fra udlandet - og så er der nogle stykker, som bruger gruppen til at reklamere for sig selv og deres foredrag, som man skal betale for at komme til (det synes jeg også er lige på kanten), men generelt har jeg indtryk af, at den fungerer godt som et forum, hvor medlemmerne kan udveksle informationer (her havde jeg selv rigtig meget glæde af jeres (Santiagopilgrimsforeningens) hjemmesides forum, da jeg skulle af sted første gang).

Jeg er selv medlem af en anden forening (OmstillingDanmark) og vi oplever, at folk er mere aktive på Facebook, end de er på vores egen hjemmeside.

Jeg synes Facebook er begrænset i form af at man kan ikke lave ”tråde”, fx. ”udstyr”, ”Camino del Norte”, etc., som medlemmer kan finde interessante, så derfor gentager de samme spørgsmål sig ofte. Det holder liv i gruppen (og de interesserede), men desværre så glemmes gode svar nogle gange, fordi vedkommende, der havde svaret, ikke gentager sit svar.

Webadressen på Facebookgruppen er:

<https://www.facebook.com/groups/5081074398/>

(skrives i en linje!)

Videre ad vejen over Sjælland

Den 5. maj 2013 afviklede vi den årlige vandring øst for Storebælt.

af Henrik Friediger

Den traditionelle 'årilige vandring' fortsatte i år, hvor vi slap sidste år: i Farum. Målet for dagens vandring var Ballerup og denne rute snor sig gennem dejlige landskaber med søer og skov. Læg dertil et solrigt forårsvejr, så står billedet klart.

Det var i år det dynamiske hold bag afmærkningen af vejene – stigruppen -, der havde lagt ruten – tak ikke mindst til Tone Kirkeby for dyb indsigt og gode kort over vejen.

Vi var omkring 30 deltagere og sluttede med en kort andagt ved præsten Julie Goldschmidt i Ballerup kirke, hvor der også var lejlighed til at beundre det smukke kalkmaleri med billedet af 'vores' kære apostel: Sankt Jakob. Ballerup kirke er en gammel Jakobskirke og bestemt i sig selv et besøg værd.

Næste år er det hensigten igen at starte hvor vi slap. Her har Bjarne Halgren fra stigruppen lovet at være stifinder.

Men i år sluttede vi af med en kop kaffe med kage på pladsen foran Ballerup kirke.

Pilgrimmen Petrus Dictus Kællere er stadig et godt aktiv for pilgrimsvandring

Den 4. maj 2013 afviklede vi den årlige vandring vest for Storebælt.

af Emil Jespersen

Vi startede kl. 10.00 fra Tyrsted Kirke og fulgte vejen sydpå over det skønne skovområde Purhøj med udsigtspunktet, (360graders udsigt), hvor pilgrimmen fra middelalderen kan have sat sine fodspor.

Efter et lille hvil fortsatte vi ned gennem Bjerrelide skoven. Skovbunden var fantastisk flot med alle de hvide anemoner. Herefter gik vandringen videre ud mod Bjerre engsø, hvor vi spiste de medbragte madpakker. Vejret var med os, så vi besluttede at gå lidt længere. Vores næste mål blev så Uth Kirke.

I det lille Landsbysamfund, kaldet Uth, et af Bjerre Herreds lyksaligheder, hæver den prægtige og særprægede kirke sig over landskabet. Over indgangen er et halvcirkelformet felt, tympanon, hvis motiv er blevet tolket på forskellig vis. Måske er det livstræet, der angribes af to ulve, der symboliserer de onde magter, men livstræet trodser alle angreb.

Vandreholdet

Vi var 20 på vandringen, som havde en god dag. Må dog lige nævne at Lise på 83 år var en af de seje og at et par skulle af sted på Caminoen. Fynsk Pilgrimsvandring var tilmeldt med bestyrelsen, det var hyggeligt.

Vandringen foregik delvis i den lokale pilgrim, Petrus Dictus Kælleres, fodspor. I Tyrsted Kirkes våbenhus sidder hans gravsten indfældet i muren. Kællere er nedertysk og betyder "kældermester". Han var ansvarlig økonoma i et klostersonskud omkring år 1300 og var pilgrim idet han vandrede til de hellige steder, bl.a. til Santiago de Compostela. Hans jordiske rester, der blev optaget ved udgravningen i Sejlet ved Horsens, viser skelettet med en musling på brystet, Sct. Ibs Skallen.

Tak

Igen siger jeg tak tusind tak for den gæstfrihed Tyrsted / Uth sognegård viste os, håber vi kan arrangere turen næste år. Det er gratis og for alle. Santiagopilgrimsforeningen vil være vært.

Fyn i pinsen 2013 – fra Nyborg til Odense

Igen i år havde Santiagopilgrimsforeningen arrangeret ruten for Fynsk Pilgrimsvandring den 19-20 Maj. Ruten blev på ca. 47 km med overnatning i Rolfsted.

af Emil Jespersen (turleder) og Niels Erik Søndergård (stifinder)

Starten gik fra Banegården i Nyborg Kl. 10.30. På grund af Kirkedagene i Ålborg weekenden før, var deltagerantallet ”kun” 9, men det var ikke noget problem, da det var en særdeles interessant vandring, både på det kulturelle og spirituelle plan og det er vi er bedst til, at være sammen om de gode oplevelser. Videre gik det langs Nyborg havn til Vindinge Kirke, hvor vi nåede at komme i ly for en kraftig byge. Frokosten blev således holdt i tørvej, heldigt.

Vandringen gik herefter over Kullerup, forbi Juulskov, gennem Nyhave op til Ellinge og derfra videre til vores dejlige Præst Birte Jakobsen, Rolfsted Kirke, som igen i år tog imod os med stor gæstfrihed. Vi siger alle tak fordi du åbnede dit private hjem.

Forplejningen, FPV stod for, var rigtig god. Ved ankomsten fik vi kaffe ved bænke og borde i præstens garage, da det småregnede. Vi spiste sammen i Konfirmandstuen, efter en flot borddækning. Under middagen gik snakken og vi hyggede os. Til sidst rullede vi madrasserne og soveposerne ud, og så var det godnat.

Næste morgen var der et overdådigt morgenbord og madpakkerne blev smurt.

Præsten Birte havde annonceret vi kom, så kirken var fyldt op da vi ankom til andagten, der var meget smuk. Syngende vores Pilgrimssang på vejen ud, gik vandringen videre mod Odense. Vi besøgte Fraugde Kirke, hvor Morten Korch har et stort gravmæle, og hvor salmedigteren Thomas Kingo og hustru, Birgitte Balslev, ligger i hver deres Sarkofag.

Vi nåede op til Åsum, hvorfra vi ad stien vandrede ind til Eventyrhaven og vores Pilgrimstræ, der stod flot og grøn.

Afslutning

Ved 15,30 tiden fik vi kaffe i domkirkens gård, hvor solen endelig brød frem. Kl. 16.30 sluttede vi af med deltagelse i pilgrimgudstjenesten i kirken. Det var en god vandring, som vi kun kan anbefale til andre næste år.

Caminoforedrag i Spejder-sports butikker

I foråret har Foreningen af Danske Santiagopilgrimme holdt foredrag i fem Spejdersport-butikker landet over

af Niels Henrik Lieberkind

I et samarbejde mellem Foreningen af Danske Santiagopilgrimme og Spejdersport har flere af bestyrelsens medlemmer holdt foredrag om Caminoen i firmaets butikker. Vi indledte med foredrag i et par af butikkerne i København. I ugerne inden blev caminoaftenerne annonceret, og kunder, som kom i butikken fik en 'flyer' med orientering om tid og emne.

En time efter lukketid åbnede man så igen, efter at personalet havde haft mulighed for at rydde plads i butikken og sætte stole op. Man havde forventet et halvt hundrede tilhørere, men det viste sig hurtigt, at der var så stor interesse, at der kom flere, end butikkerne næsten havde plads til.

Aftenerne blev afviklet på den måde, at vi først fremførte et billedforedrag, hvorefter vi fortalte, hvilket udstyr – beklædning, rygsække og øvrige effekter, som vi synes er hensigtsmæssigt. Det blev rigtig godt, fordi firmaet var large og ikke gjorde indvendinger, hvis vi ind imellem fortalte om effekter, som de ikke selv lige havde i sortimentet. Naturligvis så de helst, at det var deres produkter, vi nævnte, men det, at vi også kunne tale om andre varer end deres, gjorde at det blev en fyldestgørende og mere autentisk anbefaling.

Efterfølgende kunne alle købe med 20% rabat, og der blev holdt åbent, indtil alle tilhørerne var færdige med at handle. Det var yderst populært.

Spejdersport var ganske godt tilfreds med arrangementerne, og det var vi også. Det var jo af fælles interesse – ja, man kan vel næsten kalde det en symbiose – fordi firmaet havde nogle populære aftener, og fik knyttet nye kunder til sig, medens vi kunne medvirke til at udbrede kendskabet til – og interessen for Caminoen, hvilket jo er en del af foreningens formål.

Da Spejdersport så spurgte, om vi ville holde lignende arrangementer i et par af deres jyske butikker, sagde vi 'ja'.

Og selv om der havde været stor interesse i København, var det helt overvældende i Jylland.

I Aarhus var der ryddet plads i butikken og sat 50 stole op, men allerede inden dørene blev åbnet, var der lang kø udenfor, så i hast blev der skaffet endnu mere plads, og borde

blev placeret med liggeunderlag som sæder – og kort efter måtte vinduesarealet inddrages. Endog træstubbe, som var beregnet til at dolke og økser kunne udstilles på dem – blev brugt til at sidde på. Da vi begyndte foredraget, var der 175 tilhørere, og heldigvis tog alle de trange forhold med humør, for det var næsten grotesk. Jo'e, interessen manglede ikke. Dagen efter blev det hele gentaget i Aalborg med et pænt stykke over de forventede 50 tilhørere, nemlig 75.

Succesen rygtedes internt mellem butikkerne, og kort efter bad butikken i Odense, om vi ville holde en tilsvarende aften. Det gjorde vi, men her havde man – belært af erfaringerne – sat et maksimum på 50, og der skulle hentes adgangsbillet i forvejen. Alligevel sneg yderligere en halv snes sig ind, så det endte med, at der var godt og vel 60 tilhørere i Odense.

Drømmen om vejen

**- er titlen på en islandsk caminofilm. Hovedpersonen er en meget kendt islandsk forfatter, Thor Vilhjálmsson, der gik sin Camino i følgeskab med et filmhold. Formanden for vores norske søsterfor-
ening har sendt os en anmeldelse af filmen, der kun er den første af en serie på i alt fem planlagte film, hver i spillefilmslængde. Den bringer vi neden for.**

Filmens skaber hedder Erlendur Sveinsson og redaktionen har haft efterfølgende kontakt med ham, og han har meget venligt sendt os et eksemplar af filmen, der for øjeblikket går på omgang i bestyrelsen. Det viser sig, at der har været en fremvisning i Danmark, som det vil fremgå af illustrationen af denne omtale.

Filmene er meget langsomt fortalt, som man vil kunne forstå, når der skal komme fem film ud af projektet. Hovedpersonen er en ældre herre med et tyndt, viltet hår, som han ustandseligt forsøger at tæmme, mens han taler med de folk, som han møder på sin vej – helst om sig selv og sit forfatter-skab, som han spejler sin vandring i. Det lyder mere støvet, end det er, for han er et ganske fornøjeligt bekendtskab og ofte kommer der ganske indsigtsfulde betragt-

ninger om vandringen og livet ud af hans oplevelser og møder.

Filmene er naturligvis på islandsk – hovedpersonen taler dog mange sprog – med engelske undertekster og en voiceover-stemme (som det vist hedder på dansk) også på engelsk. Det er kun den første af filmene, der er kommet så langt, men islandsk fjernsyn har bestilt en udgave af alle filmene i serien, så det er drømmen at få alle afsnittene, hele filmen, bearbejdet, så de kan ses med udbytte også af et engelsktalende publikum.

Filmene er ikke i offentlig distribution, så man må selv henvende sig til filmskaberens, hvis man har fået lyst til at se den på en DVD. Man kan maile til Erlendur Sveinsson på adressen: verstodin@vortex.is

Filmanmeldelse

af Eivind Luthen, oversat af Henrik Friediger

"Drømmen om vejen", del I, er en lun, reflekterende og ærlig produktion. Den giver et sjældent overbevisende billede af pilegrimens vandring langs vejen til Santiago de Compostela. Her er både dybde og nærhed. "Drømmen om vejen" er en af de bedste filme, jeg nogensinde har set om dette tema. Den anbefales på det varmeste.

Regi: Erlendur Sveinsson. Island 2012

Thor Vilhjálmsson (1925-2011) gennemførte en pilgrimsvandring til Santiago de Compostela i 2005. En fyrre år gammel

drøm gik dermed i opfyldelse for digteren som regnes som Islands mest anerkendte efter Halldór Laxness. Thor Vilhjálmssons forfatterskab skaffede ham mange priser, blandt andet Nordisk råds litteraturpris.

DRØMMEN OM VEJEN

Del 1: Præludium

Vises i Posthus Teatret onsdag den 1. juni 2011 kl. 20.

KNÚTUR
BJÖRNSSON

Et filmhold fulgte islændingens 800 km lange vandring, fra Saint Jean Pied de Port til Santiago.

Thor Vilhjálmsson er nysgerrig på Caminoen, hvad vil den gøre med ham? Hvilke slags møder vil han få med andre pilgrimme?

Men samtidig oplever han Caminoen gennem sine egne bøger, sit eget forfatterskab. Vejen får også liv set gennem tekster hentet fra den islandske sagalitteratur. Men Thor Vilhjálmsson er ingen selvcentreret øboer, han behersker engelsk, italiensk, spansk og fransk. Thor Vilhjálmsson er derfor trygt forankret i den europæiske kultur, hans pilgrimsvandring er også en dannelsesrejse. I mødet med italienske pilgrimme diskuteres både Dante og Snorre Sturluson.

Filmen kommer tæt ind på pilgrimmen, på mennesket Thor Vilhjálmsson, men uden at blive privat.

Pilgrimmen kan lide at tage det med ro om morgenen, han er en gammel mand, der har rundet de 80 år, og har ikke brug for at skynde sig. Rejsen er blevet et mål i sig selv. Dermed får han ikke altid plads på herbergerne og må ofte ty til hotel. Men Thor Vilhjálmsson tager de nære ting til sig, de små møder langs Caminoen. Det bliver en vandring med hvilepuls. Samtidig føler han en samhørighed med de, som har vandret på Caminoen før ham gennem hundredvis af år.

Gennem parallelklipping skabes det indtryk af to forskellige samtidige handlingsforløb.

Pilgrimmens vandring i Spanien veksler med scener fra Island, vi ser rygsækken som

pakkes alt for tung, vi får et glimt af vandringer i snelandskaber. Hans komponistven Atli Heimir Sveinsson sidder ved pianoet hjemme og sender ham venlige toner gennem æteren.

Ofte ledsages filmen af en fortællerstemme, som undertiden stiller spørgsmål ved pilgrimmens handlinger.

Naturligvis er "Drømmen om vejen" meget præget af det lyriske, af skiftende landskaber og kirkerne med deres rige, gotiske udsmykning. Men her er også plads til trivielle samtaler ved cafébordet. Fjernsynet er altid tændt i de spanske restauranter. Star Wars-filmen flimrer over skærmen og giver associationer til Jakob Matamoros' stjernekrig med saracenerne.

Der reflekteres tit og ofte, det hører med til pilgrimmens indre rejse, hans rejse til selvet. Siestaen byder på udfordringer. Da er solen på sit stærkeste, da er pilgrimmen mest tørstig, vandringen mest slidsom, mest ensom. At drikke fra en kold kilde er som at gøre sjælen mæt.

Musikken er også værd at nævne - den pendler mellem det sakrale og det profane - får forskellige stemninger frem i filmens usynlige dimension, bliver til et bagtæppe af noget, du ikke ser på lærredet. Værd at nævne er, at Thor Vilhjálmssons forfatterskab ofte er præget af eksistentiel ensomhed, sjælens dybde. De samme horisonter søges også af pilgrimmen. Men muligvis er det bedre at erstatte "ensom" med "solitude", dvs. følelsen af en ro, hvor man kan være sig selv i et slags lønkammer? Det gir pilgrimmen pusterum, en mulighed for eftertanke. Et vigtigt mål for vandringen er også at helbrede sig selv, en form for psykoterapi måske?

Krog på Caminoen

De fleste kender sikkert problemet med at holde skiftetøjet tørt mens man tager det daglige eftermiddagsbad på refugiet. Mange steder mangler der et godt, sikkert og tørt sted til toilettasken, pengebæltet, håndklædet og det tørre tøj. Her er en praktisk, nem og billig og løsning på problemet.

af Jørn Holm Bendtsen

Da min hustru og jeg i 2009 gik fra Pamplo-na til Hornillos oplevede vi at badeforholdene var meget forskellige fra herberg til herberg. En mangel var kroge til at hænge sit tøj på. Da jeg så i 2011 skulle af sted igen, opfandt jeg min universalkrog. Den er ganske simpel, men alligevel stærk. Den er lavet af 2mm galvaniseret jerntråd, den er let at bøje med et par tænger. Har man tilgang til en skruestik går det lidt nemmere. Den holder uden besvær en lille plasticpose

med sæbe og andre fornødenheder samt underbeklædning, benklæder og T-shirt. En lille praktisk sag, som blev lovprist efter at have været udlånt i 2012 til en kvindelig bekendt. Den er let at bøje til med hånden undervejs, så den passer til diverse tykkelser på skillerum. Vægten vil ikke tynde nogen, 16 gram, men den kan putte sig i bagagen, så man undrer sig over om man fik den med sig fra sidste tur i badet. Et stykke tråd på 45 til 50 cm er alt der skal til.

Vandretur rundt om Ivösjön fra fredag den 23. til søndag 25. maj 2014

Vi har tidligere arrangeret en tur rundt om Ivösjön – se beretningen herom i Pilgrimmen nr. 23 side 100-105. Nu gentager vi succesen, denne gang i samarbejde med Lyngby kirke.

Ivösjön er Skånes største sø, med beliggenhed i den nordøstlige del af Skåne (den ene side af søen er meget tæt på Blekinge) i et naturskønt område, præget af historiske minder fra dansketiden.

Vandreturen fredag tager sit udgangspunkt i stations- og fabriksbyen Bromölla (Iföverket), der ligger på østsiden af Ivösjön. Vi kommer til Bromölla med toget direkte fra København. Fra Bromölla vandrer vi mod nord til Humletorkan ved Näsum. Vandringen foregår ad stier langs søen samt en nedlagt jernbane tæt på søen.

Humletorkan er et skønt beliggende vandrerhjem, som tidligere har stået for den vigtige forædling af humle til ølproduktion. I dag er området omkring Näsum og Vånga domineret af frugtplantager med primært æbletræer. Forhåbentlig når vi at se træerne blomstre.

Lørdag går vi via Vånga til Barum på vestsiden af søen. Fra Barum sejler vi med kabelbåd (gratis) til Ivö, hvor vi blandt andet skal se Ivö Kyrka, som er bygget af biskop Anders Sunesen i 1200-tallet.

Tilbage på vestbredden overnatter vi på Bäckaskog Slott, som ligger vidunderligt mellem Oppmannasjön og Ivösjön. Slottet er også opført i dansketiden.

Søndag går vi neden om søen, forbi Kjugeskull, over Gualöv til Bromölla. Herfra hjemrejse med direkte tog til København, hvor vi ankommer sidst på eftermiddagen.

Humletorkan

Praktisk information:

Tilmelding til Lyngby kirkekontor:

lyngbykirkekontor@mail.dk eller på
telefon: 4587 5376

Vi anbefaler, at man melder sig til snarest senest den 11. april 2014, da der er begrænset deltagerantal grundet overnatningsmulighederne.

Der er reserveret overnatning på vandrerhjem (her kan lejes sengelinned) og hotel i dobbelt/flersengsværelser inklusive aftenmåltid og morgenmad, samt truffet aftale om frokostpakker på dag to og tre. Madpakke og drikkevarer til første dag skal medbringes.

Togrejsen fra Lyngby station til Bromölla t/r køber de enkelte deltagere selv eller man kan arrangere sig indbyrdes. Alle udgifter ved pilgrimsvandringen beløber sig til ca. 1200 kr. der betales af den enkelte deltager undervejs (husk venligst svensk valuta til vandrerhjemmet og evt. indkøb i diverse kiosker undervejs: ca. 500 svenske kr.)

Afgang efter nærmere aftale fra Københavns Hovedbanegård fredag morgen ca. kl. 10.00 – Forventet hjemkomst ca. kl. 17.00 søndag.

Mere om området på:
www.humleslingan.com

Yderligere information om turen hos Gustav på tlf. **2259 0168** og **w-k@get2net.dk**

Turledere: santiago pilgrimmene Gustav Wieth-Knudsen og Henrik Friediger.
Liturgi undervejs: sognepræst Julie K. Goldschmidt, Lyngby kirke.

HUSK AT...
opgive
medlemsnummer
ved kontingentbetaling!

Årsmøde 2013 v. Kolding fjord

Lørdag 2. november kl. 10.45

Spejdercentret Houens Odde, Gilwell hytterne v./Kolding fjord
Adr.: Houens Odde 14-20, 6000 Kolding.

Kørselsvejledning, fra vest: via Nr.Bjert, derefter sidevej til højre.
Fra øst: Kør ad Kolding Landevej, der fortsætter i Nr. Bjertvej.
Kort før byen Nr. Bjert, er der skiltet mod centret, drej til venstre).
Obs: Kør helt ud til spidsen af halvøen, hvor Gilwell hytterne ligger, hvor årsmødet afvikles!

Togforbindelse dels fra Aarhus, dels fra København, ankomst Kolding 09:44 og 09:59 - Gratis bus til og fra Spejdercentret, med afgang 10:10 fra Kolding Station.

Hvis du vil med bussen, så anfør det ved din tilmelding.

Houens Odde Spejdercenter

85,95 ha

PROGRAM:

Ankomst til Spejdercentret fra 09.30

Mødet starter kl. 10.45 m. kaffe og rundstykke

Temadrøftelser mellem kl. 11:00 og 12:30, som du kan vælge dig ind på:

- a) Nye pilgrimme
- b) Hospitaleros (frivillige hjælpere på refugier i Spanien)
- c) Afmærkning af ruter i Danmark
- d) Vandrerruter i Frankrig
- e) Andre vandrerruter i Spanien

12.30 – 14.00 Frokostpause, buffet. Tilmelding nødvendigt.
Egen betaling kr. 200,- inkl. en vand/øl.
Betales ved mødets start. (Hav gerne lige penge, ingen Dankort).
14.00 – 15.00 Travetur på Houens Odde
15.00 – 15.15 Kaffe & kage

15.15 Generalforsamling. Dagsorden og regnskab lægges på hjemmesiden og udleveres ved mødets start. Deltagelse i generalforsamlingen er gratis.

ca. 17.30 Sandwich & én vand/øl.
Foredrag

ca. 19.30 Afslutning. Busafgang til Kolding Station.

Tilmelding sker senest 6. oktober via hjemmesiden: www.santiagopilgrimme.dk
Brug den specielle tilmeldingsformular. Opgiv medlemsnummer, sæt kryds ved den temagruppe du vil deltage i, sæt kryds hvis du ønsker at deltage i frokosten, sæt kryds hvis du vil med bussen til/fra Kolding station.

På gensyn

BESTYRELSEN

ps: Mulighed for at overnatte på spejdercentret natten mellem fredag og lørdag.

Pris m. sengelinned i dobbeltværelse + morgenmad beløber sig til kr. 445,- per person.

Begrænset antal værelser. Bestilling af værelse til:

troelsbeck@mail.dk senest 6. oktober

Godt udstyr til din næste pilgrimstur

Hos Bjergkæden har vi stor erfaring, med at hjælpe pilgrimsvandrere med at pakke rygsækken, til såvel lange som korte ture. På www.bjergkaeden.dk finder du en udførlig pakkeliste, med alt hvad du har brug for på din tur. Du kan bestille direkte i vores netbutik eller besøge os i vores store flotte butik i Køge. Så hjælper vi dig godt på vej.

PATAGONIA
Torrentshell Jacket

Let, vind- og vandtæt jakke. Kun 345 g.

PRIS 1.399,-

OSPREY
Exos 46

Velsiddende og let. Kun 1005 g.

PRIS 1.399,-

GABEL
Escape Lite

Let teleskopstav. Kun 194 g.

SÆT-PRIS 599,-

MEINDL
Borneo støvle

God vandrestøvle i fuld læder.

PRIS 1.799,-

COCOON
Air Core Pillow

Oppustelig pude med fyld. 105 g.

PRIS 199,-

LIFESYSTEMS
Bed Bug Sheet

Imprægneret lagen mod småkryb.

PRIS 189,-

Scan QR koden og kom direkte til vores pakkeliste.

SOM MEDLEM AF PILGRIMSFORENINGEN FÅR DU 15% i RABAT.

Oplys dit medlemsnummer, når du handler i butikken i Køge eller brug rabatkode "pilgrim" når du handler i vores netbutik. Rabatten gælder ikke på i forvejen nedsatte varer og elektronisk udstyr.

BJERGKÆDEN

Vestergade 34A • 4600 Køge • T: 56652345
M: info@bjergkaeden.dk • www.bjergkaeden.dk